Süleyman Bin Abdurrahman

Leblebici Baba

(Şems-i Hayal)

TUHFETÜ'L-UŞŞAK

HAZIRLAYAN
Orhan AKTEPE

doğu

Süleyman Bin Abdurrahman

Leblebici Baba

(Şems-i Hayal)

TUHFETÜ'L-UŞŞAK

HAZIRLAYAN
Orhan AKTEPE

doğu

doğu

Yayınları

Divan
Tuhfet'l-Uşşak

Yazan
Leblebici Baba
Süleyman Bin Abdurrahman
Şemsi Hayal

Hazırlayan: Orhan AKTEPE

Sertifika No: 44139

ISBN:

2. Baskı; Eylül 2026

Dizgi : Sümeyra İçer
Syfa tasarımı: Halil İbrahim Özdemir

Kapak: Ermat
Matbaa Sertifika No: 44139

Baskı: Ermat Ofset

Adres: Vali Recep Yazıcıoğlu Caddesi No: 57

Telefon 0.446 224 24 25 ERZİNCAN

ÖNSÖZ

Müslüman Türklerin Doğu Anadolu'yu ele geçirmeleri Malazgirt Meydan Savaşı'ndan (1071) sonra olmuştur. Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın (Öl. 1107) kumandanlarından sanılan Mengücük Gazi Erzincan, Kemah ve Devriği yörelerini fethederek Mengücüklü Beyliği'ni kurmuştur. Böylece Erzincan'da Türklerin hâkimiyetine girmiş oluyordu (1080). Mengücük Beyliği yöneticilerinden Fahreddin Behram Şâh (Öl. 1225) zamanında Erzincan bir ticaret ve kültür merkezi haline gelmiştir. Erzincan birçok defa el değiştirmiş, Timur'un istilasına uğramış, nihayet Çaldıran savaşından sonra (1515) Osmanlıların hâkimiyetine geçmiştir.

Erzincan, tarihte daima önemli bir kültür ve ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur. Bu yüzden Erzincan'da birçok âlim, şair ve mutasavvıf yetişmiştir. Fakat ne yazık ki depremler ve çeşitli istilalar sonucu, bugün onlara ait elimizde pek fazla malzeme bulunmaktadır. Özellikle 1916 tarihindeki Rus işgali ve ardından yapılan Ermeni baskınları, bunlara ilaveten de 1939 depremi geriye pek bir şey bırakmamıştır. Leblebici Baba da bu bahtsızlığa uğrayan şairlerimizden biridir. Hayatı hakkında fazla malûmata sahip değiliz. Bunun sebebi; Rus işgali ve deprem sonucu Erzincan'ı terk eden zevatın çocuğunun hicretten sonra geri dönmeyip çeşitli şehirlere yerleşmeleri ve bildiklerini başkalarına anlatma fırsatı bulamamışlardır.

Çok yakın bir geçmişte yaşamış olmasına rağmen, Leblebici Baba hakkında kaynaklarımız el birliği etmişçesine susmaktadırlar. Şairimizin vefakâr dostu Hilmi Efendi de olmasaydı bugün

biz belki de Leblebici Baba'nın şiirlerine kavuşamayacaktık. Bunun için Hilmi Efendi'yi minnetle anıyoruz. Eski şairlerimizden devlet merkezine ya da oraya yakın yerlerde yaşamış olanlar, çeşitli tezkirelere ve terceme-i hal kitaplarına kaydedilerek unutulmaktan kurtulmuş, bu sayede de genç kuşakların ilgisine sunulmuştur. Buna karşılık taşrada olanların büyük bir kısmı buna mazhar olamadıklarından unutulmaya mahkûm olmuşlardır. Bu ilgisizlik devam ettiği sürece de unutulma mahkumiyetine devam edeceklerdir. Biz Leblebici Baba'nın "Tuhfetu'l – Uşşâk" adlı divançesini yeni harfle aktararak unutulmaktan kurtarmak ve genç kuşakların ilgisine sunmak istedik.

Biz çalışmaya 1296 / 1878 tarihinde Bâb-ı Ser-askeriyye de Ceride-i askeriyye matbaasında basılan divançeyi esas aldık. Bazı düzeltmeler yapılıp , zorunlu ilaveleri parantez içinde gösterildi. Şiirlerin okunuşunu mümkün olduğu kadar bugünkü söyleyiş biçiminde vermeye çalışıldı. Ayrıca yararı olur düşüncesiyle vezinleri bulunup şiirlerin baş tarafına koyuldu. Halkımızın yararlanabileceği mülahazasıyla sonuna bir de sözlük eklendi. Bununla beraber yine birçok eksikliklerin bulunabileceğini ve okurların bunları hoşgörü ile karşılayacaklarını ummaktayız. Bu çalışmayla ilim ve kültür hayatımıza bir nebzecik olsun katkıda bulunabildiysek kendimizi bahtiyar sayarız.

Orhan AKTEPE

Erzincan- 2026

LEBLEBİCİ BABA'NIN HAYATI VE ESERİ

1 - Şair'in Adı, Doğum Yeri ve Tarihi:

Asıl adı Süleyman olan şairin babasının Adı Abdurrahman'dır (1). Leblebici Baba'nın ailesi, Erzincan'ın güneydoğusuna düşen,yaklaşık şehre 19 km. mesafede bulunan eski adı "Zatkığ" yeni adı Değirmenköy (2) olan yerde ikamet ettiği, Leblebici Baba'nın da,1221/1806 tarihinde bu köyde doğduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır(4). Bu köy, o dönemde çevre köylere göre büyük sayılabilecek bir yerleşim birimidir. Sulu ve ziraata elverişli olan köy, daha sonra Ruslar'ın Erzincan'ı işgal edip sonra da terk etmeleri üzerine, Ermeni mezalimine sahne olmuştur (3).

Şairin ailesi daha sonra Erzincan merkeze yerleşmiştir. Leblebici Baba'nın Abdullah adında bir oğlu olduğunu, Abdullah'ın da Hamza, Hamza'nın da Mehmet Dursun ve İsmail adında iki oğlunun bulunduğunu, şairin soyunu sürdürenlerden biri olan Mehmet Dursun'un oğlu Vahdettin Yüksel Yalçınkaya'dan öğreniyoruz . Bir şiirinde vatanının Erzincan olduğunu söylüyor:

Konağımız hikmet, balımız kudret
İlâhi ver bize hayırlı nimet
Vatanım Erzincan mânend-i cennet
Duaya durmuşlar el bizim için.

Süleyman efendi diğer meşhur adıyla Leblebici Baba 1221 / 1806 tarihinde yukarıda sözü edilen Erzincan'ın merkezine bağlı Zetkığ (Değirmenköy)'de doğmuştur (4). Leblebici Ba-

ba'nın ailesinin Erzincan'ın merkezine ne zaman geldiği ve onun leblebicilik mesleğine ne vakit intisap ettiği konusunda maalesef bir bilgiye sahip değiliz.Ancak onun Erzincan'da leblebicilik ile uğraştığını, bir dükkânının bulunduğunu, bundan dolayı "Leblebici Baba" diye anıldığını Vahdettin Yüksel Yalçınkaya dedesinden naklen anlatmaktadır.

2- Tahsili Ve Ümmiliği:

Leblebici Baba doğduğu köyde sıbyan mektebine (ilkokul) başlamış, fakat bitirememiştir (2). Ancak resmi yollardan değil de hususi olarak ve zamanına göre yeterli bilgilere sahip olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır (3). Leblebici Baba'nın medrese eğitimi almadığı, okuma yazma bilmediği,yani ümmi bir zat olduğu Divan'ındaki şiirlerinden anlaşılmaltadır.

Şiirlerinde bu durumuna şöyle işaret etmektedir:

"Eğerçi sûretâ baksan bir ümmî kemterim amma
Hakikât ilminin bahri gelip bende nihan oldu.
Benim her bir tecellîmde nice bin sır olur zâhir
Kalem tutmam yazam ânı yazanlar şadmân oldu."

* * *

Okuyup yazmak bilmem kim edem evsâfını
Böyle yazıldı içinde vasf-ı pâkin defteri

Aşçı İbrahim Dede de Şairimizin ümmiliği konusunda şu bilgileri vermektdir:"Leblebici Baba (kuddise sırruhu'l-aziz) ümmi olduğu halde,Hazreti Hayyat efendimizin halifeleri olup acîb ü garib gazaliyyatı var idi". Aşçı dede bir başka yerde de şunları ilave etmektedir:" "Cenâb-ı Pîr Hayyat Vehbî (k.s) efendimiz hazretlerinin halifelerinden Erzincan'da Leblebici Baba

(k.s) var idi. İşte baba merhum gayet ümmî yani elif demesini bilmez iken bu gibi pek çok manzum ve mevzûn nutukları var idi. Hatta nutka geldiği vakit ara yerde ibâre kesilirse kalbine teveccüh ederek yani başını kalbine indirip burnuyla bir şey koklar gibi burnunu keskin çekerek kalbindeki tuluâtı alarak söylemeye başlar idi. Baba merhûmun bu gibi nutukları pek çok olup hatta bir risâle şeklinde konulmuştur"(5).

Ümmî kelimesi sözlükte "kastetmek" anlamındaki "emm" kökünden veya "anne" anlamına gelen ümm ya da "topluluk, millet" gibi mânaları ifade eden ümmet kelimesine nisbetle elde edilen"okuma yazma bilmeyen, tahsil görmemiş; az konuşan, konuşurken hata yapan kimse" demektir. Ümme nisbeti halinde "annesinden doğduğu gibi kalmış, tabiatı bozulmamış, sonradan okuma yazma öğrenmemiş" anlamına gelirken ümmete nisbeti durumunda bağlı bulunduğu topluluğa mensup, onların özelliklerini taşıyan, bilgi ve becerilerini bu çerçevede kazanmış kimseyi anlatır(6).Eğitim seviyesinin öncelikle okur yazar oranıyla ölçüldüğü modern dönemde ümmî kelimesi okuma yazma bilmeme ile ilişkili ve olumsuz bir şekilde "cahillik" anlamında kullanılsa da terim olarak özellikle Türk tasavvuf edebiyatı metinlerinde bir tür ayrıcalığı ifade eden olumlu bir muhtevaya sahiptir. Buna göre ümmîlik okuma yazmaya ve tahsil görmeye bağlı olmayan, Allah vergisi bazı bilgilere mazhar olma halini ifade eder(7). Mutasavvıflar dinî ilimleri biri zâhir, diğeri bâtın olmak üzere ikiye ayırır; hadis, fıkıh ve kelâm gibi ilimlere zâhir ilimleri, tasavvufa da bâtın ilmi adını verirler. Zâhirî ilimlerle meşgul olanlara zâhir ulemâsı, rüsûm ulemâsı ve ehl-i zâhir, kendilerine de bâtın ulemâsı ve ehl-i bâtın derler. Mutasavvıflara göre naslardaki gizli mânaları, ibadetlerin mânevî ve ahlâkî özünü, varlık ve olayların arkasındaki sırları açıklığa kavuşturan bâtın ilmi gizlidir ve onu halka

açıklamak câiz değildir. Çünkü halk bu yüksek ilmi ve ondaki ince mânaları ya anlayamaz veya yanlış anlar. Bu yüzden bâtın ilmi ancak zeki, yetenekli, istekli ve kalp gözü açık kimselere öğretilir. Başlangıçta bâtın ilminden sadece işaret yolu ile bahsedilir, bu ilim açık şekilde ifade edilmezdi. Bâtın ilmini işaretle değil sözle anlatan ilk sûfî Zünnûn el-Mısrî'dir (ö. 245/859). Fakat o bu ilmi sadece kendisine inananlara anlatmaktaydı. Cüneyd-i Bağdâdî bu ilmi mahzenlerde ve kapalı kapılar ardında öğretiyordu. Tasavvuf tarihinde bâtın ilminden kürsülerde açıkça bahseden ilk sûfînin Şiblî olduğu söylenir . Bununla beraber bâtın ilmi geniş ölçüde her zaman gizli öğretilmiş, bu anlayış tarikatlarda da devam ettirilmiştir(8).

Mutasavvıfların ledünnî ilimle ilgili kullandıkları tabirlerden biride ilham kelimesidir. Sözlükte "içmek, birden yutmak" anlamındaki lehm (lehem) kökünden türemiş olan ilhâm kelimesi "yutturmak" demektir. Terim olarak "Allah'ın, doğrudan veya melek aracılığıyla iyilik telkin eden bilgileri insanın kalbine ulaştırması" diye tanımlanabilir. Bilgi kaynaklarını kullanmadan insanın zihninde (kalbinde) âniden ortaya çıkması ilhamın esasını teşkil eder. Yaygın olmamakla birlikte ilham yerine havâtır, hevâcis ve firâset tabirleri de kullanılmış, ayrıca bunlara az çok farklı mânalar yüklenmiştir. Hads, keşif, tecellî, vârid ilhama yakın anlamlar verilen diğer bazı terimlerdir... İmam Gazzali gibi bazı İslam âlimleri kalbin biri duyular âlemini, diğeri gayb ve melekût âlemini algılamaya müsait iki yönü bulunduğunu kabul ederler. Beş duyu ile dış dünyayı idrak eden insan iç duyusuyla da gayba ve melekût âlemine muttali olur. Kalbin melekût âlemiyle irtibat kurup doğrudan bilgiler alabilmesi için her türlü kötülükten arınması ve büyük bir mücâhedeye girişmesi gerekir. Bu gerçekleştiği takdirde kalpteki perdeler kalkar ve oraya Allah'tan veya meleklerden bilgiler

gelir(9).

Türk mutasavvıf şairlerinin yetiştikleri çevre genellikle sözlü kültüre dayanan bir ortamdır. Tekke de mürşid veya şeyh anlatır, müridleri de dinlerler. Bu sohbet eğitimi, müridin yetişmesinde en etkili yol olarak görülür. Ayrıca bu yöntem Hz. Peygamber'in yoluna da uymaktadır. Bu sebepledir ki tekke şairlerinin bazıları medrese eğitimi görmemişlerdir. Onların böyle yetişmelerinde bir başka faktör de mutasavvıfların hakikât konusundaki görüşleridir. Mutasavvıflara göre "bilinmesi gereken tek hakikât, Allah bilgisidir. Hedef Allah'ı bilmek ve bulmaktır. Allah ise ilimden ziyâde, irfânla bilinir. İrfân, görgü, duygu ve zekâ ile elde edilir üstün bir sezgidir ve büyük gerçek ilimle değil, onunla bilinir. İrfan sırları bilmek ve bilhassa her göze, her gönle görünmeyen, büyük Allah'ı bilmektir ki bu irfân derecesine yine, ilim yoluyla değil, aşk yoluyla gidilir." (10). Bu bakımdan mutasavvıf şairler için medrese eğitimi önemli değil, tekke eğitimi önemlidir. Bundan dolayıdır ki mutasavvıf şairlerin bazıları ümmi, yani okuryazar olmadıklarını açıkta ifade etmekten çekinmemişlerdir.

Şairimiz Leblebici Baba da mutassavvıf bir şair olarak "ledünni" ilme ya da "bâtın" ilmine sahip olduğundan dolayı, Aşçı Dede'nin de dediği gibi"ümmi olup lakin söylediği gazeliyatı bir âlim bir şairin söyleyemediğini"(11) o dile getirmiştir.Leblebici Baba, "ilm-i hikmet"e sahip olduğunu şu mısralarda ifade ediyor:

Zahidâ bir âşıkım ben sazıma bakma benim
Olmuşum divane hergiz nazıma bakma benim
İlm-i hikmettir kelamım azıma bakma sakın
Nakşi-i Hayal çok keseldi girdi meydanı görüp

* * *

Şems-i Hayal bunda menzilin aldı
İlm ü hikmet deryalarına daldı
Arayu arayu bir cevher buldu
Çıkardı meydana dil bizim için

Mutasavvıfların "ilm-i ledün" veya "ledünnî ilim" diye vasıflandırdıkları ve kendilerine Allah tarafından bahşedildiğini kabul ettikleri bu ilim türü sayesinde bazı kapalı konuları semboller şeklinde açıkladıkları görülmektedir. Leblebici Baba da şiirlerinde bu konuya işaret ederek şunları söylemektedir:

Bu cism-i cân olan âşık çeker ma'şukuna ânı
Okur dersi "ledünni"den yazan fermanı görsünler

** * **

Okumazlar "ledünnî"den bulup bir mürşid-i kâmil
Vücudum külli mahv oldu o Hayyâti kemalinden

** * **

Bu "ledünnî" bir ilimdir okuyanı söyledür
Hem divit kalem dayanmaz ûsanır ânı yazan

** * **

Benim "ilm-i ledünni"mieğerçi yazsa kâtibler
Kalem de âciz olurdu yazan hibran-fan oldu

** * **

Zahidâ gel kerem eyle benliği elden bırak
Oku sen "ilm-i ledünnî" her lisan eğler seni

Leblebici Baba şiirlerinin kendinden olmadığını, ilahi bir vergi olararak Yüce Mevlâ tarafından ilham olunduğunu da şöyle ifade etmektedir:

Bu bir ilham-ı Mevlâ'dır zuhur eyler butûnumdan
Görür ibret gözü ânı ne var görmez ise â'mâ

3-Tarikatı ve Şeyhi:

Leblebici Baba'nın Terzi Baba'ya ne zaman intisap ettiği, ondan önce başka bir tarikata girip girmediği hakkında bir bilgimiz yoktur. Şair bir şiirinde şöyle diyor:

Şems-i Hayalî'yim Nakşidir yolum
Tecelli bağında açıktır gülüm
Vehbi Hayyât'dan söyler bu dilim
Geçtim şeş ciheti, yâ rızâ dedim.

Bir başka şiirinde de şunu söylüyor:
Sakın zâhid bize dil uzatma,
Seni koyup elde ayıp gözetme
Şems-i Hayalîyim bana söz atma
Hayyât tekkesine kurbana geldik.

Terzi Baba, şairin yaşadığı dönemde ünü her tarafa yayılmış bir gönül eridir. Asıl adı Muhammed Vehbi (1194 – 1779 / 1264 – 1848) olan, fakat mesleği terzilik olduğu için "Terzi Baba" lakabıyla şöhret bulan bu zat, Erzincan'da yetişmiş bir mutasavvıf şairimizdir. Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî (Ö.1242 / 1826)'nin halifelerinden Abdullah Mekkî el-Erzincanî vasıtasıyla Nakşibendî tarikatına intisab etmiş ve ondan feyz almıştır (12).

Etrafında büyük bir halka oluşmuş, dergâhında önemli şairler yetişmiştir. Bunların arasında Leblebici Baba, Hacı Hafiz Rüşdî ile Bayburtlu İrşâdi Baba gibi şairler sayılabilir.

Terzi Baba'nın akâid ve tasavvuf konularını içeren "Miftâhı Kenz" adında manzum bir eseri bulunmaktadır. Bu eser eski harflerle dört kere, yeni harflerle de iki kere basılmıştır. Leblebici Baba,Terzi Baba'nın tekkesinde yetişmiş ve onun engin manevi kültüründen istifade etmiştir. Şiirlerinin tümünde mürşidi Terzi Baba'yı anmadan geçmez:

Vehbi Hayyât beni terbiye etti
Kendisi Üveys'in izine gitti
Hızır ile İlyas elimden tuttu
Hayat suyun buluşuma ne dersin

** * **

Cennet-i rıdvanı ver, biz neyleriz gılmân-u hûr
Bu Hayatî mürşidimden aşk-ı sübhân bizdedir

** * **

Cümlesi birlikte geldi cihâne
Her birine bir iş oldu bahâne
Vehbi Hayyât bu asır da şâhâne
Şems-i Hayal başka İrşâdi başka

** * **

Günahkârım süluk ettim tarık- Nakşibendiye
Muvaffak eyle tevfîkın bi-hakkı Fahrü'l-ekvan

Leblebici Baba, Terzi Baba'ya intisab ettikten sonra daldığı

tasavvuf âleminde büyük bir cezbeye tutulmuş ve onun bu cezbe hali uzun bir süre devam etmiştir. Şairin kendisi bu dönemlerinden bahsederken "delilik zamanım" diye bahsettiğini Ali Kemalî, Erzincan Tarihi'nde kaydetmektedir (13). Bir şiirinde de şöyle der:

Bana bir himmet etti Vehbi Hayyât
Alıp cezb etti efkârım sen oldun

Leblebici Baba'nın tarikattaki mevkiine gelince, onun yalnızca mürşidine bağlı samimi bir mürid olduğunu sanıyoruz. Her ne kadar mezartaşında "ey şeyh-i kâmil" kelimeleri yer almış ise de bunların ona bir saygı ifadesi olarak kullanılmış olması gerekir. Zira Terzi Baba'nın ölümü üzerine, dergahın postuna Şeyh Fehmi Efendi, onu müteâkiben de Erzurum Kongresine Erzincan delegesi olarak katılan ve daha sonra 1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Erzincan milletvekili olarak seçilen oğlu Şeyh Fevzi Efendi geçmiştir.Fakat onun Terzi Baba tarafından yetiştirilen halifelerinden biri olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır.

4-Ölümü:

Leblebici Baba ömrünün son dönemlerine doğru görme yeteneğini yitirmiş ve çok güzel tasvir ettiği çevreyi maalesef görememiştir. Bir şiirinde bu durumunu şöyle ifade etmektedir:

Gözlerime kıl bir dua
Versin şifâsını Hüdâ
Bu himmeti eyle eda
Senden meded Vehbi Hayyât

Leblebici Baba, kendisine zindan olan bu fani dünyadan 71 yaşında olduğu halde 1291 / 1874 yılı Ramazan ayının Kadir gecesinde ebedi âleme göç etmiştir. Şairin ölüm tarihini, Ali Kemâli ile Vehbi Cem Aşkun, 1291 / 1874 olarak vermektedirler (14); ama bu hatalıdır. Zira yukarıda verilen tarihi mezar taşı kitabesi doğrulamaktadır. Mezar taşına şunlar kazılmıştır:

"Hüve'l – Hallaku'l – Bâki Gavsu'l – vasılin Şeyh Muhammed el-Hayyât Vehbi el-Üveysi kaddesallahu Teâla sırrahu'l aziz efendimizin bazı ahval-ı gaybiyyelerinin tercümanı Leblebici Baba eş-Şeyh Süleyman Şemsi Hayâl Hazretleri'nin ruh-ı envarları için Fatiha, sene 1294."

Leblebici Baba'nın kabri eski adı Kalealtı yeni adı Terzi Baba Mezarlığı olan şehir mezarlığında, Terzi Baba'nın türbesine yakın bir yerdedir.

DİPNOTLAR:

1- Mahmud Sadrüddin – Şevkistan, s. 124

2- Ali Kemâli – Erzincan Tarihi, s. 264, Vehbi Cem Aşkun – Terzi Baba ve Erzincan Şairleri, s. 27

5- Hakkında anlatılan menkıbeler:

Birçok mutasavvıf için anlatılan keramet ve menkıbeler şairimiz için de anlatılmaktadır.Onlardan bazılarını buraya kaydetmek faydalı olur kanaatindeyim:

a- Sulûke ilk girdiği dönemlerde sekir yani sarhoşluk haline girmiş; hatta bir gün kendini Fırat (Karasu) nehrine atmış ve suyun içinde epeyce bir müddet gittikten sonra bir köyün yakınında sudan çıkmış. Köy halkı Leblebici Baba'yı tutup köye götürmüşler ve o gece köyde konuk etmişler. Ertesi gün Baba'yı Erzincan'a götürmüşler. Suda nasıl boğulmadığının sebebi kendisine sorulunca: "Şeyh Efendim elimden tutup beni suyun üzerine götürdü. Sonra çıkarıp dışarı attı." demiş(15).

b- Samimi dostlarından biri nakleder: Muharebe hengâmında (1877 – 1878), Osmanlı – Rus savaşında Erzurum'un Hasankalesi'nde hastalandım. Rü'yamda Leblebici Baba'yı gördüm. Bana dedi ki "Korkma, sende bir şey yoktur. Leblebici Baba vefat etmiş. Kalk gidip namazını kılalım." Gittik. Cenaze namazını kıldıktan sonra dedi ki: "Namazım da kılında, artık gider on iki gün sonra toprağa girerim." Sonra tahkik ettim, hakikaten on iki gün sonra vefat etmiş (16).

c- Leblebici Baba bir Ramazan günü camiye gidip, sütunlardan birinin arkasına oturmuş. Kur'an-ı Kerim okumaya gelen hafız efendi, mihraba geçip eûzû besmeleyi çekmiş ama okuyacağı sûreyi unutuvermiş. Besmeleyi tekrar çekmiş, yine gerisi gelmiyor. Sanki Kur'an hafızın zihninden silinmiş. Cemaatten biri, Leblebici Baba'nın orada olup olmadığını araştırmış. Bir de bakmış ki Baba sütunun arkasında istiğrak halinde. Baba kendine gelince hafız da okumaya başlamış (17).

6- Eseri:

Leblebici Baba'nın ümmi olup okur – yazar olmadığını tahsil bölümünde kaydetmiştik. Bundan dolayı Leblebici Baba şiirlerini kendisi kaydetmemiş, dostlarına yazdırmıştır. Bu dostlarının başında Hilmi Efendi (18) gelmektedir. Şiirlerinin birinde Hilmi

Efendi'den söz etmekte ve onun da Terzi Baba'dan nasiplendiğini ifade etmektedir:

Bir ecep âşık dediler Hilm-i ârif seni
Vehbi Hayyât'dan okursun dersi sırrullah olur

Leblebici Baba'nın şiirlerinin yazılıp bir divanda toplanmasında üleme ve şuaradan Hilmi Efendi'nin rolü büyüktür. Yine şiirlerinin birinde Leblebici Baba:

"Topla esrar-ı Hûda'yı Hazret-i Pîr aşkına
Hilmiyâ sen de kerem kıl hoşça bir divâne yaz",diyerek şiirlerinin onun tarafından kaleme alındığını işaret etmektedir. Yine Leblebici Baba'nın şiirlerinin "Tuhfet'ul – Uşşak" adı altında toplanıp müretteb bir divan haline getirilmesi hususunda, divanının sonunda yer alan Hilmi efendiye ait "Takriz" başlıklı şiir, bize yeterli bilgileri vermektedir:

"Bu ülfetler muhabbetler arasında hemin Baba
Ederdi bu hakîkat sözlerinden remz ile îmâ

* * *

Dedim ey şeyh-i kâmil bu kelâmın cem (ü) tertib et
Dedi yazmak okumak bilmezem ben söylerim ammâ

Dedim ahbâbların yazmasına sarf eylesin himmet
Teheccî üzre tertib-i hurûfun eylesin imlâ

Hakikat dürr-i ma'nâ derc olmuş dürc-i elfâz (a)
Getirir silk-i tahrîre ânı bir kâtib-i ednâ"

Yine divanın sonunda yer alan bir şiirde de şöyle demektedir:

"Tertib-i nazma lutf edip eyledi Hallâkımız
Lezzât-ı rûhânî verir Hâdî olan Rezzâkımız

İsm-i güzîni "Tuhfetu'l – Uşşâk" olundu tesmiye
Aşk ile bu okundukça müzdâd olur eşvâkımız

* * *

Bir beyt ile (ol) eyledi tahrîr (ü) istinsâhını
Abd-i fakîr cehd eyledim yazıldı bu evrâkımız

Buldu hitâmı Hilmiyâ dîvane-i Şems-i Hayâl
Nâmı ana târîh olur bu "Tuhfetu'l – Uşşâk"ımız"

Bu beyitler bize, Tuhfetu'l-Uşşâk'ın nasıl meydana geldiğini ve divançeye bu adın bizzat Leblebici Baba tarafından verildiğini göstermektedir.

Leblebici Baba'nın Tuhfetu'l – Uşşâk'ı 20 Sâfer 1296 / 16.2.1879 tarihinde, Bab-ı Zer-Askeri'de Ceride-i Askeriye matbaasında basılmıştır. Eser matbu olduğu için birçok özel kütüphanelerle umumî kütüphanelerde bulunmaktadır.

Tuhfetu'l – Uşşâk, büyük boy, 54 sayfa olarak (25x17 ebadında) basılmıştır. İçinde 123 adet şiir bulunmaktadır. Eserin baş tarafındaki Terzi Baba'ya ait münâcaâtla, Leblebici Baba'nın ona ait başka bir manzumeye yaptığı tahmis, eserin sonuna konuldu. Böylece şiirlerin birbirine karışması önlenmiş oldu.

Leblebici Baba şiirlerinde "Şems-i Hayâl", "Hayâlî Şems" bazen sadece "Hayâli", bazen de "Şems" bir yerde de "Hayâlî Şems-i Nakşi" mahlaslarını kullanmıştır. Şiirlerinin kendi çabasıyla ortaya çıkmadığını, mürşidi Vehbi Hayyât'dan geldiğini birçok yerde belirtmektedir:

Sözlerim bî-hûde sanma zâhidâ benden değil
Vehbî Hayyât'dan gelir harf-i guherbârım leziz

** * **

Gel imdi Şems-i Hayâli değildir bu senin kesbin
Kelâm-ı Vehbi Hayyât'dır akıp senden revân olan

* * *

Leblebici Baba'nın ya da Şems-i Hayâl'in yakın dostu Hilmi Efendi, onun hakkında:

“Ne var kim tumturak-ı lafzile olmazsa zinet-vâr
Ne hasıldır sadeften maksad andan dürr-i bî-hemtâ

Bu da bir Yunus-ı vakt olduğundan iştibah olmaz
Halavet bahş eder nutku eder mürdeyi (hem) ihya”

diyerek, onu zamanının Yunus’u olarak takdim etmektedir. Dilinin “sanduka-ı hikmet”, sözünün “dürr-i cevher” olduğunu, şiirinin “Mevlâ’nın bir ilhâmı” olarak gönlünden kopup geldiğini ifade etmektedir.

Şems-i Hayal şiirlerinde sade bir üslup kullanmış, kendini her türlü zorlamalardan uzak tutarak “tasannu”dan sakındığı görülmektedir.Bundan dolayı Şems-i Hayâl’in şiirlerinde gayr-i tabilikler yoktur.

Leblebici Baba diğer mutasavvıf şairler gibi gül-bülbül, pervane-şem’, ânasır-ı erbaa’ gibi mazmunları kullanarak; Leyla ile Mecnun, Ferhad ile Şirin, Mansur, Nesîmi gibi edebiyatımızda oldukça sık kullanılan dini hikâye ve menkıbelere konu olan kişilere atıfta bulunarak şiirlerindeki mânayı kuvvetlendirmiş ve onlara akıcılık kazandırmıştır.

Şems-i Hayâl, şiirlerinde hem divan edebiyatı, hem de halk edebiyatı nazım şekillerini kullanmıştır. Divan edebiyatı nazım şekillerinden en çok gazeli, sonra da murabba’, muhammes, kasîde ve müstezâd şekillerini, halk edebiyatından da en çok koşma (ilâhi) türünü kullanmıştır.

Şems-i Hayal şiirlerinde diğer mutasavvıf şairlerde olduğu gibi arûz vezni ile milli vezin olan hece veznini kullanmıştır. Şiirlerinde yer yer arûz hatalarına rastlanmaktadır; bunların da Türkçenin fonetiğinden kaynaklandığını göz önünde bulundurmak gerekir. Şairin en çok kullandığı kalıblar, (Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün) ile (Mefâilün / Mefâilün / Mefâilün, Mefâilün) kalıplarıdır. Hece vezninden de en çok (6+5) veznini kullanmıştır.

Şems-i Hayâl en çok tam kafiyeye yer vermekle bera-

ber, yarım kafiye ile zengin kâfiyeyi de kullandığını görüyoruz.

Şems-i Hayâl şiirlerinde diğer mutasavvıflar gibi dünya hayatının fâniliğini, ona fazla bel bağlamamayı, nefsin esiri olmamayı, bir mürşide bağlanarak onun terbiyesine girmeyi, yaratılış hikmetimizi tefekkür etmeyi, gönül incitmemeyi, insanlara faydalı olmayı ve benzeri düşünceleri dile getirir. Dünyalık için ilim tahsili etmemeyi öğütleyip, dünyalık için ilim tahsil edenlerin durumunu:

"Dünya için okuyan
Maksadı ot ya saman
Bir kalaylı koz gibi
İçi çürük bir palan"

Dyerek eleştirir. Ayrıca şair, ilmine mağrur olanları da yerer:

"İlmine mağrur olan
Bir kuruca ad ve san
Kürsüde va'az eylese
Sanki öter saksağan"

Leblebici Baba tasavvuf ehline dil uzatanlardan da hoşlanmaz, onlar için de şöyle der:

"Sakın zâhid bize dilin uzatma
Seni koyup elde ayıp gözetme
Şems-i Hayâli'yim bana söz atma
Hayyât tekyesine kurbâna geldik"

Şems-i Hayâl zamanın değişip ahir zaman olduğundan, insanlara hürmetin kalktığından, doğruyu söyleyenlerin azaldığından ve insanların dünyalıklar ile avunup durduklarından yakınarak şöyle der:

"Bu zâmâne âhir oldu hürmeti kaldırdılar
Hubbu fillâh birbiriyle sohbeti kaldırdılar

Mâlına mağrur olanlar bize etmezler nigâh
Ağniyâlar fukarâdan ülfeti kaldırdılar".

Şems-i Hayâl'in kendinden önceki şairlerden etkilendiği muhakkaktır. Ondan da Erzincanlı Salih Baba'nın etkilendiğini söyleyebiliriz. Biz sözümüzü, şairin şu beyti ile bitiriyoruz.

"Ruhumuza bir Fâtiha kılanlar
Hayyât kademine düştü gidiyor".

1-Mahmud Sadrüddin,Şevkistan,vrk.63,el-yazma (Erzurumda Münip Yıldırgan'ın özel kütüphanesinde)
2-Köylerimiz,İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara,1968,s.171
3-Ali Kemali(Aksüt),Erzincan Tarihi,Resimli Ay Matbaası,1932,s.264
4-M.Sadrüddin, Şevkistan,vrk.63
5- Aşçı Dede İbrahim, Aşçı Dede'nin Hatıraları, çok yönlü bir sûfînin gözüyle son dönem Osmanlı hayatı I-IV, haz. Mustafa Koç- Eyüp Tanrıverdi, Kitabevi: İstanbul, 2006, s. 343, 1028-1029
6-M.Suat Mertoğlu,"Ümmilik",DİA,İstanbul,2012,42/309-310
7-M.Suat Mertoğlu,"Ümmilik",http://Türk Maarif Ansiklopedisi maddesi org.tr
8-Süleyman Uludağ, "İlm-i Batın",DİA,İstanbul,1992,5/188-189
9-Yusuf Şevki Yavuz,"İlham",DİA, İstanbul,2000, 22/98-100
10-Nihat Sami Banarlı,Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,İstanbul,1974,1/330
11-Aşçı Dede,age. 2/1028
12-Terzi Baba hakkında daha fazla bilgi için bkz.Orhan Aktepe, Terzi Baba'nın Hayatı,Miftah-Kenz,Erzincan,1979
13-Ali Kemali,age.264
14-Ali Kemali,age.s.264; Vehbi Cem Aşkun,Terzi Baba ve Erzincan Şairleri, Balıkrsir,Balıkesir,1956,s.27
15-M.Sadrüddin,age,vrk.72
16-M.sadrüddin,age.vrk.72
17-Vahdettin Yüksel Yalçınkaya'nın anlatımıdır
18-Hilmi efendi hakkında Aşcı Dede"Erzincan ülama ve şuarasından hoca Mustafa Hilmi efendi" diye bahsetmekte ve daha fazla bilgi vermemektedir.Aşçı Dede,age.1/193-194

Bismillahirrahmanirrahim

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Kâf-ı nûnın hikmetinde kâni bulduk ibtidâ
Cevhere bir nazar kıldı cânı bulduk ibtidâ
Nice bin yıllar mukaddem kandili kıldık tavâf
Hû dedik ikrârımızda ânı bulduk ibtidâ

Hak cemâli Ka'be'sinden oldu bizim hâcımız
Kendi lutfundan yaratdı örtdü bizim tâcımız
Zâhidâ bu derd içinde bulunur ilâcımız
Derd içine dûş olup dermânı bulduk ibtida

Cümle eşyanın yüzünden seyr olan seyraneyiz
Katreyiz ma'nide amma bahr-i bîpâyâneyiz
Od u su toprak ve yelden âteş-i sûzaneyiz
Suret-i insan gelüp cinanı bulduk ibtida

İndi Âdem yer yüzüne hikmet-i Yezdâne bak
Sen sana gel kıl tefekkûr ettiğin isyâna bak
Hep melekler aldı halka ol elest-i meydâna bak
Sağ yanından Ahmed'e imânı bulduk ibtidâ

Bu Hayâli Şems önünde yandı bir pervânedir
Nûş edip sahbâ-yı aşkı sözleri mestânedir
Mürşidim Hayyât-ı Vehbi ârif-i Yekdânedir
Keşf olup esrâr-ı dil divan-ı bulduk ibtidâ

Mefâîlün /Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

İşit bu sırrı kim Adem ne gevherden olup peydâ
Göründü sûretâ insan hakîkat âlem-i kübrâ

Gelip bir katre menîden zuhûr etdi mazâhirde
Ki tutdu şark ile garbı olûben ârif ü dânâ

Felek âyinesin sildi düşüp bu çerh-ı devrâna
Yüzünden fitneler kopdu göründü âlem-i ahfâ

Yıkıp ol beyt-i ma'mâru ne yüzden gör binâ etdi
Melekler hep tavâf etdi göründü Mecnûna Leylâ

İşit bu pendimi zahid ki zâhirden zuhûr etmez
Bu remzi ehl-i hâl anlar çün oldur ilm ile deryâ

Vücûdun bir şecerdir bil ne tapdın taş u toprağa
Bu gün geç taş u toprakdan kopar başında çok gavgâ

İlimdir kalbde bir nokta doğar insân-ı kâmilden
Tecelliden olur hâsıl görünür sende bu ma'nâ

Gel ey Şems Hayâlinden aceb nazm eyledin ânı
Okudun dersi pîrinden Hayyâti'den edip inşâ

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Sun ey sâki mey-i bâkî içüp mest-i müdâmım hâ
Seherde ötdü bülbüller işitdim şâdmânım hâ

Visâl-i hüsn bâğında gül-i ra'nâyı seyr etdim
Açılmış top çiçeklerin arasında mürâmım hâ

Girip cân bâğı hûsnünde benefşe tutdu destinde
Olup gül ü sünbül üstünde bu ma'nâda hıtâmım hâ

Serâperde gidip yüzden bu gözüm gördü dîdârın
Menem âşıklara hayret tecellide imâmım hâ

İşit fehm et kelâmımdan zebânımdan gelen esrâr
Gezip suğrâyı kübrâyı bu eşyâda tamâmım hâ

Çü yokluk bahrine daldım cihânda hiç eser bilmem
Girip mekteb-i irfâna refik-i hâs-ı âmım hâ

Doğuptur nutk-ı pâkimden hakâyıklar edip irsâl
İlmin kapısı sıdkım hakîkatde kelâmım hâ

Göründü yârimin yâri sürüp bu yandan ağyâri
İşitdinse bu esrarı hitabda müstedâmım hâ

Kerem kıl imdi ey zâhid elim tut bunda âr etme
Yanıp aşk oduna bugün yarın nâra harâmım hâ

Beni sanma olur gâfil şehâdet tîğ-i destimde
Müsafirhaneye geldim hakikatta selamım hâ

Girîbânım tutar mı hîç Hayyat'ım tutdu destimden
Erip mürşid-i rahşâna Hayâli Şems nâmım hâ

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Aşk u firkat âteşiyle ciğerim oldu kebâb
Çün senin vechinde bağlı görürem her dem nikâb

Nice bir benden kaçarsın ey gönüller serveri
Asl-ı sırrın rûhdur ammâ kâlıbın olmuş türâb

Rûhu rûha gel ulaşdır kâlıbına gir benim
Tâ ola senden tecelli görüne ol âfitâb

Kopa hem fitne yüzünden mahvola küllî vücûd
Seyr iderüz haşr ü neşri görüle yevmü'l- hisâb

Haşr ü neşri gördü bunda âşık-ı dîvâneler
Çün hîdâyet menzilinden açılır bunlara bâb

Bilmedin zâhid bunların geldiği esrârını
Pes ezel meyhânesinde oldular mest-i harâb

Sevdiler bunlar cemâli aslâ perde kalmadı
Hem şeriat doğdu bundan hem dahi faslu'l-hitab

Hasta düşdün bu arada ey Hayâli Şemsi sen
Mürşidin Vehbi-i Hayyatî'den iste feth-i bab

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilün

Ey gönül gir râh-ı Hakka sen de imânı görüp
Tâlib olğıl zevk-ı şavka sırr-ı Kur'ânı görüp
Gel mürüvvet ehli ol da kimseye buğz eyleme
Kıl teveccüh zât-ı Hakk'a cânda cânânı görüp

Halk olundun, bu cihâna niye geldin ey kişi
Hep gelenler değil abes, bunda vardır bir işi
Âkıl isen gözlerinden her seher akıt yaşı
Gir bu aşkın meclisine ehl-i irfânı görüp

Görmedin mi bu cihânda ehl-i dünyâ n'etdiler
Birbirini katl edûben intikâmlar etdiler
Cümle kesb etdiği mâlı terk edûben gitdiler
Zikr-i Hakka kıl devâm Hayyât-ı sultânı görüp

Zahidâ bir âşıkım ben sâzıma bakma benim
Olmuşum divâne hergiz nâzıma bakma benim
İlm-i hikmetdir kelâmım azıma bakma benim
Şemsi-i Hayâl çok keseldi girdi meydânı görüp

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Cemâlin şavkı gönlümden hemin ayrılmasın yâ Râb
Gözüme dü cihân mülkü ebed görünmesin yâ Râb

Talebkâr-ı rızâyım âteş-i hırmâne yandırma
Yanıp ger kül olursam kimseler savurmasın yâ Râb

Benim bu zevk u şavkım hep senin aşk-ı şarâbından
Cihânın halkı hasm olsa gelip yorulmasın yâ Râb

Dila uşşâk genci buldular meyhâne küncünde
Bu dîvanıma hâceler(hocalar) sakın darılmasın yâ Râb

Sadây-ı ney çıkar benden cihân halkı işitmez mi
Ney-i esrâr misaliyem n'ola kırılmasın yâ Râb

Demiyim Kâdirinin dillere feyz-i hayât eyler
Güherdir nutk-ı pâkim kimseler ayrılmasın yâ Râb

İlâhi suçumu sorma kerem kıl yevm-i tüblâda
Eğer suçlar sorulsa kimseler kavrulmasın yâ Râb

Hayâl-i Şems sa'y etsin Hayyât'ın isrine gitsin
Ki Mevlâ cümle afv etsin günâh sorulmasın yâ Râb

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

İşit bu sırrı kandilden ki aşkıyyât ilahiyyât
Doğar ol nûr-ı tevhidden halâviyyat-şerâfiyyât

Gelir ol sırr-ı Ahmed'den nübüvvet nûrunun zıllı
Cihân pür-nûr olur cânâ bu zevkiyyât bu şevkiyyât

Çürütme ömrün ey zâhid işin bitmez bu âlemde
Bu varlık perdesin çâk et ne insiyyât ne hissiyyât

Hitâb etdi kelâmından başka hicâplar külli ref oldu
Göründü özge bir âlem ne levhiyyât ne kudsiyyât

Budur ben bildiğim zâhid hakâyık bahrine düşgil
Hayâtî'den açılmış yol ne lağviyyât ne lehviyyât

Bugün aşk-ı İlâhi'den Hayâlin Şemsine düşdüm
Getirmez anı münkirler ne cüz'iyyât ne külliyyât

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Mezhebinde ârifin Mevlâyı bilmek ma'rifet
Harfi savtsız işidüp bâlâyı bilmek ma'rifet
Bu ledünnî hikmetinde görünür sun'-ı kader
Mekteb-i hüsnün açıp imlâyı bilmek ma'rifet

Aşık olan bu fenâda bulmadılar râhatı
Mürşid-i kâmil elinden istediler himmeti
Yâ ilâhî kıl hidâyet ol Muhammed hürmeti
Her seher Mecnûn olup Lcylâyı bilmek ma'rifet

Al Hayâtî irşadından ilm-i vehbîden haber
Levh-i mahfuzda yazılmış tâ ezel böyle kader
Levhden okur ledünnî eyleyip zâta sefer
Kâmet-i tûbâ olup evlâyı bilmek ma'rifet

Bu ene'l-hak menzilinde çekdiler çok mihneti
Düşdün ise bu fîrâşa sen bulursun râhatı
Ey Hayâlî Şems çekdin bu arada zahmeti
"Lâ" içinde gark olup "illâ"yı bilmek ma'rifet

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Dilberin mahmûr çeşmi ayn mest hammâr mest
Fitne kopar bakışından aşk mest bîmar mest

Çekdi tığ-i ebruvâmn kasdı kamm dökmede
Dâre çekdi zülfü Mansûr gibi beni dâr mest berdâr mest

Devr edip gezdim cihânı hiç bir ayık görmedim
Zâtına düşmüş mukarreb zâr mest bîzâr mest

Girdi rah-ı etkıyâya zâhidin işi amel
Arifin sırrı görünmez seyr mest seyyâr mest

Kalmışım ra'nâ temâşâ bu cihânın hâline
Her birisi bir sıfâtda kâr mest efkâr mest

Bulsa sâlik sa'y ile cân verdiği cânânını
Zulmeti küfrü giderdi nâr mest envâr mest

Âşık olan hiç kaçar mı vuslat-ı cânândan
Söyledir bin bir kelâmı var mest güftâr mest

Âşıka ma'şûk gerekdir meclisinde söyleye
Mürşidim Hayyât Vehbi yâr mest dîdâr mest

Gizli bir seyrân kıldm ey Hayâli Şems sen
Bir ulu divân kurulmuş dâr mest serdâr mest

(Hece 6+5)

İlâhi kalbimden kaldır sivâyı
Geçir Ikilikden görülsün vahdet
Lutf u kereminden versin rızâyı
Seninle edelim kelâm-ı sohbet

Doldur kalbimize zikrini her gâh
Edin tarikata dâvet-i fîllah
Sevin mü'minlerin zâtını lillah
Sakla lisânımız etmesin gıybet

Kulak tutma şunda bundaki söze
Kimi gıyâb söyler kimisi yüze
Teveccüh edelim doğru biz bize
Rahmet deryâsından alalım nisbet

Sultân-ı zamâna kılalım du'a
Sakla şerrr-i aduvdan ey Bâri Hudâ
Şeriat ahkâmın eylesin edâ
Cümle düşmanları alsınlar heybet

Hak Teâlâ kelâmında buyurdu
Duamıza icâbetler duyurdu
Hilâfet tahtmı Ademe verdi
Geldi meleklere etdi hitâbet

Eğer oldun ise Hakkın hâs kulu
Ara bul kendinde sen doğru yolu
"Kerremnâ" külâhı selimdir velî
Kerem eyle zâhid ile icâbet

Gider isen doğru Hayyât izine
Bakmazsın hiç kendi nefsin yüzüne
Kulak tut gel Şems-i Hayâl sözüne
Kişi nefsin bilmek gerektir elbet

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Ey gönül gayrdan el çek Hakdan iste sen necât
Hakkı zikr eyle dilinde buna nâtık beyyinât

Şeyh-i sâdık ol mürâî olma sakın el-hazer
Ahiretde fayda vermez sana bu kand ü nebât

Doğru otur doğru söyle doğru git
Doğru yolda kıldı âlimler sebât

Ârif isen bu sözüm besdir sana
Sâdık isen gel elimden nûş kıl âb-ı hayât

Ey Hayâli Şems nutk et sîret-i Hayyâtdan
Zümre-i fakr u fenâya her demin olsun zekât

(Hece 6+5)

Gönül âleminde devrân ederken
Gördüm ki zikr-i Hak insana bâis
Aşıklar sırrında seyrân ederken
Bildim ki doğru söz îmâna bâis

Kalbi pâk etmeğe gerekdir irşâd
Mürşid-i kâmilden ola der küşâd
Dünyâya gelmekden bu imiş murâd
Kişi nefsin bilmek irfana bâis

Kâfirler küfrünü ezelden aldı
Kendi inkârıyla dünyâya geldi
Burada ezânı Kur'ânı gördü
Anların inkârı şeytâna bâis

Her ne arar isen nefsinde ara
Sakın hiç kimseye deme âvâre
Şeriat ipine yapış bî-çâre
Önünde mahşer var mîzâna bâis

Dinler iseniz bir vasıyyet eyleyim
Vehbî Hayyâti'den size söyleyim
Sıfatından zâta ric'at eyleyim
Sadrını pâk etmek vicdâne bâis

Şems-i Hayâl sen de çok lâf eylersin
Ağzına ne gelse anı söylersin
Ahiret mülkünü isbât eylersin
Âşıkda tecelli sultâna bâis

(Hece 6+5)

Tarîkatdan sorsan bir haber verem
Bir kâmilin emrine kıl teşebbüs
Bekle sen kapısın küşâde erersin
Bunda yemin etsem olmam hânis

Cümle a'zâ hak ismini zikr eder
Nefsin sıfatları yıkılıp gider
Aklı olan Hak'dan gayriyi n'ider
Hakkı zikr et sensin dünyâda hâdis

Nefsini bilmeyen bir hayvan kopar
Gördüğü sûrete durmayıp tapar
Doğru yol dururken yolunu sapar
Haber vermedi mi Kur'an ehâdis

Hiç haberin var mı bir gün gel derler
Eldiğin a'mâli bile al derler
İşte defterindir oku bil derler
Ol zaman hâllerin olunur tahdis

Yeter Şems i Hayâl sen beyân etdin
Tarikat şeriat hep ayân etdin
Meğer sen Hayyât'ın yoluna gitdin
Buldumsa sânisin bulmadım sâlis

(Hece 6+5)

Gönül kâmillere eyle iktidâ
Anlar olmuşlardır nebiye vâris
Hazret-i Hak'dan işit sen nidâ
Ahd-i misâkında olma sen hânis

Gitse idin doğru sırât yoluna
Almaz idin mâsivâyı diline
Tecellî bağının konsa gülüne
Olursun bâki olmazdın hâdis

Sakın sen İblîsin yoluna varma
Dünyâ şuğlü içün mihnete dalma
Bu iki cihânı bir pula alma
Kalbinde hubb etme olma sen âbis

Zâhid gelmez isen kâmil sözüne
Çok yazık edersin kendi özüne
Mahşerde suçları vursa yüzüne
Derler ki hâlini gördün mü habis

Şems-i Hayâl gönlün gel küşâd eyle
Doldur Hak isimini her dem şâd eyle
Vehbi Hayâtî'den sen irşâd eyle
Oku âyât-ı Kur'an u ehâdîs

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ey gönül dünya dilersen cân verip ölmek de güç
Helâlinden kesb edersin su'âlin vermek de güç
Dervişe lâzımdır ancak post ile tâc u abâ
Her kuluna Mevlâ vermiş isteyip almak da güç

Hazret-i Mûsâ varırdı kûh-ı Tûra dâima
Söyleyip Hakla kelâm bakmazdı sol u sağına
Âşık olan girse her dem yârının hüsn-i bağına
Bülbül-i şeydâ misâli şâkıyıp ötmek de güç

Âşık olana gerekdir ma'şûkunu araya
Cümle derde tabîb oldur sara merhem yaraya
Sana senden ol yakındır bakma sakın gayrıya
Dâimâ kudret yüzünden şive nâz etmek de güç

Ey Hayâti Vehbi buldun şive ü nâz eyledin
Rahmetinin deryâsından feyzi icra eyledin
Bu tecellî âleminde çok maârif söyledin
Lâ-Mekandan geri gelip irşâda girmek de güç

Ey Hayâli Şems döktün nice dürler dânesi
Kâtibân hayretde kalır hiç yazılmaz ma'nâsı
Aşıkın bir nâmı vardır bunda yokdur hiç nesi
Bu cemâlin perdesinden vasl-ı cân etmek de güç

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Açıldı rûh-ı sultanî göründü canıma mısbâh
Saçıldı feyz-i rabbânî dil-i sûzânıma mısbah

Göründü âlem-i ma'nâ bilindi matlab-ı a'lâ
Reşâd-ı mürşidi kâmil olur erkânıma mısbâh

Zıyâ-ı nutku olnuşdur sirâcı bznı-i uşşâkın
Kelâm-ı ârif-i dânâ şeb-i hicrânıma mısbâh

Sabah-ı haşre dek kıldı beni mest-i mey-i bâkî
Yakar bu aşk-ı Yezdânî der ü eyvânıma mısbâh

Cilâ-yı nûr-ı çeşmimdir cemâl-i zümre-i irfan
Leyâl-i hicri mahv eyler olur devrânıma mısbâh

Gıdây-ı rûh-ı insanî sadây-ı zikr-i Hak olmuş
Derûna nûr bahş eyler olur dîvânıma mısbâh

Zılâl-ı şemse seyyândır Hayâl-i Şems nutk etse
Ki müştakın kemâlâtı olur her ânıma mısbâh

Füyûzât-ı İlâhî Vehbî Hayyâtdan zuhûr eyler
Değil sana bana hâs ol kamu ihvânıma mısbâh

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Zâhidâ nushumu kabûl et bu beyâna tut simâh
Terk edip gafletle kesret-i ârifâna tut sımâh

Zevk-i aşkı zâik ol hem zümre-i uşşâka gir
Zabt kıl âdabını sen âşıkane tut sımâh

Bil ibâdet hâlis olmaz mâye-i aşk olmasa
Hâsıl et aşk-ı hakîkî halisane tut sımâh

Buğz u kîn kibr ü hased nâkıs kılar mikdârını
Olma hor bunlar ile var vâizâne tut sımâh

Vâizâ zâhir ulûmun batını vardır dahi
Gâfil olma bu târîkden mürşidâne tut sımâh

Var tarîka müstaid ol eyle terk-i mâsivâ
Hubb-ı dünyâdır hicâbı dervîşâne tut sımâh

Zeyd ü amrile cidâlin ma'nâsı maksad değil
Geç bu hâl-i kâr-i zârdan nâsıhâne tut sımâh

Nâsıhâ tezhîb-i ahlâk eyleğil sen kâmil ol
Yoksa nushun nâfiz olmaz kâmilâne tut sımâh

Fehm kıl aslı kemâlin varlığından geçmedir
Şöhret-i dünyayı terk et bu zebâne tut sımâh

Arz kıldım bu hayâlin Şemsini sana fasîh
İçini pâk et sivâdan muhlisâne tut sımâh

Hikmet-i Hayyât Vehbî tercümânı olmuşam
Nutkumu cândan kabûl et acizâne tut sımâh

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Sâilim geldim kapuna yâ Rasulallah meded
Arz-ı hâl etdim tapuna yâ Rasulallah meded

Biz gedâyız dû cihânın mefharısın yâ nebi
Dendi “Leylak” hutbetine yâ Rasulallah meded

Çok günâhım hadden aşdı bilmezsem hâlim n’ola
Doğru geldim hazretine yâ Rasulallah meded

Hep nebîler hâtemisin tâc-ı devlet sendedir
Cümle muhtâc himmetine yâ Rasulallah meded

Ehl-i derdiz gelmişiz dergâha dermân isteyû
Müttekiyiz re’fetine yâ Rasulallah meded

Kâinâtın nûru sensin cümle halkın eşrefi
Akl erişmez şevketine yâ Rasulallah meded

Eşiğine yüz sürerler hep meşâyıh sâf sâf
Vehbi Hayât nisbetine yâ Rasulallah meded

Âsi mücrim bir kulundur kapuna geldi zelîl
Şems-i Hayâl vuslatına yâ Rasulallah meded

Mefâîlün/ Mefâîliin/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Şahâdetden haber sorsan derim dilde ziyâ tevhîd
Gelip bu menzili bulsan verir kalbe cilâ tevhîd
Çekersin ism-i zâtını verir cisme safa tevhîd
Bulur feyzi Muhanımed'den olur rûha ğıdâ tevhîd
Kaçar mı er olan bunda şehâdetden hayâ tevhid
Olur dert ehline derman kamu derde deva tevhid
Husûsan hâne-i dilde komaz hîç mâsivâ tevhid
Kamu zikr ehline dâim eder mihr ü vefâ tevhid
Humâr-ı bezm-i uşşâka eder bes iktifa tevhid

Bu tevhîdin şarâbından içip mestân olan âşık
Tutar meydânı şevkından bu cism-i cân olan âşık
Çeker mi derd ile gamı coşup umman olan âşık
Yürüdür lütf ile kahrın şaha kurban olan âşık
Kurar Taht-ı Süleymânî şahenşâh olan aşık
Eder hükm ins ile cinne fenâdan fân olan âşık
Fedâ-yı baş u cân eyler ciger-sûzân olan âşık
Olur sultân kamuya bende-i fermân olan âşık
Tutar ol şârk ile garbı eder hükm-i hümâ tevhîd

Elin çek bizden ey zâhid bu meydâna giren kimdir
Yanıp derd ile şevk ile Hakka cânın veren kimdir
Çekip el küll-i kesretden bu vahdete giren kimdir
Kitâb-ı aşk olup ânın bu ma'nâyı veren kimdir
Okuyup ders-i ledünnîden muhabbetden soran kimdir
Hakâyık bahrine dalıp cevâhir devşiren kimdir
Tefekkür kıl eyâ gâfîl nefis pûtun kıran kimdir
Bu dem bâtın göz ile vech-i dildârın gören kimdir
Geçer ol lâ'dan illâ'ya olur vahdet-nümâ tevhid

Gelin bugün bu meydâna kıyan kimdir görüp câne
Kesilir bunda çok başlar ulaş bir kâmil insâne
Eğer dermân arar îsen yetür kendini Lokmâne
Meşâyıhdan meded iste çıkasın sen de seyrâne
Taleb kıl gel eyâ talib erişesin gülistane
Biter türlü fevâkihler erersin tâze bustâne
Meânî ravzasıdır benzemez bu ğayr kâşâne
Kızar âşıkların vechi döner hem verd-i handane
Zehî bustân-ı âlemde ne zîbâ âşmâ tevhid

Gel ey Şemsi Hayâl'inden muhabbetde ıyân oldun
Bulup Hayyâtı Vehbi'yi nice cân-ı cinân oldun
Gelip bu sırr-ı hikmetden hakîkatde ne kân oldun
Seni bilmezse zâhidler özün cân içre cân oldun
Ne münkirdir inanmaz kim bugün çıkdın beyân oldun
Otardın bir bölük hayvân meğer şimdi çobân oldun
Çıkar bî-gâneyi dilden çün ana pasbân oldun
Yakıp bi'l-külli efkârı zevâhirde nihân oldun
Yanıp bu ciğerin dertden çeker hû ile hâ tevhîd

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Talibem tâlib-i aşkım ağlarım kârım lezîz
Aşık-ı dîvanelikdir tarz u etvârım lezîz

Yakdı çün nâr-ı muhabbet cîgerim kıldı kebâb
Bilmezem Mecnun muyum ki sönmedi nârım lezîz

Hep melekler almış iken Adem'in etrâfını
Sağ yanından çıkdı rûhum doğru gûftârım lezîz

Sebkat etdi bana ilmi bildi cümle hâlimi
İşte cânânım eliyle yazdı esrârım lezîz

Vâsıl oldum hazret-i dildârıma billahi ben
Sıdk-ı Mevlâdan getirdim vardır ikrârım lezîz

Kılmışam ahde vefalar bî-vefâ sanman beni
Sırr-ı Kurân oldu şimdi remz-i eş'ârım lezîz

Anladın mı doğru söyle ârif-i dânâ isen
Şirketi kaldır yürekden yokdur inkârım lezîz

Sözlerim bî-hûde sanma zâhidâ benden değil
Vehbî Hayyât'dan gelir harf-i güherbârm lezîz

Yâ illâhi kıl inâyet suçumu af eyle sen
Mağfiret bâbında daîm âh ile zârım lezîz

Sen kerîm bir pâdişâhsın sana gizli nesne yok
Bir Hayâl-i Şemsîyim senden gelir varım lezîz

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilün

Yâ ilâhî bize göster hûb cemâlindir lezîz
Kıl müyesser tâc-ı devlet her kemâlindir lezîz

Rızkımızı ver helâldan pâk ola bu kalbimiz
Cümlemiz senden bulalım hoş nevâlindir lezîz

Hem bulalım pâk gevher halk içinde sohbeti
İşidelim hoş kelâmın çün makâlindir lezîz

Hem hesâb ile azâbetme bîze yâ müsteğâs
Eyle pâk isyânımız lutf-ı zülâlindir lezîz

Çekmişiz el ğayrıdan biz maksûdumuz sen hemân
Zat-ı pâkinden tecelli kıl visâlindir lezîz

Keşf'ola esrâr-ı ahfa ilm-i hikmet hem dahi
Cezbe-i aşkı dile sal kim hayâlindir leziz

Bunda lutf et bize yâ Rab idelüm nefy-i vücud
Kim vücûdun nefy iden zata cemalindir leziz

Ey Hayâl-i Şems erişdin ol Hayyât-ı Vehbî'ye
Şükr ü hamd et bâis-i def-i melâlindir lezîz

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Mürde cismim can ararsa canda cânandır lezîz
Şavk ile aşka dalarsa bahr-i ummândır lezîz

Kim hakikat ma'deninin bulur ise cevherin
Zînet-i dünyâyı neyler ana irfandır lezîz

Ta elest bezmindeki ikrarına sabit olan
Hızr elinden ettdiği nûş âb-ı hayvandır lezîz

Çâr anâsır perdesinden avdet eyler nâgehân
Keştî-i Nûh'u bulur ol anda tufandır lezîz

Feth olur sırr-ı hakikat sa'yolur zü'l-fıkâr
Haydar-ı Kerrâr'a benzer anda şîrandır lezîz

Çûş edip meydân-ı aşkın gir bugün cevlânına
Esbini salma yabana işbu meydândır lezîz

Saltanat tahtın ararsın suretin nakşında bul
Cümle mevcûd oldu sende cân Süleymân'dır lezîz

İstesen Şems-i Hayâlî zât-ı pâkin sırrını
Mahv eder cümle sıfatın zât-ı sübhândır lezîz

Adem'in sırrı içinde ilm-i esmâ her ne var
Ey Hayât-ı Vehbî sende sırr-ı Kur'ân'dır lezîz

Müstezat*

Mefûlü/ Mefâîlü/ Mefâîlü/ Feûlün

Aşıklarının hali müdâm havf'u recâdır
Kim aşka sezâdır
Hak ile söyleşir ol sırr-ı Hudâdır
Hep savt ü sedâdır
Her yeri ânın Tur olur bulsa tecellî
Olur müteselli
Esrâr-ı Kelime ulaşır nâr-ı Hûda'dır
Pür-nûr u ziyâdır
Hak kimi diler ise kılar ana inayet
Verir hem hidâyet
Marsûs binâ gibi anın mülkü bakâdır
Ger kendi fenâdır
Nâsih bize nush eylemesen zühd ü tükâdan
Hem bûy-ı riyâdır
Sen ehl-i riyâsın gidişin şirk-i hafâdır
Cevr ile cefâdır
Bir cur'ânımızı nûş edegör meygedemizden
Gel bu elimizden
Ol kalbe cilâ ruha gıdâ cisme nemâdır
Ne zevk u safâdır
Pâk eylegör kalbini bu hubb-ı sivâdan
Gel geç bu havâdan
Âşıkların istediği Hakdan cevr ü rızâdır
Derdine devâdır
Gel Şems-i-Hayâl hakk-ı yakînden
Ver haberi andan
Hayyât izine git ki reh-i râst-ı Hudâdır
Hem vasl u likadır

---

*Müstezâd kelimesi edebiyat terimi olarak uzunlu kısalı (bir uzun, bir kısa) mısralar halinde yazılan nazım şeklini ifade eder. Divan edebiyatında en çok gazel tarzında görülür; bunun dışında rubâî, kıta, kaside, beyit ve mesnevi şeklinde müstezadlar da bulunmaktadır. Bu tarz manzumelerde aynı veznin bir cüzü ile yazılmış ek mısralara ziyâde denir.

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Feûlün

Elâ ey sırr-ı esrâr-ı risâlet
Getir cânândan câna sadâlar
Kapında feyz olur taksîm-i hikmet
Tecellî kıl cemâlinden likâlar

Kapuna gelmişiz hep yüzü kâre
Günâh deryâsına daldık âvâre
Sana ümmet olup miskin bî-çâre
İçir havzın şarâbından şifâlar

Seni Hak âleme gönderdi rahmet
Yarın mahşer sana mahsûs şefaat
Livâ'ü'l-hamdin altında bu ümmet
Ederler ol gün içinde safâlar

Ebû Bekr ü Ömer Osmân u Hayder
Bular hep evliyâya oldu rehber
Sırât-ı müstakime yardım eyler
O günde bahş olur sana atâlar

Senin şanında hak buyurdu "levlâk"
Senin çin yaradıldı çarh u eflâk
Yüzüne müştak olmuş hûr u emlâk
Buyur diye nidâ eyler bekalar

Keremden al bizi dâru'l-celâle
Ulaşdır sen visâliyle cemâle
Veliler âşık oldular bu hâle
Rızâ-yı sermedi ola nevâlar

İlâhî Vehbî Hayyât'ı ayırma
Kerem kıl ihvanımız geri koyma
Hayâl-i Şemsi'nin suçunu sorma
Gece gündüz budur sana recâlar

Müstafilün/ Müstefilün/ Müstefilün/ Müstefilün

Aç bu cemâlin burka'm görsün anı mihmâneler
Olsun tecellî bunlara açıla hep meyhâneler

Meyhaneye her kim gele cân u ciğer kurbân vere
Kudret şarâbını suna içe anı mestâneler

Aşkında sana geleler şevkinde lezzet alalar
Feyzinde rahmet bulalar seyyâr ola seyrâneler

Ol kim ile gelmedi rûhunda lezzet almadı
Mürşîde teslim olmadı ol zâhid-i bigâneler

Ol kim gele bu illere âşık ola bu güllere
Hayyâtda şirin dillere meftûn olur fettâneler

Âşık cefâdan kaçmadı yâdlara sırrın açmadı
Şems-i Hayâl'i geçmedi merdi bulur merdâneler

Mefâîlün /Mefâîlün /Mefâîlün /Mefâîlün

Gönül git sen şerî'atle tarîkatde şükürden var
Çekip ol nûr-ı tevhîdi hakîkatdc ne sırdan var

Bulup kâmil mükemmili bu vechin pâyine hâk et
Nesîminden eser dâim sabâ yeli seherden var

Şarâb-ı dest-i kudretden içenlerde humâr olmaz
Ayıkmaz haşre dek bunlar o deryâda güherden var

Firâr etmiş mecazîden makâm-ı lâ ve ilâda
Doğar ruh-ı hüviyyetden ezel levh-i kaderden var

Bu esrâr-ı hakîkatden künûz- ı kenz olan anlar
Ne bilsün şeyh u şâb anı haberden yek haberden var

Eğer sâil suâl etse bu kenz hem ilme râcidir
Özün mahv et bu arada vücûdun yek ademden var

Bu bahre girmedin zâhid niçün dahl eyledin âna
Senin rûhun buna hayran ki nefsinde bakardan var

İşit sırrı Muhammed'den çıkıp gezdi semâvâtı
Haber verdi ledûnnîden okuyan ânı dilden var

Nübüvvet mührünün setrin bilen ehl-i ilâhîdir
Ki heft ü heşti bilmez ol odur âlim haberden var

Buyurdu Hak kelâmında olur Âdem bana ekrem
Bu benlik perdesin çâk et bu cân içre cânândan var

Şerî'atden edip icrâ geçip sen nefy-i isbat et
Otur hikmet bisâtında o tahtda Süleyman var.

Gözet beş vakt namâzı sen edüp Hakka niyâzı sen
Deme bu kış u yazı sen geçer ömrün seferden var

Gel imdi Vehbî-i Hayyâtı bu dehre bağbânsın sen
Hayâli düşdü bir Şems'e sana seyrân cemâlden var

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Bugün gelsin bu meydâna cân-ı cânânı görsünler
İçip meyhâne-i dilden coşup ummânı görsünler

Edip pervâz semâvâtda melekler kala pâyinde
Bugün gelsin bu seyrâna meh-i tâbânı görsünler

Benim şehbâz-ı kudsî kim cihânın çarhı destimde
Bıraksam küllî mahv olur dil-i vîrânı görsünler

Benim hâlim eğer zâhid görünmez ehl-i zâhire
Yanar âteş derûnumda ciğer bünyâni görsünler

Kesilip nefs-i levvâmın vücûdun mahv ola zâhid
Bu "irc'i" hitâbından gelen insânı görsünler

Bu cismi cân olan âşık çeker ma'şûkuna anı
Okur dersi "ledünnî"den yazan fermânı görsünler

İşittik mi eyâ zahid bu güftarım senin nakşın
Dalup bu ilm-i hikmetde gezen mestanı görsünler

Meşayıhda riyazetsiz geçenler işbu menzilden
Gelüp Vehbî Hayati'den bu Şems-i canı görsünler

Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün/ Müstefîlün

Dâim muhabbet yoluna giden kişi mihnetlenir
Gâhî vücûdu sökülür gâhi dili sıhhatlenir

Gizlice ol bir kenz olur hiç kimse bilmez îzini
Haydar sıfatında doğar eşbâhı hem heybetlenir

Lehv ü kalem olur ânın destinde hem dehrin temâm
Gâhî çevirir çarhını gâhide hem müsbetlenir

Sevdâ başında dolaşır gâh pâdişâh-ı vakt olur
Gâh hâk ile yeksân olur gâhîde hem mesnedlenir

Zâhidâ eğer hiç kimseye vermez ise hûr-u cinân
Gâhî sehâdan dem urur gâhîde hem hastalanır

Mürşidi kâmil olanın mevhûbudur aşk-ı Hudâ
Vehbî Hayât irşâd erder bi'l-cümle nâs ni'metlenir

Etme ayân bu sırrı gel çok ey Hayâl-i Şems sen
Kalbi içinde açılır yol ehl-i dil hikmetlenir

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Bu zamâne âhir oldu hürmeti kaldırdılar
Hubbu fillah birbiriyle sohbeti kaldırdılar

Mâlına mağrûr olanlar bize etmezler nigâh
Ağniyâlar fukarâdan ülfeti kaldırdılar

Bu şerî'at bâkî ammâ sûreti kaldı hemân
Tâ'at-ı Hak da sebât u himmeti kaldırdılar

Kânı bir hak söyleyici söyleye Allah için
Bir kavî âlim mi kaldı heybeti kaldırdılar

Ey Hayât-ı Vehbî senin himmetin pek âlîdir
Bu havf-i zikri çekenler şirketi kaldırdılar

Ey Hayâl-i Şems bunda dürr-i yekta söyle sen
Dinlemez kimse seni çün rağbeti kaldırdılar

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Vuslatı hayretde bulan bir ulu dergâh olur
"Len terânî" dersin okur keşf ile âğah olur

"Mûtû kable en temûtû" sırrına mazhar olan
Levh-i dilden dersin okur ru'yeti her gâh olur

Zâhidâ sen okumadın bu makâmın dersini
Mansûr "ene'l-hak" dediyse sanma ki Allah olur

Aşk yoluna gider isen doğru bir mürşide er
Cismin âna mûm olursa ol sana masbah olur

Yâna senden cümle vârın küllisi ola hebâ
Cümlesi hep fâni ânın bâki bir Allah olur

Bir aceb âşık dediler Hilmi ârif seni
Vehbî Hayyât'dan okursun dersi sırrullâh olur

Ey Hayâli Şems yapdın yine bir nakş-ı acîb
Muhlise nûr-ı hidâyet münkire eşbâh olur

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Bizleriz bezm-i elstden dem çeken dem-hâneler
Bizleriz peymâne durduk gelmişiz merdâneler

Bizleriz bahr-i muhîtde görünen şâm-ı seher
Bizleriz “ol’ gevherinden dür döken dürdâneler

Bizleriz dünyâ vü ukbâ zînetini terk eden
Bizleriz her bir safhada görünen elvâneler

Bizleriz mâ’nada okur hayet-i “hel min mezîd”*
Bizleriz suret yüzünden görünen insâneler

Bizleriz bu hayret içre enbiyâ vârisleri
Bizleriz bu her cihetde âlim-i yekdâneler

Bizleriz bu kûh-ı kâfi eyledik cây-ı şikâr
Bizleriz müştâk-ı Ahmed âşık-ı dîvâneler

Bizleriz bu seddi geçdik ol şeyâtînden tamâm
Bizleriz sayf u şitâda âteşi sûzâneler

Bizleriz bulduk hidayet bunda irşâd eyledik
Bizleriz ol Vehbî Hayyât’dan bulan meydâneler

Bizleriz bu çarh-ı eflâk seyrimizde devr eder
Bizleriz bu Şems-i Hayâl ehl-i dil irfâneler

*”O gün ki Cehenneme ‘Doldun mu?’diyeceğiz.O’daha fazla var mı?’diyecek”Kur’an-ı Kerim, Kaf Suresi,50/30

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün

Ey gönül şâh-ı cihansın cân-ı cânan bizdedir
Nûr-ı tevhîd gönlümüzde sırr-ı Kur'ân bizdedir

Hem dahi bezm-i elestde biz "belâ" demişleriz
Vâsıl-ı emn ü emânız ahd ü peymân bizdedir

Cânı-ı aşkın cur'arsını biz ezel nûş etmişiz
Cevher-i dürr-i hakâyık bahr-i umman bizdedir

Kâinatın her belâsına tahammül eyleriz
Bu cefânın hikmetinden bunca ihsân bizdedir

Ölmeden teslîm-i rûh ettik hakâyık kânıyız
Mekteb-i aşk-ı hakîkat ehl-i irfan bizdedir

Cennet-i rıdvânı ver biz neyleriz gılmân u hür
Bu Hayâti mürşidimden aşk-ı sübhan bizdedir

Rü'yetinden bir tecelli yâ İlâhî ver bize
Bu Hayâl i Şems'dir ki ayn-ı îkân bizdedir

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Ehl-i dil mecnûn olup seyrâna çarpılmış gider
Hüsnünü görmek için bî-câna çarpılmış gider

Devr eder arz u semâyı hikmete eyler nazar
Aşık-ı sâdık olup irfan (a) çarpılmış gider

Gel bu yolda doğru git hem zâtı eyle ârzû
Bu sıfâtda görünen kurbâna çarpılmış gider

Zâhidâ sen boş mu sandın aşk yolunda bizleri
Kim görür meydânımız merdâne çarpılmış gider

Tâ tecellî âleminde zerreden gevher bulup
Vehbî Hayyât meyine mestâna çarpılmış gider

Ey Hayâl-i Şems bilmem sende bu gavgâ nedir
Yandı şem'in âteşi pervâne çarpılmış gider

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün

Pârisâ la'lin mezâkın duysa kevserden geçer
Sarf eder nakd i hayâtın dürr ü gevherden geçer

Lîk nâdân bulsa gevher zann eder sarrâf olur
Ehl-i dil gözyaşı alır nukre vü zerden geçer

Necm (ü) seyyârâtı görse zann eder şems ü kamer
Zerresi şemse erişen şems ü kamerden geçer

Kim belâ-yı aşka düşse halk ânı mecnûn sayar
Âkılâne geçinenler çarh-ı çenberden geçer

Çeşme-i âb-ı zülâlin hoş revân olmuş akar
İçse münkir cur'asından bal ü sükkerden geçer

Hasta diller derdinin dermânı sensin sevdiğim
Ey Hayât-ı Vehbî zikrin cümle dillerden geçer

Şâhid-i ma'nâyı buldun ey Hayal-i Şems sen
Kim muhabbetden dem ursa dem çeker serden geçer

(Hece 6+5)

Felek âyînesin seyrân eyledim
Muhabbet yolunda sâdıklar gezer
Şekl ü şemâyili insân olanlar
Amel defterini eliyle yazar

Açılır defteri görünür ili
Âşıkın Bağdâd'a yakındır yolu
Zâhid olmuş bunda nefsinin kulu
Nefse kul olanlar ağlayıp gezer

Bu nefsin elinden dâd ile feryâd
Ganî Mevlâm senden cümleye imdâd
Göz yaşını akıtdım şâd ile murâd
Derin deryâları çağlayıp gezer

Nil ırmağı gibi bu gönül coşdu
Şemsin ziyâsından bir nokta düşdü
Vehbi Hayyât Şems-i Hayâl'i açdı
Nice âşıkları bağlayıp gezer

(Hece 6+5)

Gönül âh eyleme seni sende bul
Her dem ağlayanlar yola gelmişdir
Ecel şerbetini içersin bir gün
Doğmadan ölümün bile gelmiştir

Nice bir gezeyim kûh u sahrâyı
Her kanda çağırsam hâzır Mevlâyı
Aslıyı Kerem'i Mecnûn Leylâyı
Yandı bu hasretden küle gelmişdir

Mansûru yârı için çekdiler dâre
Nesimi bu derde bulmadı çâre
Ferhâd Şirin için düşdü pek zâre
Gözyaşı kan gibi sele gelmişdir

Nola bize gelse muhibb ü âşık
Hulûsu yolunda doğru bir sâdık
Hayyât-ı Vehbî'den ciğeri yanık
Şeyda bülbül gibi güle gelmişdir

Şems-i Hayâl coşdu yine dem çeker
İlikden damarı kanını söker
Cevâhir kenzini açdı dürr döker
Bütün âşıklardan dile gelmiştir

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Câm-ı aşkın cur'asından eyleriz her dem niyaz
Bu tecellî âleminde kalmadı cismimde nâz

"Men arefe nefseh" buyurdu hadîsde ol Habîb
Yani kul nefsini bilse Rabb'isin bilir biraz

Künh-i zât hem küfrdür hiç kimse anı bilemez
Bilinen bir zerrededir hep çalınan işbu sâz

Künh-i zâtı bilmediler enbiyâ vü evliya
Kaldılar hayret içinde kıldılar ol dem namâz

Cümle eşyânın yüzünden görünen mir'atdır
Akl erişmez bu araya durma kâtip anı yaz

Cennet içre hûr u gılmân durmayıp ana bakar
Besmeleden çâr ırmak akıyor şib ü firâz

Ey Hayâli Şems geldin bunda hikmet söyledin
Mürşidin Hayât Vehbî bunca sohbet sende az

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

İbtidâ dîvân-ı aşka merd hem merdâneyiz
Tutmuşuz câm-ı elesti sâkî-i rindâneyiz

Şi'r-i pâk-i nutk edenle ditreşir arz u semâ
Yıkılıp altı cihetden cismi bir vîrâneyiz

Dembe dem bu nutk-ı pâkim zikr eder yâ "Hu" deyu
Yakımışız perde-i "Lâ"yı âteş-i sûzâneyiz

Zâhidin zühdü var ise ârifin irfanı var
Geçmişiz şirk-i hafiden kurb ile sultâneyiz

Âşık-ı şeydâlarız ki nutkumuz Mevlâ ile
Şerrimiz kat'â yazılmaz abdâl ü dîvâneyiz

Görmüşüz biz bu haşri olmadan neşri tamâm
Vermişiz bu cânı Hakka dâimâ kurbâneyiz

Bulmuşuz bunda tecellî âşıkıyız ma'şûk ile
Vuslat-ı dildârımız içün bunda bir mihmâneyiz

Görmüşüz biz her sıfatın gûnegûn elvânını
Zâhidâ ilmi sorarsın bahr ile ummâneyiz

Bir hidâyet menzilinden eyledik bir feth-i bâb
Ol Hayât-ı Vehbîyiz ki şehlere şâhâneyiz

Ey Hayâlî Şems hamd et bunda süfli kalmadın
Cânı kurbân eyledin ulvîlere seyrâneyiz

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

İsterem bir pâk-tînet tab'ıma akrâne yaz
Kavl ü fi'lî hep muvâfık sohbetini câne yaz

Yana kalbden mâsivallah mahv ola hep varlığı
Hoş derûnu âşinâ ger sûreti bîgâne yaz

Yâ'nî ol Tûr-ı tecellîde ola Mûsâ-sıfat
Rûhu mıi'râc ede gökde Ahmed'e kurbâne yaz

Dâla hikmet bahrine hem çok tefekkür eyleye
Bula ol câmı-ı elesti sâki-i devrâne yaz

Olmayan insân-ı kâmil "kün" hitâbın bilmedi
Kaldı zulmet çâhı içre ser-i sergerdâne yaz

Ger tevâf-ı hacc edersin zâhidâ sen gel berû
Ârifin kalbin tavâf et beyt-i Hak sübhâne yaz

Arifin sırrına gir gel râh-ı aşka bas kadem
Keşf ola cümle hakikat bir ulu meydâne yaz

Gûş edenler nazm-ı pâkim buldular zevk ü safâ
Okunur murğ-ı sadâlar kâtibâ hûbâne yaz

Ey Hayat-ı Vehbî lütfet bir nazar eyle bize
Âsi kullar melce'îsin dertliye dermâne yaz

Topla esrâr-ı Hudâyı Hazret-i pir aşkına
Hilmiyâ sen de kerem kıl hoşça bir dîvâne yaz

Gir bugün bu cân içine olasın Haydar-sıfat
Ey Hayâl-i Şems sende seyfini her yane yaz

(Hece 6+5)

Teveccüh eyledim dedim ey Hayyât
Keşf ile görelim ne imiş esâs
Dedi sen korkma doğrusun söyle
Hakkı ketm edenler çekerler siyâs

Yarın mahşer günü anlar görürler
Herkes ettiğin bir bir bulurlar
Hasımları gelir karşı dururlar
Ba'zısı katrandan giyerler libâs

İrtikâb eyleme kimsenin mâlın
Yarın mahşer günü sorulur hâlin
O günde söylemez tutulur dilin
Hayret içre kalır o gün cümle nâs

Allah hâkim olur cümlesin bilir
Hasımların gelir karşında durur
Haklılar hakkını o zamân alır
Öyle bir iş et ki çekmeyesin yas

Evliyâ enbiyâ cümlesi gelir
Meydân-ı arasât anda kurulur
Âmil olan âlim tuhfeler bulur
Oturur kürsîde olan hak-şinâs

Sen bizi İlâhî hakdan ayırma
O gün inâyet kıl suçumuz sorma
Anda günâhımı yüzüme urma
Çekdirme nedâmet ü hasret bî-kıyâs

Şems-i Hayâl der ki çıkdım meydâne
Her tarafdan nazar etdim merdâne
Gördüm âşıkları anda şâhâne
Herkes de diler ki ede istîhâs

Vehbî Hayyât söyler dillerde sûzân
Hiç bizden değildir yolundan azan
Hâzır olmuş miskin mezarın kazan
Mahşerde halayık koparlar ecnâs

(Hece 6+5)

Bülbül-i şeydânın zârını gördüm
Başlamış efgâna gül için bu ses
Bî-hûş olmuş miskîn kendüden geçmiş
Âşık olan buna eylemiş heves

Ezelden ahdini vermiş bî-çâre
Asli vatanından olmuş âvâre
Dolanır ki gide gül-i gülzâre
İncitir cânını koymuyor kafes

Gavgâya uğratmış miskîn başını
Yuvadan uçurmuş bulmaz eşini
Ağlayı ağlayı döker yaşını
Çekdiği hicrâna bunca firkat bes

Aşk ile sûzândır vakt-i seherde
Hiç heves olmaz gayri şecerde
Gül dalına konmuş bakıyor verde
Gâh rubâî söyler gâhî muhammes

Âşık-ı sâdıklar böyle gerekdir
Âh-ı seher gâhî tâbe felekdir
Muhabbet olmazsa bir boş emekdir
Yolunda sâbit ol cândan ümîd kes

Şems-i Hayâl böyle aşkın pazarı
Cehdi tamâm olan bulur dildârı
Hayyât-ı Vehbi'den feyzin âsârı
Yapışsan destine mü'essir nefes

Failâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ehl-i aşka derd gerekdir derde de hoş dermân da hoş
Mısr içinde Yûsufu bul kul da hoş sultân da hoş

Ceddi İbrâhîm'i gör ki Nemrûd atdı odlara
Bir kılında yok hatâsı nûr da hoş nîrân da hoş

İsmâîl'e emr olundu ahdini kırmadı ol
Çıkdı Ar(a)fat dağına koç da hoş kurbân da hoş

Geldi Mekke ma'deninden enbiyâlar serveri
Cevher-i tevhidini al dürr de hoş ummân da hoş

Akl-ı küllün mazharıdır çâr-yar-ı Mustafa
Ol Ebû Bekr'ini gör kim sıdk hoş îmân da hoş

Gör Ömer Fârûk'ı doldurdu cihânı adl ile
Saldı küffâra kılıcı adl hoş fermân da hoş

Câmi'ü'l-Kur'ânı gör kim düşdü kanı mushafa
Bu şahâdet merkezinde kan da hoş Kur'ân da hoş

Haydar-ı Kerrârı gör kim kırdı bâb-ı Hayber'i
Cümle cenkde galib oldu merd hoş meydân da hoş

Râzî oldu cümle ashâb-ı güzîninden Resûl
Sıdk ile cânverdi anlar cân da hoş cânân da hoş

Âşika devlet değil mi cân vere cânânına
Ol zehr-i nûşân Hasan hoş hem Hüseyn atşân da hoş

Ey Hayâl-i Şems açdın gizli râzı söyledin
Vehbî Hayyâtdan aldın sır da hoş seyrânda hoş

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

Seherden cûş edip bülbül yine efgâne başlamış
Eder feryadını gel gel deyü efsâne başlamış

Acep mest-i müddâm olmuş okur ol ders-i tevhidi
Erişmiş intiha ilme çıkıp seyrâna başlamış

Muhabbet yayını kurmuş sanarsın kasd eder cana
Yürek feryad edip andan ciğer büryâna başlamış

Tecellî-i cemâlinden bu varlık külli mahv oldu
Takınca boynuma tavkın gönül irfâna başlamış

Eğer dersin eyâ zâhid tecellî yok bu dünyâda
Neden nûr-ı tecellî Mûsâ İmrâna başlamış

Muhammed nûr-ı Zâtından tecellî buldu âlem de
Hayyât-ı Vehbî ol nurdan gelip lem'âna başlamış

Hayâl-i Şemsi buldunsa sözün isbâtı mümkündür
Görürsün kim nice münkir gelip imâna başlamış

(Hece 6+5)

Ev Efendim bizi terk mi eyledin
Gözümüz yollarda kaldı gel yetiş
Şeydâ bülbül gibi efgân ederiz
Goncamız sarardı soldu gel yetiş

Yaralarım göz göz oldu sızlıyor
Ey tabîbim merhemini gözlüyor
Bağrı yanık bendelerin özlüyor
Gözümüz yaş ile doldu gel yetiş

Ziyâret eyledin Sultan Meleği *
Mevlâm kabul etsin cümle dileği
Tecellî döndürür çarh-ı feleği
Ordaki ihvanlar güldü gel yetiş

Kemah dedikleri taşdan bir ova
Hakikat oraya sinmişdir du'â
Konaklar müferrah cennetü'l-me'vâ
Kûllûsi müridin oldu gel yetiş

Kemahlının boldur ni'met ü nânı
Sağırzâdelerin açıkdır hânı
Anda Hâfız Ağa ol güzel cânı
Da'veti tükenmez oldu gel yetiş

Size de himmet oldu hacılar
El kaldırmış duâ eyler hocalar
Uyku görmez gözlerimiz geceler
Hayyâti Kemah'ı aldı gel yetiş

Şems-i Hayâl burda kalmışdır yetîm
Yanar bu vüchudu çıkıyor tütün
Ey efendim bizi siz alın satın
Erzincan âteşe yandı gel yetiş

**Halk arasında, Mengücek Beyliği'nin kurucusu olan Mengücik Gazi (Öl: 1118)'ye Sultan Melek denir.*

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Feûlün

İlâhî bizi hıfz et sivâdan
Edelim biz sana şükr ile ihlâs
Geçir kalbimizi her mâsivâdan
Edelim biz sana şükr ile ihlâs

Senindür cümle âlemler İlâhi
Sen oldun pâdişâhlar pâdişâhı
Bağışla suçumuz mahv et günâhı
Edelim biz sana şükr ile ihlâs

Bize ihsân edip her nimetinden
Söylet bu dilimizi hikmetinden
Dola bu gönlümüze rahmetinden
Edelim biz sana şükr ile ihlâs

Hatâmız çok suçumuz çok nidelim
Kapından gayri biz kime gidelim
Her ahvâli sana arz eyleyelim
Edelim biz sana şükr ile ihlâs

Derûnumuz sana cezb et İlâhi
Eğer çok eyledik cürm ü günâhı
Hayâl-i Şemsi'nin Hayyât penâhı
Edelim biz sana şükr ile ihlâs

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Hakkâ vasıl olmak imiş sırr-ı îmândan garaz
Kişi kâmil olmak imiş ilm ü irfandan garaz

Gel mürüvvet ehli olup kimseye buğz eyleme
Kuluna rahm etmek imiş emr-i sultândan garaz

Çünkü îmân-ı kâmil oldu cânını vergil Hakk'a
Cânı Hakka vermek imiş cân u cânandan garaz

Çık anâsır perdesinden ric'at eyle ey gönül
Ahiri gitmek gerekdir işbu zindândan garaz

Doğru gitmek ister isen kâmilin tut destini
Menzilin başa çıkarmak kâmil insândan garaz

Nice bir inkâr edersin bu tarîkat ilmini
Zâhid-i bedhundur bilmem bu bühtandan garaz

Tut Hayâl-i Şems Hayyat'ın mübârek dâmenin
Menzile yetmek imiş der-dest-i dâmandan garaz

(Hece 5+3)

İhlâs ile girdim yola
Aldım günâhlarım ele
Çağırırım pîri bile
Senden meded Vehbî Hayyât

Çâk et vücûdum perdesin
Hayy et bu gönlüm mürdesin
Hall eyle benlik ukdesin
Senden meded Vehbî Hayyât

Bu nefisin başını kes
Gördüğüne eyler heves
Olğıl bana feryâd-ı res
Senden meded Vehbî Hayyât

Sil bu yüreğim pasını
Def eyle gam deryâsmı
Âhir nefesde ye'sini
Senden meded Vehbî Hayyât

Gözlerime kıl bir du'â
Versin şifâsını Hüdâ
Bu himmeti eyle edâ
Senden meded Vehbî Hayyât

Dedim "huvallahu ahad"
Hem dahi "Allahu's-samed"
İhvâna cümle kıl meded
Senden meded Vehbî Hayyât

Şems-i Hayâl geldi sana
Senden meded ola ana
Söyler dilinde dâima
Senden meded Vehbi Hayyat

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Ucub meydânına düşmüş aceb gavgâ eder vâ'iz
Meânîden olup gafil kuru dâvâ eder vâ'iz

Zebânından çıkar âteş zebânî-veş sürer halkı
Cehennem semtini boylar ne güç hulyâ eder vâ'iz

Demi "Nahnü Kasemnâ"nın tefekkür eyle remzini
Tama' sevdâsına düşmüş umar halktan atâ vâiz

Meğer kim bilmedi anı dedi "Lâ taknetû" Mevlâ
Bütün gün kalb-i yârâna keder ilkâ eder vâ'iz

Hayât'îden gel al dersi tevekkül eyle Allahâ
İlişme Zeyd ile Amra işi Mevlâ eder vâ'iz

Halâyıkdan ümîdin kes teveccüh eyle Allahâ
Hayâlî Şems'e bak bir dem ne hoş imlâ eder vâ'iz

Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün/ Mefâîlün

Bu gün âşıkları gördüm muhabbetde eder isrâ
Tecelli zevk u şevkımden içi dışı kamu ıkla

Kimi seyr ü sülük eyler kimisi sûr u sûk eyler
Kimi azm-i mülûk eyler kimi halkı eden ih'dâ

Hudâyâ izzetin hakkı seni bize bildir kim
Hemân seni bilen sensin bu sözde eyledik icmâ

Cemâlin görsün âşıklar senin ey Kadir ü Mevlâ
Dağılsın perde-i zulmet bulalım lum'â-i lemmâ

Habîbin Mustafa hakkı İlâhi bize lutf eyle
Derûn-ı kalbimizde aç visale râh-ı istitâ

Hayât-ı Vehbî hikmetle bizi çün eyledin irşâd
Ledünnîden okut dersi ede sâlikler istitlâ

Hayâl-i Şems'e lutf eyle dilinde hikmetin söylet
İşiden nutk-i pâkini ola her hâlde iknâ

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün

Ey gönül gel râh-ı Hakka mâsivâdan kıl ferağ
Rûz-ı mahşer haşr olunca yüzün olsun senin ağ

Bir vücûd-ı bâkisin ki âlemi olmuş muhît
Gir bugün meydân-ı aşka sende yansın bir çerâğ

Kenz-i esrar-ı Hudâsın sırr-ı Hakkın mahremi
Cümle senden yaradıldı hûr u gılmân kasr u bağ

Kâmil olan bu cihânda nefsini bilmek gerek
Zâhidâ sen bilemedin sendendir bu ferağ

Nefsin elinde zebûn oldun ne derse işledin
Bu cihan mülkün değildir kurma bunda bir otağ

Hep hatîâtın başıdır hubb-ı dünyâ ey aziz
Zerre misli dahi olsa sende olur ulu dağ

Görmedin mi bu cihâna hep gelenler gitdiler
Seni de bir gün alırlar demeyip yakın ırağ

Sen haris olma cihâna Hakk'a bağla gönlünü
Cîfe-i dünyâya dalma olmayasın misl-i zâğ

Ey Hayât-ı Vehbî gel sun câm-ı aşkından bize
Çünkü esrâr-ı tarikat oldu zatından belağ

Ey Hayâl-i Şems hamdet mâsivâdan geç yürü
Zât-ı Hakka kıl teveccüh cân olunca tende sağ

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

İlâhî sen geçir bizi sivadan
Edelim rahmetinle sinemiz sâf
Arıt kalbimizi her mâsivâdan
Cihânda olmaya ömrümüz israf

Bizi hıfz eyle her şerden İlâhî
Rücû edip sana edelim insâf
Bize ver hubb-ı zâtından kemâli
Çıkar bu kalbimizden hubb-ı mâlı
Nasîb eyle meded nûr-ı cemâli
Görelim re'fetinle izz ü eltâf

Bizi sen eyle ehlullaha makrûn
Onların himmetiyle eyle memnûn
Onulmaz yaramız olsa Felâtûn *
Hemêm senden erişe avn ü i'tâf

Bi-Hakk-ı Hazret-i sultân-ı kevneyn
Hayâl-i Şemsî'ye mülk ola hubbeyn
Selâmet eyle sen ez-havf-ı dâreyn
Edelim daimâ şükrünü ez'af

Hayât-ı Vehbî yâ Rab rûz-ı mahşer
Ola tahte'l-livâ uşşâka rehber
Anınla cem olalım hep berâber
O dem ki dirile mecmû-l eşraf

**Felatun kelimesinin aslı "Efalatun" olup zaruret-i vezinden dolayı böyle söylenmiştir.*

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün

Ey gönül şâh-ı cihansın tâc-ı devlet şendedir
Vâsıl-ı emn ü emânsın zevk-ı hayret şendedir

Aşk ile tahmîr olunca el tutup rûz-ı elest
Evliyalar meşrebinde âl-i himmet sendedir

Sûret-i zâhirde gerçi âsî kemtersin velî
Batın enfâsına gir ki sırr-ı hikmet sendedir

Tayr edip arz u semâyı anla gel mikdârını
Gör ne ihsân etdi Allah ûlu ni'met şendedir

Hak seni yaratdı ekrem gör ne ikrâm eyledi
Bildirip zat u sıfatın ilm-i vahdet sendedir

Zâhirâ Şems-i Hayâl'e söyledin hikmetleri
Vehbi Hayyât bâtınından bunca kudret sendedir

(Hece 6+5)

Bıı cihan halkının etdim seyrini
Gördüğüm hep mestane değildir ayık
Nûş edip bir bâde câm-ı aşkından
Ol vakitden berü oldum uyanık

Ezel pcymânı(nı) muhkem eyledik
Bu fena mülkünü geldik boyladık
Cümle nutkumuzu Hakdan söyledik
Açayım sana kenz-i hakâyık

Alınur bunda hüviyyet menzili
Yerde gökde rahmet-i Hak mümteli
Ârifin her sözü Hakdandır velî
Açılır âşıka sırr-ı dakâyık

Âdemi türâbdan eyledi mevcûd
İndi ferişteler eyledi sücûd
Bir zerreden yaradıldı bu mevcûd
Zerreyi söylerler her gelen âşık

Hayyât'ın feyzi cihânı gezer
Muhlise yardım eder münkiri ezer
İlm-i ledünnîden cevâhir yazar
Hakikat getürmek hep ana lâyık

Şems-i Hayâl durma sen bunda ağla
Gözyaşın ırmak et yerleri çağla
Fırsat ganîmetdir geçmez bir dahi ele
Dünyâdan göçdüler cümle halâyık

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Ey gönül ne gam çekersin rahmet-i Gaffâr'a bak
Her seher feryâd edersin ol gül-i ruhsâre bak

Münkir-i bed-hûne bilir ârifin esrarını
Gir bu vehdet gülşenine zînet-i gülzâre bak

Her biri isnad eder de anlamaz ma'nâ nedir
İç bu aşkın cur'asından ma'nî vü esrâra bak

Tâ elest bezminde senin etdiğin peymân nedir
Zâhidâ yoldan çıkarsın doğru gel ikrâra bak

İlm-i hikmet bahrine dal mevc urup deryâ gibi
Çık anâsır perdesinden cilve-i dîdâra bak

Ârifin kalbinde seyr et hûrî vü ğılmânı sen
Olmadın ise mukarreb gel de bir ebrâra bak

Ey Hayâli Şems verdin gayb ilinden bir haber
Mürşidin Hayyât-ı Vehbî pîr-i pür-envâre bak

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Hû çeker zâtında her dem nây-ı Bismillâh'a bak
Dâl olur tevhide zahir bâ-yı Bismillâh'a bak

Hem ulû heybet bilindi hemze-i mahzûfdan
Gizli tutmuş vahdeti ihfây-ı Bismillâh'a bak

Hem sa'âdet sırını îma eder "sin"i anın
Emr-i zî-bal et işin inşâ-yı Bismillâh'a bak

Mim Muhammeddür denildi enbiyâlar serveri
Bir mübârek cismdür sîmây-ı Bismillâh'a bak

Yokdur anın hiç zamanı hiç mekâne sığmaz ol
İsm-i zatı muhtevî imlâ-yı Bismillâh'a bak

"Hâ" ile "cim" gözünden hep cinân ırmakları
Oldu câri bizlere alây-ı Bismillâh'â bak

Sırr-ı Kur-ân câmîdir dedi Hayyâtım bize
Ey Hayâl-i Şems var ma'nâ-yı Bismillâh'a bak

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Feûlün

İlâhi sırr-ı esrârım sen oldun
Her isyanıma settârım sen oldun

Senin aşkın beni mest eyledi dost
Gelip bu dilde dildârım sen oldun

Koğup Şeddâd u Nemrûdi içimden
Bu nefsimde haberdârım sen oldun

Bana ihsân edüp tevhîd-i zâtı
Açıldı bâğ u gülzarım sen oldun

Tutup Mûsa gibi elde âsâyı
Sürüp Fir'avnı Kahhâr'ım sen oldun

Kırıp bir bir şeyâtin leşkerini
Arıtdın cismi "Cebbâr"ım sen oldun

Bana bir himmet etti Vehbî Hayyât
Alup cezb etti efkârım sen oldun

Sana hamd ü senâ etmekde dâim
Hayâlî Şems güftârım sen oldun

(Hece 6+5)

Ezel-i ezelde aşk meydânında
Ruhlar halk olundu dîvâna geldik
“Küntü kenz” emrinin hû seyranında
İkrâr istediler îmâna geldik

Nebiler saf tuldu ettiler nidâ
Herkesin ümmeti etdi iktidâ
Pîr oldu cümleye geldi Mustafâ
Verdik ikrâr, sırr-ı irfana geldik

Ehl-i dil ayrıldık bir yana çıkdık
Aşkın şem’inden kandili yakdık
Geldik bu cihana her yana bakdık
Ümmeti Ahmediz Kur’ana geldik

Geldik tasdik etdik birdir Allah’ı
Nebimiz Muhammed cihânın şâhı
Cümle âlem buldu andan penâhı
Aşkın meydânını devrâna geldik

Hamdü lillah Hakka doğru yolumuz
Tevhîd okur herdem şîrîn dilimiz
Tecelli bağında açık gönlümüz
Şeyda bülbül gibi efgâna geldik

Sakın zâhid bize dilin uzatma
Seni koyup elde ayıb gözetme
Şems-i Hayâlîyim bana söz atına
Hayyât tekyesine kurbâna geldik

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Ey dil-i şeydâ beni üryan u biryân eyledin
Zülfünün her bir telinde yâne pinhân eyledin

Eyledin bunda beni tezlî-il câyım câh edip
Akıbet ol Mısrı verdin mâh-ı Ken'ân eyledin

Ol Züleyhâ-veş beni rüsvâ-yı aşk etdin velî
Vuslat-ı cânân ile makrûn-ı sultân eyledin

Hazret-i Ya'kûb'u firkat ile giryân eyledin
Ahiretde Yusuf'una anı mihmân eyledin

Yûsuf'a kardaşları etdi ise cevr ü cefâ
Akıbet etdiklerine hep peşimân eyledin

Enbiyânın serveridir ol Muhammed Mustafâ
Yer ü gögü arz kıldın canda cânân eyledin

Ol emîrü'l-mü'minin Sıddîk'a sıdk etdin atâ
Cümleden evvel anı bir ehl-i îmân eyledin

Hem emîrü'l-mü'minîn Fâruk'ı kıldın sen hatîb
Ol hilafetde anı adle nigehbân eyledin

Ol emîriül'mü"minîn Osmân-ı zi'n-nûreyn hem
Gösterip levhi anı cami-i Kur'an eyledin

Ol emîrü'lmü'minîn Haydar bulup senden kerem
Zülfikâr u düldülüyle şîr-i şîrân eyledin

Ol Hasan ile Hüseyin ol nûr-ı çeşm-i Ahmedi
Kendine kurbân edip şâh-ı şehîdân eyledin

Ey Hayât-ı Vehbî yeter açma gizli râzımı
Bu hayâle Şems verdin sırda seyrân eyledin

Mefâîlün/ Meiâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Bizi inkâr eden zâhid olur mu Hakka ikrârın
Çekersin tevhîdi dilden yüzünden gider inkârın

Velâkin kalb-i insânda görünür âlem-i kübrâ
Bu deryâya olup gavvâs getir bir dürr-i şehvârın

Unut bildiklerin zâhid oku bir şeyh-i kâmilden
Görüp ilm-i ledünnîyi sükûtun ola güftarın

Ne düşdün celb-i dünyâya bu ömrün gitdi hevâya
Gidersin bir gün ukbaya tutar vâdîleri zârın

Enâniyyet olur sende hevâdır mesnedin miskin
Gide bu saltanat elden yok ola cümle-i vârın

Bu varlık perdesinden çık hadîs-i kudsîye gel gör
Bu ümmetden gider sitte hisâbsız tâmuya yarın

İşit bir bir beyân edem hadîsin ma'nâsın sana
Bu kavmin biri şol âlim amelden kat' ede varın

İkincisi o hâkimdir hükûmetde ede zulmü
Ede hem cevr ile gücü ala bir mazlumun mâlın

Üçüncüsü eger olsa elin altında bir kulun
Ana hışm eyleyüp söğsen olur yanmak senin kârın

Anın dördüncüsü olur hased eden kişiler hem
Gel ey kardaş hased kılma bu sıfatdan sakın canın

Anın beşincisi olur kibri ile ucub eden
Neye kibr edesin âdem bilirsin sen senin hâlin

Anın altıncısı olur münafıklar ile mülhid
Yanarlar derkü'l-esfelde görürler tamunun nârın

İlâhî bize hışm etme bu altı bölüğe katma
Esirge cümle mü'mini şefî'ola "Habîb" yârın

İşit bu remzimi fehm et Hayâlin Şemsine düşgil
Hayâtî'den meded iste zamâne Hızr'ıdır yârin

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ey gönül gel râh-ı Hakka câna cânân gelecek
Okuyup mekteb-i dilden ehl-i irfan gelecek
Nûş edip bâde-i aşkı merd-i merdân gelecek
Kıl temâşâ mîşemizden yine arslan gelecek
Dedim âşıklara Meydan kılıcım kan gelecek

Âşık olan durmasın girsin bugün meydânıma
Tığını uryân edip kasd eylesinler canıma
Kahramân katil gelemezler yanıma
Kim sığındım kâdir ü kayyûm olan sübhânıma
Okumu kurdum kemânesine suzân gelecek

Ey güzeller Şahı lütfet değiliz sûret-perest
Âşık-ı mestâneyiz daim gezeriz mest ü mest
Yaslanıp pîr eşiğinde yapışırız dest dest
Zâhidâ ulvîdeyiz biz hâlimizi sanma pest
Ehl-i mahşer hep soyunup cümle uryân gelecek

Cümle halkı sürerler Arasât meydânına
Enbiyâlar safsaf olup dura Hak dîvânına
Defter(i) mü'min olanın verilir sağ yanına
O zamânda düşer ateş ehl-i küfrün cânına
Bağlanır her biri biri ile şeytân gelecek

Ey Hayâl-i Şemsi bilmem o gün halin ne ola
Kurulur mîzan terâzû mü'ınine hesâb ola
Anda küffârı süreler tamunun narı dola
Yâ İlâhi bizi haşr et Vehb-i Hayyât ile
Kim livâül-hamdin altına muhibbân gelecek.

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Keşfeder her dem cemâlin düşdü bu câna kızıl
Sanki mest oldu vücûdum bakdı her yana kızıl

Âşık-ı bî-çâreyi bîhuş eden fettânedir
Andelîbi hüsnü bağında gül-i ra'na kızıl

Eyledi Hak'dan temennâ Kays maksûdun o gün
Sundu bir câm-ı şarâbı Mecnûna Leylâ kızıl

Diledim pervâne olam hüsnünün pür-tâbına
Atdı beni bir kenâra düşdüm elvâna kızıl

Şâh-ı kişver leşkerini üstüme saldı tamâm
Etdiler hep tîr-i bârân girdi meydâna kızıl

Karşıladı Şems-i Hayal oldu bir haydar- sıfat
Sanki bindi düldülüne sürdü merdâne kızıl

Depretip bunda alemi cange bünyâd eyledi
Dökülüp meydâna başlar bulanup kana kızıl

Ceng-i Haydar nefs iledir remzimi fehm eylegil
Düşdü pervâne misâli yandı hep nâra kızıl

Bu kızıllık zât sıfâtdır düşdü kan ağlar gönül
Boyanıp rengine rengim oldu divâne kızıl

Çekdi bu aşkı Muhammed zâtına kıldı sefer
Mahv olup cümle sıfâtlar çıkdı seyrâne kızıl

Zâta mazhar oldu Hayyât hep kelâmı vehbîdir
Hem Süleymân oldu hâtem yazdı fermana kızıl

Dolanıp meydân-ı aşkı irşâdi-i derdmend
Toplayıp birçok kitab yükletdi hayvâne kızıl

Kim durur eden hitâbet sırr-ı Furkândan bugün
Bu Hayâli düşdü Şems'e verdi bu ma'na kızıl

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilün

Kâtibin destinde kalem zâhiri a'lâ kızıl
Keşfedip her dem cemâlin yazdı bi-ma'nâ kızıl

Perde-i zulmet dağıldı doğdu nûr-ı asfiyâ
Sundu bir sâğar bana elde mey-i sahbâ kızıl

Ka'be-i hüsnin tavâf et kisve-i giysuy-ı siyah
Lîk girsen iç yüzünde yazılan ma'nâ kızıl

Kalb-i mü'min beyt-i Rahmân yıkma sakın el-hazer
Var Hak'ın bin bir ismi yazılı esmâ kızıl

Ey Hayâl-i Şems nutk et söyle gel Hayyât'dan
Gerçi Mecnûn oldun ise sendedir Leylâ kızıl

Failâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Çekmişim el gayrıdan bir bestedir gönlüm benim
Açılır bâb-ı hidâyet dostadır gönlüm benim
Rûz u şeb yanar derûnum gevher-i yektâ gibi
İçmişem câm-ı elesti tasdadır gönlüm benim

Gelmişem dâr-ı fenâya ayrılıp Yûsuf gibi
Düşmüşem nâr-ı firâka ağlarım Ya'kûb gibi
Sabr edelim her belâya Hazret-i Eyyûb gibi
Pârelendi bu vücûdum hastadır gönlüm benim

Girmişem meydân-ı aşka gezerim hayran için
Âşık-ı şeydâ olanlar geldiler kurbân için
Cümle âlem keşf ararlar hep seni seyrân için
Açılır bağ-ı gülistan mestdir gönlüm benim

Mezhebi irfân olanlar geldiler cânân için
Girdiler bâğ-ı emâna gezdiler dermân için
Bu Hayât-ı Vehbî gezer cümle-i mihmân için
Geldiler ehl-i meşâyıh üstedir gönlüm benim

Dalmışam bahr-i muhîta gavs hem ma'nâ gibi
Zâhiri bâtın görünce, verdiğin ma'na gibi
Ey Hayâl-i Şems zâtın âşık-ı şeydâ gibi
Açılıp belde-i tayyib süsdedir gönlüm benim

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ey Gönül bir cân için her cana minnet eylemem
Sohbet-i dünyâ için lisana minnet eylemem
Akl-ı kül kendi mükemmel olanın tut dâmenin
Dünyalıkda zer için sultâna minnet eylemem

Hak Teâlâ kelâmında eyledi rızka kasem
Mü'min-i kâmil olanın olmalı hulku hasen
Her ne mesnedde olursan adl ile hükm eyle sen
Ahz-ı rüşvet eyleyen insâna minnet eylemem

Zâhidâ bir gün gözet bu ömrün eyyâmı geçer
Hep gelenler bu cihâna şerbet-i mevtâ içer
Bu Hayât-ı Vehbi dâim kenz-i hafiler açar
Şekli insân sîreti hayvâna minnet eylemem

İçeli câm-ı elestden bu cisim vîrânedir
Gitdi aklım gitdi fikrim gezdiğim hayrânedir
Bu Hayâl-i Şems-i Nakşî yazdığı merdânedir
Zâta müştak olmuşam seyrâna minnet eylemem

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Râh-ı aşkım cûş edip meydânı gözler gözlerim
Cümlenin Rezzâk'ı sen peymânı gözler gözlerim

Kaynadı nâr-ı muhabbet sundu bir câm-ı şarâb
Ol kadehden mest olup mestânı gözler gözlerim

Dünyâ ukbâ yandı külli gitdi mahv oldu tamâm
Zât-ı pâkinden gelen irfanı gözler gözlerim

Ehl-i aşka imtihandır remzimi fehm eylegil
Girmişem cân içine cânânı gözler gözlerim

Bilmezem bu râh-ı aşkın Şemsine Hayyâliyem
Mürşidim Vehbi Hayât Sultân'ı gözler gözlerim

Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün

Ezel bu rûh-ı pakimden yine meydâna ben çıkdım
Bulup ol cevheri evvel irip ol kâne ben çıkdım

Yoğ idi Adem ü Havvâ çıkıp seyrâna seyr etdim
Boyandım reng-i dildâre girüb ol câne ben çıkdım

Nebî pâyinde bu ruhum mekânım lâ-mekân idi
Yoğ idi cennet ü tûbâ düşüp ummana ben çıkdım

Buna ister isen hüccet delilim âyet-i Kur'an
Okudum sûre-i Rahman lü'lü'ü mercâne ben çıkdım

Girip ma'nâyı seyr etdim ki harfü savtı yoğ idi
Hakikat eyledim imlâ reh-i bünyâna ben çıkdım

Bu esmâ-i hakîkatden müsemmâ bilmeyen ârif
Erişmez küfre îmânı varıp ol yâna ben çıkdım

Bulup bir şeyh-i kâmilden okudum "men aref" dersin
Kesip zünnârı belden arşı er-Rahmân'a ben çıkdım

Bulup bu sırr-ı ahfâyı geçip bu şirk ü inkârdan
Zuhûr etdim zamânımda yine îmâna ben çıkdım

Erip hem hızr-ı sânîye içüp âb-ı hayâtından
Erişdim vuslat-ı yâre ulu dîvane ben çıkdım

Bu ruhdan kim suâl olmaz o yüzden kîl ü kâl etme
Hudâ meczûbudur âşık koçum kurbâna ben çıkdım

Hayâtî Vehbi'nin zatı gözündür bunda mir'atı
Giyüp ol zât u sıfatı yine devrâne ben çıkdım

Girip bir dem karâr etdim bu meydan-ı muhabbetde
Hayâlin Şems'ine düşdüm yanıp pervâne ben çıkdım

(Hece 6+5)

Elestü bezminde “kün” hitabında
Bir bâde nûş etdim pür-safa dedim
Bütün ervahlara oldu bir hitâb
Verdim ikrârımı Mustafâ dedim

Ol hitâbdan hüccetimiz yazıldı
Hacerü’l-esvede vardı düzüldü
Küffâr ahdi bozdu kolu kırıldı
Vefâ kılıp ahde hû Mevlâ dedim

Hakkın emri ile cihâna geldim
Doğru erenlerin yoluna girdim
Vardım ol hacerden hücceti aldım
Bütün âşıklara “es-salâ” dedim

Dört kitâbın sırrı kalbde gizlidir
Mü’min-i sâdıklar güzel sözlüdür
Münkir kâfirler kara yüzlüdür
Bizden ayrıldılar eşkiyâ dedim

Şems-i Hayâliyem Nakşîdir yolum
Tecellî bâğında açıkdır gülüm
Vehbî Hayyât’dan söyler bu dilim
Geçdim şeş ciheti yâ rızâ dedim

(Hece 6+5)

Gönül hiç darılma münkir sözüne
Dost yoluna doğru bakan ben oldum
Vücud perde olmuş dostum yüzüne
Burc-ı bedenimi yakan ben oldum

Âşıklar her yandan verir haberi
Gâfîl olma gözle vakt-i seheri
Bu yollarda sâdık gerek aşk eri
Varlık perdesinden çıkan ben oldum

Bu aşkın dalgası boyumdan aşdı
Deryâma düşenler yokluğa geçdi
Ehl-i aşk olmayan yanımdan kaçdı
Şimdi pervâneyi yakan ben oldum

Şems-i Hayalî der gelin yanıma
Şeydâ bülbül olun gonca gönlüme
Vehbî Hayyâti'nin doğru yoluna
Nil ırmağı gibi akan ben oldum

Hece (6+5)

İlâhî getirdin dünyâ iline
Ahiret mülküne göçüp giderim
Cennet bağçesinin gonca gülüne
Şeydâ bülbül gibi uçup giderim

Bizi zemm edene hep helâl olsun
Rahmeti çok Mevlâm cümleye versin
Şimden sonra beni arasın bulsun
Bahâr seyli gibi coşup giderim

Zikr-i Hudâ dilimizde virdimiz
Allah muhabbeti bizim derdimiz
Lâ-mekân ilinde olur yurdumuz
Şeş cihet sırrını geçip giderim

Zâhidâ zann etme bu yollar uzak
Kendi fi'lin olmuş sana bir duzak
Bizim için sakın sen etme merak
Tecellî kapısın açıp giderim

Benden selâm olsun geri kalana
Bu sözlerim nasîhatdir alana
Kendi vücûdunda ayna bulana
Tarîkat yolların açıp giderim

Şems-i Hayâlîyim Hayyâta erdim
Hazret-i Nebinin silkine girdim
Vücûdum bin göz Mevlâmı gördüm
O feyz-i rahmânı saçıp giderim

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Gönül her dem diler ânı çeker tevhîd İlâhîden
Hakikat aşk câmını içer âb-ı zulâlîden

Muhakkak ilm nurundan dolarsa kalbe bir zerre
Yakardı mâsivallahı içerdi câm-ı sâfîden

Nidem gönül karâr etmez celâl-i kibriyâ hakkı
Meğer sana ede ihsân kemâliyle cemâlîden

Hakikat zât-ı pâkinden tecellî eylese bir kez
Vücûdu küllî mahv eyler geçer kahr u celâliden

Ânın tafsilin istersen muhabbet nârına yanmak
Haber verdi bu kâmiller bize mevle'l-mevâlîden

Ânın icmâlin istersen haber verem sana bir bir
Buyurdu Tanrı arslanı doğru kalbe teâlîden

Ânı âşıklara verir hakikat ol kerem-kânı
Ve illâdır ki münkirler ânı bulmak muhâlîden

Okumazlar ledünnîden bulup bir mürşid-i kâmil
Vücûdum külli mahv oldu o Hayyâtî kemâlîden

Gönül kaldı bu hayretde düşüp bu dâr-ı gurbetde
Ne tûbâda ne cennetde gönül Şems-i Hayâli'den

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Gönül savm u salât eyler kılar hacc u zekâtından
Çekip gulbâng-i tevhîdi bulur her dem necâtından

Aceb pürtâb edip bundan girip bir özge meydâna
Meğer buldu hidâyet ol geçer dâim sırâtından

Acep gavgâya düş oldu bulup bu menzil-i aklı
Bu cisminde cihâd eyler sayar nefsi sıfatından

Çekip ol tîğ-ı Dahhâkı yürüdür lutfile kahrın*
Bulup ol Hızr-ı sânîyi içer âb-ı hayâtından

Eder ol emr ü nehyin hem bu yüzden hizmetin icrâ
Doğar bir bir tecellîler gelir sana ol zâtından

Tutagör pendimi zâhid bu yüzden eyleme iğfâl
Bu fırsat bir ganîmetdir ara ol memâtından

Bugün bu rûh-ı pâkinden açıldı bana bir seyrân
Göründü vech-i dildârım bu eşyânın sebâtından

Bulup bu sırr-ı dersimden bu esrâr-ı muammâyı
Görüp bu ilm-i hikmetden okudum beyyinâtından

Bu rûhum ism-i a’zamdır ki tayr etdi semâvâtı
Anı sanma bugün buldu ki görmüşdü sebâtından

Bu ârifler hatâ etmez gel imdi dinle ey kâmil
Ne yazdım gör bugün ânı okudunsa berâtından

Okudun sırr-ı Kur’ân’ı aceb keşf eyledin ânı
Hem oldur bâtının cânı görüp Vehbî Hayyâtından

Çekip el dâr-ı dünyâdan murâd etmedin ukbâdan
Başında gayri sevdâdan bulup Şems-i Hayâlinden

*Dahhak: İran- Hint mitolojisinin efsanevî insan görünümlü,ejderi veya ejder görünümlü varlık.Edebiyatımızda en çok Firavun ve Nemrut’a benzetilir.Tasavvuf – Tekke edebiyatımızda kötü duygular, yılan ve nefsi
emare olarak yer alır.Daha fazla bilgi için bkz. Kürşat Demirci, ‘Dahhak’, DİA, C. VIII. s.408–409

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün

Ey bugün esrâr-ı aşkı söyleyen âr olmasın
Pâk kıl kalbini cânın tende yanar olmasın

Herkesin nakşına bakıp sûretindir okuma
Ma'nî gülzarını fark et güllerin hâr olmasın

Sâlikin seyr ü sülûkundan verirsin sen haber
Mekteb-i hüsnünden oku dilde inkâr olmasın

Arifâ fehm et kelâmı sende âra sende bul
Kalbini pâk et sivânın sende ağyâr olmasın

Sen gibi nicesi geldi geçdiler bu dünyâdan
Mürşid izin tut ki kârın akıbet zâr olmasın

Hep lisân-ı hâl ile eşya "ene'l-Hak" söyleşir
Kâl ile söyleşme hâl-i dâr ber dâr olmasın

Bize niçin dahl edersin zâhid-i sûret-perest
Kendini bil dilde inkâr belde zünnâr olmasın

İblîs-i merdûda bakma her zamân mel'ûndur ol
Sür vücûdundan çıkar ki mûcib-i nâr olmasın

Terk-i dünyâ terk-i ukbâdır işi âriflerin
Er isen sen dahi geç dünya sana yâr olmasın

Hak buyurdu âyetinde evliyâ “lâ-havf”dedir
Bunu inkâr etme zâhid gayri güftâr olmasın

Hakkı görmek ister isen şeş cihetden taşra çık
Küfr ü îmândan elin çek sende ağyâr olmasın

Gûş eyle bu kelâmı kalbi pâk et sâf kıl
Oldun ise kâmil insân kasd-ı dînâr olmasın

Bekle bir mürşid kapısın tut elin ey müdde’î
Ol teveccüh zât-ı Hakka şirk ü inkâr olmasın

Uy bu yolda Mustafâ’ya aşka eyle iktidâ
Zikr ü fikrin Allah olsun gayri bâzâr olmasın

Okuna ilm-i ledün vicdân-ı pâkinden senin
Olmasın Cibrîl ü Mîkâil harf ü savt vâr olmasın

Bir haber gelmez iç ildir münkire budur cevâb
Bunu bizden sorma zâhid sende ısrâr olmasın

Bu tecellî şerbetidir tadmayan bilmez ânı
İç dimağın zevk bulsun gayri dîdâr olmasın

Ey Hayâl-i Şems gizli sırrını faş eyleme
Vehbi Hayyât’dan sülük et gayri etvâr olmasın

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilün

Ey gönül sarrafsın nâdâna açma sen dehân
Olmayan sarraf bilmez sende nedir bu zebân

Âşıkın başında sevdâ-yı tecelli devr eder
Heft iklime verir revnak efendi gavs olan

Bu ledünnî bir ilimdir okuyanı söyledir
Hem dîvît kalem dayanmaz usanır ânı yazan

Bu anâsır çarşısına giremez nâdân olan
Buranın dellâlı ol metâına andan uzan

Kulu kurbânı olurum bu sözü fehm edenin
Gir bu cihanın içine kim söyleye sana canân

Teslim ol cânânına hem cânı kurbân eyle sen
Ok atarsın bu nişana kuruludur bu kemân

Ey Hayâtî bunda kıldın kebk-i ma'nâyı şikâr
Meskenin sarp kayalarda misl-i şâhîn-i şehân

Ey Hayâli Şems bunda eyledin bey'u şir'â
Bir tükenmez kâre yetdin etmedin aslâ ziyân

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Fitne-i ahir zamândır uymadım ağyâra ben
Hamdü lillah şükr ü minnet yandım aşkda nâra ben

Yâ İlâhi sen bilirsin gizli hâlimi benim
Arz-ı hâli sana yazdım vermezem hünkâra ben

Nefy ü isbâta yetirdim vech-i bâki seyr edip
Zât-ı pâkinden tecellî bulurum her yâra ben

Şeş cihâtım nûr olsa çok mudur zâhid bana
Kim elest bezminde yâr oldum ulü'l-envâra ben

Sen bu "lâ-havf" âyetini görmedin mi zâhidâ
Koymuşam meydâna başı gelmişem ikrâra ben

Gel cihâd-ı ekber eyle kes bu nefsin başını
Bu mukarreb menzilidir başladım güftâra ben

Âlem-i suğrâ vü kübra hâce sende gizlidir
Evliyânın sırrı hakdır gelmedim inkâra ben

Gâhi gâh olur tecellî zât-ı zâtımda benim
Sırr-ı sermedden görünür vuslat etdim yâra ben

Bulmuşuz bir pir-i kâmil ahd ü peymân eyledik
Vehbi Hayyât kademinde düşmüşem esrâra ben

Bilemez Şems-i Hayâlî hayret içre neylesin
Fâni dünya zindân oldu yapışamam kâre ben

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Münkirâ dahl etme bize âh u zârımdan sakın
Menzil-i fakr u fenâda iftihârımdan sakın

Biz harâbât ehliyiz kim kimseler tân etmesin
Rûz u şeb suzân-ı aşkın yanma nârımdan sakın

Tutmuşuz câm-ı muhabbet nûş edip bezm-i elest
Zâhidâ mestâneyiz tavr-ı humârımdan sakın

Feth etip mülk-i vücûdu kimseye baş eğmeyiz
Kûh-ı kâfi bekleriz ankâ şikârımdan sakın

Kancerû kılsam nazar ol vech-i yâri görürem
Bir tecellî Tur'uyum yanar nârımdan sakın

Gün gibi Vehbî Hayyâtın kemâlidir ayân
Şems-i Hayâl düşdü mazhar ihtikârımdan sakın

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Kâkülü anbere benzer zülf ü tel askerlerin
Sohbetinden bal dökülür yüzü gül askerlerin

Bir dem içre seyre varsam cümle istikbâl eder
Meclis-i irfâna benzer ehl-i dil askerlerin

Kuşanıp sâkî silâhın düşmenin bağrın yakar
Pâdişâha sıdk-ı bütün sâf-dil askerlerin

Günde beş vakt namâza cümle eyler devâm
Hem imamı var mü'ezzin müstakil askerlerin

Yâ İlâhi lûtfûn ile yüzlerin ak eyle sen
Feyz-i Hayyât ile kalbin nûr kıl askerlerin

Bu Hayâl-i Şems'den okuyalar tevhîd-i Hak
Cûşa gelmiş zâbitânı misl-i nîl askerlerin

(Hece 6+5)

Mülk-i vücûdumdan esen seher yeli
Döksün taşraya dürdânelerden
Sanarsın açılmış elestin gülü
Saklar ânıma zülf ü mestânelerden

Nola bu vechinden açılsa nikâb
Âşıklar isterler seni âfitâb
Sana müştak olmuş cümle şeyh u şâb
Yolları bağlanmış sehhârelerden

Var mı bir ehl-i dil hâlimden bile
Gözyaşım döndürdüm deryâ-yı Nîl'e
Yanağın rengi aks etmiş güle
Feryâd kesilir mi dîvânelerden

Eger yanar ise Şems-i Hayâlî
Hayyât-ı Vehbî'den görünür hâli
Kaldırsa perdeyi açsa cemâli
Âlimler kalkardı dershânelerden

(Hece 6+5)

Gönül hiç kimseye sakın darılma
Herkeslere bizden duâlar olsun
Kimsenin üstünde sakın kurulma
Kendi ihvanıma senalar olsun

Dünyayı verseler bir pula almam
Feleği verseler yüzüne gülmem
Vermişem ikrârım ahdimden dönmem
Gönül verenlere selâlar olsun

Sakın bu dünyânın varma yanına
Bülbül-i şeydâ olup konma gülüne
Kulak verme şekerine balına
Şerbeti zehirdir nidâlar olsun

Katı yüce derler evliya yolu
Burada gidemez değme bir velî
Bu yolları açdı İmâm-ı Alî
Tahûr içenlere şifâlar olsun

Yezid mel'ûn bu tahûrdan içemez
Hakkı bulup bâtılını seçemez
Yarın mahşer günü meydân açamaz
Evliyâ sırrından cüdâlar olsun

Mel'ûn dünyâda iken ümidin kesdi
Görmedin hınzîrın sû' idi kasdı
Öyle habîs olmaz mevlânın dostu
La'neti cânına sezâlar olsun

Hak yoluna gider hak olan velî
Abdulkâdir oldu tarîkat gülü
Ca’fer-i Sâdıkla Cüneyd bir kolu
Hasan-ı Basrî’den edalar olsun

Vehbî Hayyât der ki bir meyden içdik
Dünyâdan ukbâdan biz geldik geçdik
Tecellî bağından bir kapı açdık
Herkesin ruhuna gıdâlar olsun

Şems-i Hayâl der ki girdim meydâna
Cânım kurban olsun şâh-ı merdâna
Nâyin kamışını yapdı Mevlânâ
Keşf etdi esrârı sadâlar olsun

(Hece 6+5)

Aslım Arab oğlu kasdım Gürcistan
Gürcistan iline gidenler gelsin
Âşıklar sırrından olmuşam mestân
Bugün meydânıma mestanlar gelsin

Kılıcım keskindir çıkarsa kından
Yiğit olan korkmaz gavgadan ünden
Âşıkın ölümü bayram gününden
Bu meydânda bayram edenler gelsin

Zapt etdim İran'ı hep Gürcistan'ı
Cebr ile almışam hem Türkistan'ı
Merâmım da almak Arabistân'ı
Arab çöllerine gidenler gelsin

Bu Arabistân'ı tutdum bürüdüm
Medine şehrine doğru yürüdüm
Habîbin izine yüzüm(ü) sürdüm
Bu ulu dîvâna duranlar gelsin

Nakşibend velîden almışım destur
Veysel Karanî'den yolumuz besdir
Habîbullah bize cemâlin göster
Habîbin cemâlin görenler gelsin

Hayyât'ım zabt etdim cümle cihânı
Bu yolda koymuşam ser ile cânı
Âteş-i aşk ile tutdum meydânı
Burada âteşe yananlar gelsin

Şems-i Hayâli durmaz deryâyı gezer
İlim sıfatından bir gemi düzer
Çah u girdâb sırrın bir mikdâr sezer
Bu çâh-ı girdâba dalanlar gelsin

(Hece (6+5)

Ezel bahar gelir yeşerir bâğlar
Açarlar goncalar gül bizim için
Mor benefşe mor sünbüle karışır
Coşar bu ırmaklarda sel bizim için

Gözyaşım da bu yerleri suladı
Avâzım Davud'un ihsân(ı) oldu
Taht-ı Süleymânı Hak bize verdi
Göçerim aslıma yol bizim için

Bu dağlardan nice yollar geçilir
Hikmet kokuları bunda saçılır
Elvân elvân çiçekleri açılır
Arı misilli konduk bal biçim için

Koğanımız hikmet balımız kudret
İlâhî ver bize hayırlı ni'met
Vatanım Erzincan mânend-i cennet
Duaya durmuşlar el bizim için

Vehbî-i Hayyâtım cihânı gezdim
Hikmet halvâsını bu yerde dürdüm
Sahbâ-yı kudretle bir bâde süzdüm
Çalınır bu sazlar tel bizim için

Şems-i Hayâl bunda menzilin aldı
İlm ü hikmet deryâlarına daldı
Arayu arayu bir cevher buldu
Çıkardı meydâna dil bizim için

(Hece 6+5)

Gelenler geldiler gidenler gitdi
Bunda benim bu işime ne dersin
Âşkın zencirine muhkem bend atdı
Nâr-ı aşka yanışıma ne dersin

Gece gündüz Hak ismini zikr etdim
Gezdim çâr kûşeyi derin fikr etdim
Hakdan her ne geldi âna şükr etdim
Redd etmezden alışıma ne dersin

Dünyâ bizi kabdan kaba doldurdu
Bağrı yanık lâle gibi soldurdu
Boynu yoluk ördek gibi yoldurdu
Her seherden savaşıma ne dersin

Bize cevr eyledi bu zâlim felek
Kimi çuha giyer kimi şal yelek
Kimisi def çalar kimi dünbelek
Boynu buruk duruşuma ne dersin

Vehbî Hayyât beni terbiye etdi
Kendisi Uveys'in izinde gitdi
Hızır ile İlyas elimden tutdu
Hayât suyun buluşuma ne dersin

Koydum kapanıma atdım taşımı
Ferhâd gibi karşı tuttum başımı
Dîdemden akıtdım kanlı yaşımı
Şems-i Hayâl doğuşuma ne dersin

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

Kamu derd ehline dermân bize Hak'dan devâdır bu
Nebilere olan sultân gelen hayru'l verâdır bu
Çıkıp bu kevn ü mekândan ale'l-arş istevâdır bu
Elinde hücceti Kur'ân kamu halka şifâdır bu
Çün oldur cevher-i evvel Rasûl-i Kibriyâdır bu

Gelip Hâtem-i Enbiyâ buyurdu cümleye salâ
Velîler etdi iktidâ icabet etmez eşkıyâ
Ebû Bekr aşkadır ziya Ömer'dir adle rehnümâ
Hem Osman oldu pür-hayâ Alî'dir tac-ı evliyâ
Bu dergâh-ı muallâda gürûh-ı asfiyâdır bu

Esedullâh-ı kerrârı odur her meydanın eri
Rasulullah'ın Haydar'ı kopardı bâb-ı Hayber'i
Ney-i Mevlânâ esrârı hem Abdülkâdir'in yârı
Sehâvet mekremet kârı Hasan Hüseyn'in pederi
Hilâfet tahtı serveri Aliyyü'l Murtazâdır bu

Olur nefse uyan şeytân Yezîd mel'ûn edip tuğyân
Şehîd oldu Hüseyn andan kabûl etmez bunu insân
Kan ağladı hep âşikân yasa batdı âhir zamân
Bu gafletden gözüm uyan sıdk ile Allah'a dayan
Tecellîde gel ol pinhân bize Hakdan likâdır bu

Hayâl-i Şemsi seyrân et Hayatî aşkına devrân et
O bülbül gibi efgan et bükâ ile gözün kan et
Gazelhân azm-i meydân et kamu şu'(a)râyı hayran et
Adem mülkünde î'tan et bu yoklukda özün cân et
Bu yolda nefsi kurbân et sana Hakdan nidâdır bu

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Girmişiz bâzâr-ı aşka okuruz meydân-ı Hû
Tâ elest bezminde kurduk böyle bir dîvân-ı Hû
Çekmişiz el gayrıdan biz maksadımız sen hemân
İçmişim câm-ı şarâbı olmuşuz mestân-ı Hû

Bulmuşuz fasl-ı bahârı âçılırız gül gibi
Görmüşüz bâğ-ı cinânı zârıyız bülbül gibi
Er görüp bâd-ı nesimin nisbetini sünbül gibi
Seyrimiz seyrân içinde devrimiz devrân-ı Hû

Olmuşuz biz çâr- yâr-ı bâ-safâyla hem-zebân
Etmişim nûr-ı Muhammed Mustafâ'ya hem îmân
Yâ İlâhî sana senden her belâya el-amân
Acz ile geldik kapına tutmuşuz dâman-ı Hû

Âşık-ı dîvâneler cân verdiler bir ad için
Girdiler bâzar-ı aşka kalbi dâd-sitâd için
Bu Hayât-i Vehbi geldi cümleyi irşâd için
Keşf olundu sırr-ı Kur'ân yazdılar burhân-ı Hû

Bu tarikat meyvesinden gel sunayım bir gıdâ
Sohbetimiz câna benzer sen de kaçma zâhidâ
Bu Hayâl-i Şems sana rûz u şeb eyler nidâ
Destimizden bâde nûş et görüne irfân-ı Hû

Müstefilûn/ Müstefilûn/ Müstefilûn /Müstefilûn

Ey sâlik-i râh-ı Hudâ kuruldu gel meydân-ı hû
Vey âşık-ı nûr-ı Hüdâ açıldı gel dîvân-ı hû

Gel meslek-i kâmil budur her matlabı şâmil budur
Hem mezheb-i âmil budur irşâd eder burhan-ı hû

Her kim kıyarsa cânına vâsıl olur cânânına
Çeşmi ulaşsa kânına ol dem eder seyrân-ı hû

Ref'ede dil ağyârını mahv eyleye evzârını
Ger sulaya gülzârını biter gül-i bustân-ı hû

Benlik aradan mahv ola hem kuvvet-i aşkı bula
Deryâ gibi gönlü dola hâsıl ola irfân-ı hû

Anda gerek sıdk u sebât tâ kim içe âb-ı hayât
Erişmeye ana memat böyle yazar Kur'ân-ı hû

Def'eyle buğzu kinini hâlis tutup âyîneni
Pâk et dil-i gam-gînini cûş eyleye umman-ı hû

Olsun hemân kalbin kitâb ersin bu hikmetden hitâb
Cân u ciğer olsun kebâb kim erişe ihsân-ı hû

Sen ol mücahid tâlibâ hîç eyleme ömrün hebâ
Bir lokma kâfi bir abâ tutdun ise dâmân-ı hû

Âriflere irfan gerek mürşitlere burhân gerek
Âşıklara cânân gerek kim olalar şâdân-ı hû

Dinle kelâmım ey mürîd olsun hemân cehdin mezîd
Rûz u şebin kadr ile îyd budur sana erkân-ı hû

Hayyat Vehbi'den reşâd al kim derûnun ola şad
Her demde kıl mevlâyı yâd cismin ola biryân-ı hû

Şems-i Hayâlin nur ola sa'yin kamu meşkûr ola
Kasr-ı dilin ma'mûr ola çeşmin ola giryân-ı hû

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Yâ İlâhi sen beni bir câna muhtâc eyleme
Mahzen-i gaybını aç insana muhtâc eyleme

Ol habîbin hürmetine Mustafa'nın aşkına
Fakr-ı tamme irgörüp sultâna muhtâc eyleme

Sen kerîm bir pâdişâhsın senden özge Tanrı yok
Derdimin dermânısın "Lokmân"a muhtâc eyleme

Kabz edince rûhumu hem sen yetiş imdâdıma
Pak eylet rûhum benim nîrâna muhtâc eyleme

Kabr içinde olunan su'âlimi âsân et
Bî-su'âl haşr et beni meydâna muhtâc eyleme

Bu Hayâl-i Şemsî et vâsıl likâ-i zâtına
Vehbi-i Hayyât ile cinâna muhtâc eyleme

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Ey gönül ehl-i hicâbdan geç bugün seyrân ile
Âşık-ı şeydâ olanlar gezdiler meydân ile

Doğruca Mecnûn olan elbette Leylâsın bulur
Cânını kurban verenler söyleşir irfân ile

Sûret-i insâna bakma tapdığın Mevlâyı bul
Dil nazargâh-ı Hudâdır dolmalı îmân ile

Ehl-i bâtın keşf ederler zâhire kılmaz nazar
Zâhiren sûret yapanlar geçdiler zünnâr ile

Ol habîbi tasdik eyle sünnetini kıl kabûl
Ne bu dünyâya sarıldın yek gönül bir cân ile

Bin iki yüz altmış oldu devr edip âhir zamân
Çoklaşup eşrâr-ı nâsın gezdiler tuğyân ile

Ey Hayyât-ı Vehbi söyle ilm-i hikmetden bize
Bir gün ola okuyalar yazdığın fermân ile

Nice cânlar verdi Ferhâd yardığı bir dağ için
Bu Hayâl-i Şems çekdi dağlar bir cân ile

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Deli gönül gitmek ister hûbların seyrânına
Her seher selâma durur anların dîvânına

Nergis ü sünbül benefşe zâtını isbât eder
Sanki imdada erişdi ol Habeş Sultânına

Dönmez aslâ dîn yolunda şîr-i dil feryâd urur
Sanki Rüstem cengi kurmuş ol girip meydânına

Havf u haşyet âyetini okusaydı zâhidân
Hep damarları sökülür lerze düşer cânına

Âteş-i aşkın içinde sen seni pervâne kıl
Âşık olmak ister isen gir bu gam dükkânına

Şöhret-i dünyâya bakma meyl-i ukbâ eylegil
Durmayıp bunda gidersin bak bu derd dermânına

Ger mürüvvet ehli isen kimseye buğz eyleme
Bu cihân bâki değildir yârına udvânına

Cidd ü cehd ile bu yolda ey Hayâl-i Şems sen
Mürşidin Vehbî Hayyât pek yapış dâmânına

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Failim

Münkirin sözün kabûl etmem eğer esrâr ise
Arife zebân uzatmam belde ger zünnâr ise

Ey bugün aşk-ı Hûdâdan bir haber soran bize
Gir anâsır çârşûsında ger metâ'ın var ise

Bu anâsır çarşûsında tâ ezel takdîr ola
Geze geze seni bulur sûd-ger ızrâr ise

Remzimi fehm eyle zâhid zikr-i Hakka kıl devâm
Ben nideyim sana gözün kör kulağın kâr ise

Aşkın işi bir belâdır çekmeyen bilmez ânı
Ka'be-i uşşâka gel gönlün de harîdâr ise

Gir bugün irşâdıma Hayyât'dan kesb et hüner
Kim cemâlden perde kaldırsın basîret var ise

Ey Hayâl-i Şems açdın yine bir sırr-ı nihan
Anlasın sözün eğer kim dinleyen hüşyâr ise

Cümlesi hep Rabbimindir zâhir ü bâtın bütün
Yerde gökde yaradılmış ne kadar rûh var ise

Hece 6+5 11

Gönül seyr itdin mi cihānın hālin
Bu fenā mülkine gelen gitmede
Dünya zínetine aldanma saḳın
Herkes ḳısmetini alan gitmede
Ayrılur cesedden cānın ey göñül
Anda süâl olur halin ey gönül
Fâidesi olmaz malın ey gönül
Dānesi dükenmiş ölen gitmede
Bu yerde eglenüp kimse kalamaz
Hāsılı dünyâdan murād alamaz
Evlād u ʻiyāl sana fayda viremez
Bir ağlayan değil gülen gitmede
Bu dünya fānídir yoḳdur vefāsı
Bir çürük cevizi degmez safāsı
Şems-i Hayal bunda günahkâr âsi
Vehb-i Hayyat bahre dalan gitmede

(Hece 6+5)

Olmuşam üstâd şeyh eşiginde
Bulmuşam irşad şeyh eşiginde

Şeyhimden himmet isterim elbet
Söyledim hikmet şeyh eşiginde

Bulalım izzet işte muhabbet
Zünnârını kes at şeyh eşiginde

Ahdim emânim kurdum gümânım
Urdum nişânım şeyh eşiginde

Dostumu özledim yolun gözledim
Sırrım gizledim şeyh eşiginde

Hâlimi sordu cânânım gördü
Bir bâde verdi şeyh eşiginde

Gezdim âlemi çekerim demi
Yemezem gamı şeyh eşiginde

Gel mestâne kon gülistâne
Bak bu bustâne şeyh eşiginde

Daldım deryaya gezmem hevâya
Çıkdım sahrâya şeyh eşiginde

Ömrün geçirme gafletle sürme
Hiç geri durma şeyh eşiginde

Hep seyrim cânda gezmem yabanda
Kal bu meydânda şeyh eşiginde

Olmalı kurbân etmeli cevlân
Kılmalı dîvân şeyh eşiginde

Günâh dökmeli vücûd sökmeli
Kaddin bükmeli şeyh eşiginde

Vehbi Hayati cezîbdir zâtı
Zencîri katı şeyh eşiginde

Şems-i Hayâli hastadır hâli
Gör bu ahvâli şeyh eşiginde

(Hece 6+5)

Ârifler şâhının medhin edelim
Vehbî Hayyât o sultâna mâşâllah
Cümle âlem hâk-i pâyine düşdü
Sözüm yokdur dîvânına mâşallah

Herkes ile eylemişdir ülfeti
Hiç kimseye eylememiş minneti
Tecelliden gelir ânın hayreti
Gider rûhu seyrânına mâşallah

Yanına gelen kendüden geçer
Cennet şarâbını orada içer
Kendi tecellîden feyzini saçar
Muhabbetde burhânına mâşallah

Hânesi olmuşdur tecellî başı
Gece gündüz muhabbetdir her işi
Tasavvuf kitabı okur kardaşı
Hafızına kâtibine mâşallah

Kenzü'l-Fütûh adlı risâle açdı
Kendi vicdânından gevherler saçdı
Ânı tanzîm etdi Hâfız-ı Rüşdî
Hoca-zâde irfanina maşallah

Şerbeti bol kahvesine söz olmaz
Nân-ı ni'metinden aslâ doyulmaz
Dünya muhabbeti âna mülk olmaz
Halvasına büryânına mâşallah

Dünyâdan ukbâdan doğruca geçdi
Ol Habibullah'ın silkine düşdü
Dükkânda oturur irşâddır kasdı
Tâlibi çok ihsânına mâşallah

Zahirde başına örtmedi tâcı
Cümle meşâyıhdan istedi bâcı
Buhârâ Yemen'den aldı harâcı
Kelîm olmuş vicdanına mâşallah

Zahid daraldın mı şeyhi ögerim
Zannetme ki her kişiye nökerim
Şâhîn pençesinde gizli şikârım
Fehmî'sinin meydânına mâşallah

Bakın Şemsi Hayâli'nin işine
Bu yollarda neler geldi başına
Söylesin sırrını bir hâldaşına
Ahbâbına ihvânına mâşallah

(Hece 6+5)

Mevlâ halk eyledi cümle cihânı
Yer ehli başkadır gök ehli başka
Her birine kudretinden dil verdi
Nâr ehli başkadır nûr ehli başka

Ezelden işinde eyledi takdîr
Sevdi habibini eyledi tasvîr
Nur-u nübüvvetle eyledi tenvîr
Nübüvvet başkadır velâyet başka

Esdi bir dem içre ol bâd-ı sabâh
Fevc fevc cihana geldiler eşbâh
Resûle geldiler mü'minler ervâh
Risâlet başkadır hilâfet başka

Bu yol aslını kurdu erenler
Doğru olur doğru yola girenler
Hayy ismini bulup ma'nâ verenler
Kâdirî başkadır Nakşibend başka

Cümlesi birlikde geldi cihâne
Her biri bir iş oldu bahâne
Vehbî Hayyat bu asırda şâhâne
Şems-i Hayâl başka İrşadi başka*

İrşadî, Terzi Baba dergahında yetişmiş Bayburtlu bir şairdir. İrşadi Baba (1803-1879)nin Kısas-ı Enbiya ve Muhammediye adlı kitapları ile bir de Mevlid'i vardır.

Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilâtüin/ Fâilün

Âşıka devlet değil mi cân vere cânânına
Er olan yoldan döner mi dostunun seyrânına
Bilmezem hayretde kaldım bu zamân insânına
İ'tibârı yüzde kaldı çok yazık iz'ânına
Âşıkın seyrândır işi durmalı dîvânına

Mekteb-i irfanda dâim şevk-ı seyrân gizlidir
Okunur aşkın kitâbı sırr-ı Kur'ân gizlidir
Açılır gülzâr-ı hikmet bâğ u bostan gizlidir
Bülbül öter gül dalında verd-i handân gizlidir
Zâhidâ sen varmadın hiç bu sözün irfanına

Câm-ı aşkın nûş edip bî-hûş u mest oldum hemân
Kaynadı nâr-ı muhabbet yandı sabrım bi-gümân
Bir perî ruhsâre çarpıldım amân Yârab amân
Zâhir ü sûrete tapmam söylemem aslâ yalan
Âşıkım pâyinde vechim düşmüşem dâmânına

Ey gönül gel çekme âhı Hak seni âgâh eder
Çeksin ol esmâyı dilden Mısr ilinde şâh eder
Bilemez münkir maârif kalbini siyâh eder
Vuslatın sırrına ârif olmayanlar âh eder
Kılmışam cânımı kurbân ben o şâhın cânına

Ey Hayâl-i Şems yoksa dinlemez kimse seni
Tâc-ı devlet sendedir ger anlamaz kimse seni
Zâhidâ sen gelmez isen tanlamaz kimse seni
Vehbî Hayyâtım güzeldir beklemez kimse seni
Vermezem heşt behiştin hûruna gılmânına

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Elâ ey cânımın cânı çeküp tevhîd deme “Lâ Lâ”
Tecellî şevkinin kânı uyar kalbin desin “İllâ”

Seni sen bilmek istersen ulaş bir kâmil insâna
Seni ol sana bildirsin budur pes matlab-ı a’lâ

Urûc et sırr-ı ma’nâya dağılsın sende bu resmin
Makâmın anla ey insân ki sensin sidre-i bâlâ

Haber al “Len terânî”den Kelîm’ine Hüdâ dedi
Beni zâhir gözü görmez gören göz fânîdir iclâ

O yüzden Mûsâ’ya Allah dağa bak diye emr etdi
Dağ oldu vâsıta ana tecelli eyledi vuslâ

Bu yolda gitdi kâmiller yakın oldu mükemmiller
Habîbullah kademinde tecellî-i tur sana ola

Ki zîrâ kim tecelliler olur ol Habib’ine
Pes ândan da olur sana olup Mecnûn ârâ Leylâ

Ânınçün imdi sâlikler fena bulmak eder îcâb
Fenâdan çün bekâ bula likâya demegil sen “Lâ”

İlâhî Şems-i Hayâl’e tecelli kıl bu âlemde
Hayâti’den görünsün yol teveccüh zâta yâ Mevlâ

Mefailün/ Mefâîlün/ Mefâîlüin /Mefâîlün

Eyâ sâbir sebât eyle sabr bir âlî-şân oldu
Senin sabrın sana miftah açıldı dil divân oldu

Kadem bas kulle-i kâfa sakın hiç bakma etrâfa
Nazar kıl nûr-ı eltafa zemîn ü âsumân oldu

Egerçi sûretâ baksan bir ümmî kemterim ammâ
Hakikat ilminin bahri gelip bende nihan oldu

Benim her bir tecellimde nice bin sır olur zâhir
Kalem tutmam yazam ânı yazanlar şâdumân oldu

Benim ilm-i ledünnîmi egerçi yazsa kâtibler
Kalem de âciz olurdu yazan hayran fân oldu

Benim bu çektiğim ânın aşkı hayâlidir
Visâlinden hayât içdim cemâl-i Hak ayân oldu

Eger dersen eyâ zâhid cemâline nihayet yok
Nihayet kendi zâtımdır özüm ayn-ı îman oldu

“Ale’l-arşistevâ” remzin bilir misin eyâ zâhid
Kadem basdı âna Ahmed mekanı lâ-mekân oldu

Köyünden geçdi çün Ahmed kamu mahv oldu keyfiyyât
Göründü Ahmed’e “Ehad” ne nâm u ne nişan oldu

Tahiyyât okudu Allah buyurdu kim selâm olsun
Nebîye o da ümmetden âna kim sâlihân oldu

Cemâlin arz edip Allah geri arşa kadem basdı
Bizi da'vet için geldi zamân âhir zamân oldu

Bu âyet ma'nâsından hep müfessirler olup âciz
Mezâhir ehline ancak bu âyet bir gümân oldu

Bu bir ince hayâl ister bilemez her denî ânı
Meğer kim keşf-i zât eden bu uşşâka beyân oldu

Bu bir ilm-i hakikâtdir yanarsa bir çerâğ andan
Gelir ol nûr zatından bu vicdân zevk-i cân oldu

Budur bir ders-i sırrullah ara bul sendedir anı
Tecelliden olur hâsıl gelip sırr-ı cinân oldu

Gel imdi Şems-i Hayyâli değildir bu senin kesbin
Kelâm-ı Vehbi Hayyatdır akıp senden revân oldu

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Şerîatten haber sorsan işidirsen diyen ânı
Tarîkatden gelip bulsun benim ey cânımın cânı

Şerîatdır amel kılmak inen âyetlere bir bir
Haber verdi Rasulullah eğer kıldınsa iz'ânı

Kişiye emr ü nehy etmek vücûdunda ola evvel
Özi tahir olanların yürür elbette fermânı

Sana yetmez mi bu huccet girip irşâda âşıklar
Ledünnîden okur dersi olur her gevherin kânı

Direrdim ilm-i hikmetden sanırsın Gavs-ı A'zamdır
Getirip dürr ile yâkût ne sandın sen bu meydânı

Görünmüş zâhir ü bâtın çevirmiş iç yüzin taşra
"Arefna"nın sırrına mazhar gör imdi kâmil insânı

Şunun kim kalb-i pâkinden zuhûr etdi bu esrârım
Bu remzim anladı anlar kim açmışdır bu dükhanı

Gel isbât-ı vücûd eyle eğer tâlib isen yâre
Vücûdun mahv eden sâlik bulur kendinde Lokmânı

Ger olmasa bana mahrem bu yüzden söylemez Hayyât
Geri dur münkir-i bed-hû bilir derd ehli dermânı

Bihamdillah tulû etdi hayâlinden bu sır Şems'in
Zebân oynatma ey zâhid bize hiç etme bühtânı

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

Elâ ey sûret-i insân verem sana beşârâtı
Gezer rûhun olur sultân eder sana işâratı

Buyurmuşdur Teâlallah hidâyet bendedir kula
Gelipdir bu söz âyetde işideyin bu beyânâtı

Hem oldur cümleye razzâk kamu âlem ana müstâk
Meyi andan alır uşşak içen bulur hidâyâtı

Gel imdi kaçıma ey âkil çalış zikre devâm eyle
Erer bir gün sana lütfî anın çokdur kemâlâtı

Gel imdi sıdk u ihlâs ile Resulullahı kıl tasdîk
Muhammed'dür Resulullah çıkıp gezdi semâvâtı

Eğer âlim eğer kâmil eğer sâlih eğer câhil
Kamusû ana muhtâcdır okudum sana âyâtı

Meşâyıh eşiğinde kül bu hikmetden su'âl etme
Yakıp bu cismi kül eyle bulasın sen harâbâtı

Gide sıfatların senden olasın zâtına mazhar
Geçip dünyâ vü ukbâdan bırak keşf ü kerâmâtı

Kavuşa aslına ruhun tecellî bula esmâdan
Bu cisminde ola cünbüş gönül bula imârâtı

Doğa bir bir tecellîler sana esmâ sıfatlardan
Düşesin zat-ı pâkine anın yokdur nihâyâtı

İşit bir bir beyân edem bu zâtına düşen kimdir
Ezel âşıkları sevdi zuhûr etdi velâyâtı

Ezel rûh-ı Muhammed'den cemâlden kıldılar seyri
Bu ihsân kesb ile olmaz verip Allah risâlâtı

Değilsin bunda sen sarrâf bu cevherden suâl etme
Sana da verdi gayrısın bulup andan kifâyâtı

Nihâyet kılmak imkândır ezelden var ise peymân
Ezelden yok ise zâhid sakın kılma hücûmâtı

Bu ihsân kurb-ı sultândır erişmez değmesin eli
Oturmuş bunda sultânlar eder hükm ü hükûmâtı

Buradan isteme zinhâr büyült bir küfrdür bilgil
Ezel Allah kılıp taksîm bu kullara makâmâtı

Ne kânın gevherindensin gelip bulur seni bunda
Ânınçün gussalanma hiç verir andan mehâbâtı

Ki zîrâ kul neyi sevse ânınla haşr olur elbet
Kamu nas buna kâimdir bunadır hep delâlâtı

Çekip elbet alıp gider ezel maksûdına yeter
Kimi ağlar kimi güler kimi şad ola gâyâtı

Dahî işitmedin mi sen hitâb-ı" irci'î" oldu
Ki ya'ni siz rücû' edin alasız bundan lezzatı

Ki mü'minler rücû ede düşüp zât u sıfatlara
Kemâlince ala lezzet budur ânın nihâyâtı

Sıfat zâtda nihhayet yok nihâyet kuladır ancak

Geri döne sana ruhun erişe çün füyûzâtı

Olup mürşid kıla irşâd ki gavs ola bu âlemde
Anın eşiğine yaslan içesin âb-ı hayâtı

Gel imdi yazısız nakkâş aceb dürdâneler dökdün
Bu deryâ-yı hakîkatden okudun her ibârâtı

İşit bu remzimi fehm et özün tevhîde ısmarla
Târikatden gıdâ iste ara bul Vehbi Hayyâtı

Elâ ey Şems-i Hayalî düşüp pervâne-veş yandın
Bu esrar-ı hakîkatden biraz kıldın beyânâtı

Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Yâ İlâhî hasretinden cümle yeksân ağladı
Her belânın mihnetinden rûh-ı insân ağladı

Geldi bu mihnet evine yakdı firkat âteşi
Ayrılıp bâğ-ı cinândan hep gülistân ağladı

Eyledi dünyâya teşrîf ol Muhammed Mustafa
Bu günahkâr ümmet içün açdı zebân ağladı

Geldilerc ümle halâyık bu misafirhâneye
Verdiler bir bir seferi ehl-i tuğyan ağladı

Çarh-ı devrânın elinde mübtelâ bay u gcdâ
Gökde Îsâ hem havâda şeh Süleymân ağladı

Ol "Melekü'l-mevt"i gör kim hâneler harâb eder
Her kimin yanına vardı verdi ol cân ağladı

Cümlesi hep fâni olup bâki bir Mevlâ kalur
Ehl-i mahşeri görünce hûr u gılmân ağladı

Ey Hayâtî Vehbi gelver bu hakîkatden haber
Geldi bu cümle meşâyıh oldu hayrân ağladı

Ey Hayâl-i Şems senden işidilsin bu sadâ
Gördü ol irfân-ı aşkı cümle meydân ağladı

Hece (6+5)

Bilmem nedir benim âh u figânım
Feryâdımdan cümle cihân ağladı
Bekâya göçmüşdür ol şeyh-i şâhım
Uçdu bülbül hep gülistân ağladı

Gönderdi Hâfızı çekdi alemi
Urdu yüreğime derd ile gamı
Bütün ihvânlara verin selâmı
Bizim için cümle insân ağladı

Tasavvuf mülkünün kenzü'l-miftâhı
Beni bunda koydu eylerim âhı
Elden çıkıp gitdi erenler şâhı
Tükendi çâremiz dermân ağladı

Hakkın kudret eli geldi yetişdi
Aldılar rûhunu seyrâne geçdi
Bu cihân halkına bir âteş düşdü
Yandı pervâne şam'dân ağladı

Mürîdlerin boynu buruk dolanır
Dökülür gözyaşı yerler sulanır
Dökmüş allarını kara bağlanır
Ecel dermânından Lokmân ağladı

Vardım hânesine boşdur kafesi
Gelmez gülistandan bülbülün sesi
Giydim karaları tutdum hem yası
Bir ben değil cümle ihvân ağladı

Gördüm yetim kaldı körpe kuzular
Her birisi dertli dertli sızılar
Kara bahtımızda budur yazılar
Ehl-i beyti cümle nisvân ağladı

Emr-i Hak bu imiş ne gelir elden
Çekelim tevhidi cân u gönülden
Tomurlar ayrıldı ol gonca gülden
Melâikler arş-ı Rahmân ağladı

Arşın direğidir Gavs-ı Â'zamı
Destinden içirdi âb-ı zemzemi
Asrında gönderdin İmâm A'zamı
Çar mezhebde ehl-i îmân ağladı

Zamânının Hızrı Vehbî Hayâtî
Tasavvuf kenzinden okur âyeti
Büyüğe küçüğe çokdur hürmeti
Asker leşker ehl-i dîvân ağladı

Şems-i Hayâl etdi yine bir nidâ
Vehbi Hayyâtîden işitdi sadâ
Kavuşdur cennetde yaradan Hudâ
Gark oldu sefinem ummân ağladı

(Hece 6+5)

Halkı uyandırdı gaflet nevminden
Asırda Hayyâtî bir dânâ geldi
Şeker akar idi şirin dilinden
Zâtı ahfâ idi merdâne geldi

Doğdu güneş gibi halkın üstüne
Her dem teveccühü gider dostuna
Türbesi yapıldı kabri üstüne
Giden meclise mestâne geldi

Şeriat tarikat zikridir ânın
Dertli olan elbet bulur dermânın
Eğer arar isen sen de "Lokmân"ın
Tarikat gün gibi meydâna geldi

Gel beri sözüme darılma sûfi
Eğer kılar isen kalbini sâfi
Var sen de ara bul o kûh-ı kâfi
Âşık-ı şeydâlar kurbâna geldi

Bu benim dediğim sıfat-ı Haydar
Buraya giremez değme dilâver
Şems-i Hayâli'de var bu sıfatlar
Hayyât irşâd için ihvâna geldi

(Hece 6+5)

Dün gece seyrimde otağım kurdum
Gitdiğim erenler yoludur yolu
İhsân-ı Hak ile yârimi gördüm
Pirimden içdiğim doludur dolu

Gezdi çâr kûşeyi metâım satdım
Ulu meydân kudrum bir mezâd etdim
Bu firâk elinden âh u dâd etdim
Hiç bana demeyin delidir deli

Bu aşkın nârına düşüp yananlar
Dertlinin elinden dermân alanlar
Âşıkın hâlinden haber soranlar
Doğruca Mevlâ'nın kuludur kulu

Bu aşkın metâ'ı bunda satılır
Dalga gelir birbirine katılır
Arifîn kalbine Hakdan atılır
Hayyât Erzincan'ın gülüdür gülü

Muhabbet yolunda deryâya daldım
Arayı arayı bir gevher buldum
Sarrâf var mı diye burada sordum
Şems-i Hayâli'nin mâlıdır mâlı

(Hece 6+5)

Lâ-mekân mülkünün gizli kenziyiz
Daha kime diyem bile derdimi
Bu aşkın nârına yandım kül oldum
Var mı bir ehl-i dil ala derdimi

Aşkın şarâbını içip mest oldum
Kırklar meclisinde kemer-best oldum
Nesîmî'nin soyulmuş bir post oldum
Felek savurmuşdur yele derdimi

Dün gece halvetdc yârimi gördüm
Bir dem sohbetinde eğlendim kaldım
Sıfatı zâtından tecellî oldum
Göç ile düşürdüm yola derdimi

Bu aşkın mâyesin çekip güderim
Engâh engâh menzilime giderim
Felek senden bir şikâyet ederim
Dahi kim getire dile derdimi

Bu eflâk benimdir çarhımda döner
Kandîl misli olmuş misbâhım yanar
Vehbî Hayyâtinin zatında hüner
Şems-i Hayalîdir söyle derdimi

Mefâîlün /Mefâîlün /Mefâîlün/ Mefâîlün

Bugün aşkın şarâbından içen dîvâne olmaz mı
Ezelden tâ ebed mestân olanlar bâkî kalmaz mı

İşidir zâkirin zikrin eder her dem Hak'a şükür
Hem arif kalbidir şâkir giren irfânı bulmaz mı

Bilenler bu mu'ammâyı niderler ağ u karayı
Okuyan bin bir esmâyı yüzü gül gibi solmaz mı

Girenler işbu meydâne kıyarlar câna merdâne
Düşenler bâğ u cînâne hür u gılmânı almaz mı

Geçerler kîl ü kâlinden tecellâ-yı Cemâl'inden
Rızâullah'ı halinden bulan ummâna dalmaz mı

Sen etme şübhe ey cânm ki var tekyede kurbânım
Hayyât-ı Vehbi sultanım ecele Lokmân olmaz mı

Hayal-i Şemsî mey doldur âşıkları andan kandır
Nedir yükün bize bildir kârvânın Hind'den gelmez mi

(Hece 6+5)

Tarîkat yoluna bir dem güzer et
Ara bul ikrâr-ı ulyâda beni
Ahd-i mîsâkımız sırrımız Ahmed
Cümle âlem buldu hep andan ni'met

Âna nazil oldu Kur'ân âyet âyet
Bir tecelliyle saldı sevdaya beni

Muğlakdır sözlerim anlanmaz zâhid
Eğer isterisen buna sen şâhid
Tecellî dağında yürü durma git
Şirin gönderdiler Ferhâda beni

Çok ileri basma beri bak şevki
Artar âşıkların gün-be-gün zevki
Ger kurulsa Rüstem elinde oku
Zülfikârı gönder imdâda beni

Mürşidim sorarsan Hayyât Şâhı
Hazret-i Uveys'den giydi külâhı
Şem'-î gül Haydar'dan kuşan silâhı
Kemer-beste eyledi rü'yâda beni

Ey Hayâli Şemsî yolların sarpdır
Âşıkların işi cengile harbdir
Söyleyen kendidir söyleten Hak'dır
Dediler me'mûrsun irşâda beni

(Hece 6+5)

Ey ağalar yeni çıkdım gurbete
Deli gönül dolaşmaya başladı
Ne hikmetdir daldım bahr-i hayrete
Sükût dilim söyleşmeye başladı

Kasd etdim Ka'be'ye çıkdım bu yola
Çağırdım pîrleri Kırklar da bile
Medine'de yatan o gonca güle
Nisbetimiz karışmaya başladı

Vehbî Hayyât saldı beni bu yola
Bir miskin fakirim hâlim kim bile
Meğer kim Mevlâ'dan inâyet ola
Şems-i Hayâl görüşmeye başladı

(Hece 6+5)

Âşıklar cem oldu aşka geldiler
İrfân meclisine bir dîvân oldu
Herkes meta'ını ele aldılar
Kuruldu bâzârı bir meydân oldu

Aşkın zincirîne düşenler bilir
Mey-i muhabbetden içenler bilir
Cân verip başından geçenler bilir
Vücûd küle döndü dil virân oldu

Zâhid sakın bize sen dahl eyleme
İçi derin aklın yetmez söyleme
Sırr-ı tarikati inkâr eyleme
Kim hâtem buldu Süleymân oldu

Mürşid-i kâmilden alsaydın irşâd
Vücûd ziyâlanır gönül olur şâd
Dediler âşıka yakındır Bağdâd
Kim bu tahta geçdi bir sultân oldu

Şems-i Hayâl geldi geç sen de mestâne
Hayyât bağçesinde kon gülistâne
Anladın ne yazdım (ben) bu destâne
Gönül ankâsından bir seyrân oldu

(Hece 6+5)

Mihnet çârşusında bir dükkân açdım
Gam yürüdü geldi eyledi cûşı
Geldi müşterîler alıp satmaya
Biribirleriyle kurdu savaşı

Dedim ki ben bunu bir pula almam
Dediler bin altın versen de vermem
Dedim ki "Lâ-havf'den ben geri dönmem
Dediler o sana budur kâr işi

Dedim ki almayın size yazıkdır
Dediler bu sözün katı soğukdur
Dedim ki dinleyen doğruca hakdır
Kalbi fesâd eder dünyâ teşvîşi

Dedim ki âhiret size yeğrekdir
Dediler ki peşîn dünya gerekdir
Dedim ki çekmeyin bir boş emekdir
Dedi çok dinledik ağrıtma başı

Yürü Şems-i Hayâl hamd ü şükr eyle
Git Hayyât izine sen doğru söyle
Bu dünyâ ehlinden kaç fîrâr eyle
Âşık-ı sâdıkın budur cünbüşü

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilün

Mâlik ol mûlke gönül sultân u hân eyler seni
Hâtemi sırrı şikâr et Süleyman eyler seni

Hükmün ersin inse cinne tâc u devlet sendedir
Kır bu nefsin askerini kahramân eyler seni

Tîğ-i tevhîdi kuşan kes bu nefsin başını
Zât-ı Hakka ol teveccüh şadmân eyler seni

Zâhidâ gel kerem eyle benliği elden bırak
Oku sen ilm-i ledünnî her lisân eyler seni

Mûsâ gibi Kelim ol Tûr u tecellî sendedir
Söyle şecerle kelâmı tercümân eyler seni

Düş Muhammed kademine var Üveys'in sırrına
Arş u ferşi tayr eyle ki âsumân eyler seni

Ey Hayâl-i Semsi durma şeş cihetden geç yürü
Vehbi Hayyât ile haşr ol lâ-mekân eyler seni

Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilâtün/ Fâilün

Ni'metine şâkir et yârab bu miskîn kemteri
Yâ İlâhî kıl inâyet cümleden sensin ganî

Kıl meded sen yâ Muhammed sırr-ı Ka'be sendedir
Tâhir etdin levs-i bütden ol mübârek meskeni

Ol sırât-ı müstakime bizi getir yâ Nebî
İnse cinne kıldı rehber gönderipdir Hak seni

Cism-i pâkin etdi mi'rac geçdi cümle âlemi
Hak sana gönderdi arslan ol Aliyyü'l-Hayderi

Zülfikar'ın sâhibidir İbn-i amm-i Mustafâ
Zor ile atdı kopardı sedd-i bâb-ı Hayber'i

Çok salât ile selâm olsun sana hem âline
Lanet olsun ol Yezide etdi böyle bed-teri

Okuyup yazmakta bilmem kim edem evsâfını
Böyle yazıldı içimde vasf-ı pâkin defteri

Bir Hayâl-i Şemsim geldim kapından etme red
Ey nebîler hatemi âhir zaman peygamberi

Dediler Vehbî Hayâtînin nesidir bu gulâm
Kemteriyem kemteriyem kemteriyem kemteri

Fâilâtün/ Fâilâtün/ Fâilâtün /Fâilün

Kim ki cânın terk kıldı oldu kurbânın senin
Kim vücudundan geçerse oldu mihmanın senin

Mest olup girmiş yola çok âşık-ı bî-çâreler
Mansûr'u çekdirdi dâra emr ü fermânın senin

Ger Nesîmî soydularsa râh-ı aşkında senin
Sen hakîm-i mutlaksın böyle dermânın senin

Bunca âlimler okurlar bin bir ismin yâ ilâh
Zât-ı pâkin hayretinde çokdur ihsânın senin

Halk-ı âlem geldi sahrâ-yı vücûda seyr edip
Âciz olup bulmadılar hakk-ı irfânın senin

Bu Hayâl-i Şemsi zâtın zerresinden feyz alıp
Vehbi Hayyât'dan getirdi yazdı dîvânın senin

Mefâîlûn/ Mefâîlûn/ Mefâîlûn/ Mefâîlûn

Gönül bir dem karar etmez gidip bakmadı bir yane
Göründü aşkın âteşi sanarsın düşdü pervâne

Buyurdu nâra Hak sen İbrâhîm'e berd ü salim ol
Selâmet buldu İbrâhîm salâdır ehl-i irfâna

Yürü var aşkdan uyandır geçir menzilleri bir bir
Kesip başları top oyna bulaşsınlar kızıl kana

Çekip ol tîg-ı Dahhâk'ı kesersin başını nefsin
Yüzün ağ olsun ey ihvân bugün girdin bu meydâna

O demde azm-i râh etdim bu ruhum eyledi mi'râc
Görürüm benliğim gitmiş boyandım reng-i Rahmân'a

Ne bilsin bunu kâl ehli bulur ancak kemâl ehli
Eder red inkâr ehli dönüp hep vahşî hayvâna

Gel imdi Şems-i Hayâlî rızasın iste Mevlâ'nın
Gidip Hayyât izinde iktida eyle o sultâna

(Hece 6+5)

Ey bâd-ı sabâ esdin mi bize
Dost illerinde kasdın mı bize

Geldin şimâlden buldun kemâlden
Söyle bu halden kesdin mi bize

Gel bizi şâd et gamdan âzâd et
Kalbden irşâd et küsdün mü bize

Sende var cevher görünür hüner
Ezdin bir şeker süzdün mü bize

Bizdedir ilin incedir yolun
Açmışsın gülün mestin mi bize

Vehbi Hayâti okur âyeti
Söyler hikmeti dostun mu bize

Şems-i Hayâli buldu cânânı
Açdı cemali düşdün mü bize

(Hece 6+5)

Bugün münkirlere aceb kaldım
Hiç demezler erenlere meydân var
Kendi yola düşmüş çekip gidemez
Hiç demez ki bu yollarda sultân var

Kendi palazın seyr eder hâlî
İster hiç kimseye deme belî
Yoklasın hakikat bekârdır hâli
Hiç demez ki nefsin bilen insân var

Aklınca cennetden içmişdir şarâb
Yoklasan yediği taş ile türâb
Ârifin vücûdu olmuşdur hârâb
Eser seher yeli anda irfân var

Mevlâm cümlesine eylesin imdâd
Büyük küçük andan eyler istimdâd
Bu sürüde çoban o Vehbî Hayyât
Hiç demezler bu sürüde kurbân var

Şems-i Hayâl buna netsin neylesin
İnsin aşkın deryâsını boylasın
Bu gizli râzını kime söylesin
Demezler ki kalbden okur Kur'ân var

(Hece 6+5)

Şeyda bülbül terk eyleme bu bâğı
Solar gonca gülistâne yazıkdır
Issız kalır nazlı yârın otağı
Dil söylemez bu destâne yazıkdır

Kerem eyle beni güldür efendim
Vasf-ı hâlim yâre bildir efendim
Muhabbet meyini doldur efendim
Sâkî sundu bu peymâne yazıkdır

Âşıklar devr etdi devrâna geldi
Herkes tecellîsi ne ise buldu
A'zânın küllîsi göz kulak oldu
Kim girmezse bu seyrâne yazıkdır

Haydar sıfatını giydi evliyâ
Bu iki cihâna etdi es-salâ
Kadem-i Nebî'de oldular ifnâ
Kim girmese bu meydâne yazıkdır

Şems-i Hayâl geldi geçdi özünden
İrşad olmadı Hayyâti'nin yüzünden
Âşıklar bellidir kendi sözünden
Kim yazmazsa bu dîvâne yazıkdır

(Hece 6+5)

Tecellî bağının rıdvanı geldi
Aldı bıu kafesden uçdu gidiyor
Sâkîler göründü gönül şâd oldu
Vuslat şarâbını içdi gidiyor

Bu dünyâ fânidir kimseye kalmaz
Hakk'ı zikr edenler hiç hâlî olmaz
Dediler dünyâda âşıklar ölmez
Geldi bu cihândan geçdi gidiyor

Benden selâm olsun dosta yârana
Salâ edin cenâzeme gelene
Kabrimin üstünde niyyet kılana
Tecellî kapısın açdı gidiyor

Şems-i Hayâl der ki bize gelenler
Ezelden âşıkdır aşka dalanlar
Ruhumuza bir Fâtiha kılanlar
Hayyât kademine düşdü gidiyor

Temmeti'd-Divanu'ş-Şems-i Hayâli

TAKRİZ

Mefâîlûn/ Mefâîlûn/ Mefâîlûn/ Mefâîlûn

Dilâ bu şehr-i Erzincan'da bir meşhûr-ı müstesnâ
Zuhûr etmiş mukaddem nâm-ı Hayyât Vehb-i dânâ

Ânın evsâfını cümle cihân halkı işitmişdir
Muayyen gün gibi âsârını tasdîk eder dünyâ

O zât-ı âl-i kadrin hem muhibb ü dervîşânından
Yine bu beldede Leblebüci Baba denir hâlâ

Edip sıdk ile ol zât-ı kirâmın himmetin
Tarîkatde nice yıllar kılıp hidmet olup yektâ

Vefâtından beri ol Hazret-i Hayyât Vehbî'nin
Olup isrinde sâbit Hak yolunda mâhir-i ma'nâ

Muhakkak cümle indinde bu da bir ümmî zât iken
Hakikat ilminin bahsinde bülbül-veş olur gûyâ

Ne var kim tumturak-ı lafzile olmazsa zînet-vâr
Ne hâsıldır sadefden maksad andan dürr-i bî hemtâ

Bu da bir Yûnus-ı vakt olduğundan iştibâh olmaz
Halâvet bahş eder nutku eder mürdeyi (hem) ihyâ

Gelip bu beldeye ben de ikâmet kıldığım müddet
Muhabbet eyledik Hayyât'ın ahbâblarına her câ

Bu ülfetler muhabbetler arasında hemin Baba
Ederdi bu hakîkat sözlerinden remz ile îmâ

Dili sandûka-i hikmet kelâmı dürr-i cevherdir
Yeri geldikçe nutkun lü'lü-i femden eder icrâ

Dedim ey şeyh-i kâmil bu kelâmın cem'(ü) tertib et
Dedi yazmak okumak bilmezem ben söylerim ammâ

Dedim ahbâbların yazmasına sarf eylesin himmet
Teheccî üzre tertîb-i hurûfun eylesin imlâ

Hâkîkat dürr-i ma'na derc olmuş dürc-i elfâz (a)
Getirir silk-i tahrîre anı bir kâtib-i ednâ

Bu bir ilhâm-ı Mevlâ'dır zuhur eyler butûnundan
Görür ibret gözü anı ne var görmez ise a'mâ

Okunsun yâdigâr olsun muhibb (ü) dervişân için
Erişsin yâdigâr-ı Şems'dir mahv ola zulmet tâ

Benim de maksadım ancak du'âdır ehl-i irfândan
Ola feyz-i Hudâ'dan ol sebeble teşne-dil ervâ

Hakîkatden kelâm etmek değil haddin senin Hilmî
Kelâm-ı Şemsi Hayyâtdır seninçin hâsıl-ı mermâ

Müstefîlûn/ Müstefîlûn/ Müstefîlûn /Müstefîlûn

Tertîb-i nazma lütfedip eyledi Hallâk'ımız
Lezzât-ı rûhânî verir hâdî olan rezzakımız

İsm-i güzîni "Tuhfetü'l-Uşşâk" olundu tesmiye
Aşk ile bu okundukça müzdâd olur eşvâkımız

Hüsn-i nigâhı mürşid-i kâmildir ânı söyledi
Kıldı teveccüh bâtına haste-dile tiryâkımız

Âşıkların sır defteri Şems-i Hayâli pür-kemâl
Ol zât-ı âlî-kadre mürşid dedi müştakımız

Doğru kelâmı ehl-i hâl kalb-i münîrinden müdâm
Vermiş lezzeti ol Hudâ sevmek ânı ahlâkımız

Ma'ni-i nutkun gûş edip ervâhımız eyler gıdâ
Bir zevk-i bâtın kesb edip efsûn olur ezvâkımız

Bir beyt ile (ol) eyledi tahrîr(ü) istinsâhını
Abd-i fakir-ı cehd eyledim yazıldı bu evrâkımız

Buldu hitâmı Hilmiyâ dîvâne-i Şems-i Hayâl
Nâmı âna târih olur bu Tuhfetü'l-Uşşâkımız

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

Ezel meyhânesin ya Rab içirdin eyledin mestân
Yarattın ahsen-i takvîm getirdin eyledin ihsân

Senin şükründen âcizdir yaradılmış cihân halkı
Kelâmından nutka geldi gerek fakîr gerek sultân

Senin âşıkların yâ Râb aceb hayrân (ü) mest olmuş
Okutdun ledün ilmini bana sen eyledin vicdân

Eğer âlim-i kâmiller yığılsa yazsalar tefsir
Senin ilminden kasırdır gerek melek gerek insan

Bu mekteb-i irfândan okumazsan rumûz-ı dersin
Bozarlar resmini zâhid görünür manîde hayvân

İlâhî ihvâmmızı sen eyle zikrinde kâ'im
Bâtından bir tecellî et görünsün cemâlin her ân

Habîbin hürmeti yâ Rab bağışla ehl-i imânı
Gerek dünyâ vü ukbâda kimse görmesin hüsrân

Buların hürmeti yâ Rab benim de suçumu afv et
Hayâtî'nin eşiğinde sen eyle hâk ile yeksân

Gel imdi Şems-i Hayâlî mülûka kıl hayır du'â
Şerîat tîgınî çeksin mağlûb olsun cümle düşmân

(Hece 6+5)

Oğlum nasîhat eyle fasîhat
Pîrlere hürmet eyle iz'ânı

Müşâvere sünnet her amel niyet
Her şeyde ibret seyr eyle ânı

Hakkı zikr eyle derin fikr eyle
Her dem şükr eyle vech-i Subhâni

Yüzünü hâk et yakanı çâk et
Kalbini pâk et ara sultânı

Gözet seheri kesb et hüneri
Ol bir aşk eri eyle cevlânı

Hak ile dost ol soyulmuş post ol
Dâimâ mest ol tut bu meydânı

Halkdan kesilme nefse basılma
Hiç abes görme sen bu insânı

Herkesle ülfet güzel muhabbet
Eyleme minnet sen bu ihsânı

Harâmı yeme yalanı deme
Hak'dan ayrılma fikr eyle ânı

Eyle sen irşâd kalbleri küşâd
Rûhlar olsun şâd emr-i Rabbânî

Kelâmın sohbet nefesin zekât
Ver âb-ı hayât kandır her cânı

Şems-i Hayâli çaldı kavalı
Vehbîdir hâli buldu irfânı

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün /Mefâîlün

Muhabbet kûsu çalındı bize cândan sadâ geldi
Dedim yâ hû meded yâ Rab Muhammed Mustafâ geldi

Çihâr-ı yârlarıyla bile hâzır olmuşlar kalblere nâzır
Her yana bakdım ki Hızır bu cismime safâ geldi

Bu kûyin nisbetinden dolmuş tarikat çok alan almuş
Gavvâslar deryâya dalmış el uzatdım rızâ geldi

Tarîkat yolların gezdim getirdim dîvâna yazdım
Abdülkâdir sırrın sezdim Aliyyülmurtazâ geldi

Hasan-ı Basrî yolu Ca'fer-i Sâdık tâze gülü
Bağdâdî Veli imâm Kâzım Rızâ geldi

Şühedâ sırrına girdim Hasan Hüseyin'i gördüm
Yezîd'e çok la'net kıldım hep asfiyâ bile geldi

Hayyât-ı Veysin kolu, Nakşibendindir yolu
Sıdk-ı a'zam-ı velî tutmuş elde livâ geldi

Hakkıyledir cümle işim külâhî başım
Hacı Bekdaş öz kardaşım Şems-i Hayâl Baba geldi

Mefâîlün Mefâîlün Feâlün

Gönül kendi şehâdet âlemine
Hakîkat mülkünün sertâcı geldi

Arındı şek ile terk-i hafayi
Hitâb-ı "Irci'î" hüccâcı geldi

Tavâf etdi bu cismin Ka'besini
Edip sa'y-ı umreyi bir hâcı geldi

O gösterir sırât-ı müstakîmi
Bu cennet mülkünün ezvâcı geldi

Tecellî-hâne imiş kalb-i ârif
Budur âşıkların ilâcı geldi

Gah u gâh arz eder nûr-ı cemâli
Şükür bu ruhumun mi'râcı geldi

Yürü zâhid bizi bigâne sanma
Senin bu efkârın pek acı geldi

Bizi zemmedene eyle du'âyı
Gah(u) gâh yüreğime sancı geldi

Harâbât ehline dahi etme zinhâr
Sıfât-ı Haydar'ın kılıcı geldi

Söylenir kuş dili Süleymân anlar
Hidâyet Hak verir kul nâci geldi

Biri Şems-i Hayâl söyle tasavvuf
Göründü tûbânın ağacı geldi

Çekilsin dîvânım imtihân olsun
Bu Vehbî Hayyâtın beşinci geldi

Üstâd Şeyh Hayyât Hazretlerin nutk-ı mukaddeslerini tahmis maksadıyla müşârun ileyh hazretlerinin hal ile söylemiş oldukları nutk-ı âlileri

(Hece 4+4+4+3)

Bu yavaşlık bizde iken coşmaya coşdur yüküm
Dörtden almışam mâyesin dâimâ beşdir yüküm
Sekizden aşağı olmaz dokuzda başdır yüküm
Ayağım basdım zemîne arşa güneşdir yüküm
Sair yerden getirmişem size peşkeşdir yüküm

Yâkûtuma zümrüdüme mercânıma kânıma
Nerde bir sarraf var ise gelsin benim yanıma
Nice yıllar çalışanlar gelemez dükkânıma
Buraya gelen ulaşır Allah'ın ihsânına
Açmışam cevher dükkânı kıymetli taşdır yüküm

Âşık olan Hakk'ı söyler halkı hakka kandırır
Kâmil olan bu sözleri nokta nokta kondurur
Hodrây olan bir taş urur gönlüm evin sındırır
Ey ağalar geri durun billah sizi yandırır
Pîrimden içmişim dolu safi âteşdir yüküm

Terzi miskînim gezerim edeb ü erkân ile
Gelmeselerdi yanıma gitmem elin yanına
Değseler de keyfime ben değmem elin keyfine
Ey ağalar inanmanız benim lâf u kûfıma
Evveli çok aldım satdım şimdi (se) boşdur yüküm

Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün

Şeyh mişârun ileyh hazretlerin ibtidâ-i
Hâllerinde vâridât-ı gaybiyyelerinden olan münâcâtdır

İlâhi genc-i fazlından bana sen eylegil ihsân
Habîbin hazret(i) hakkı-çün olsun müşkilim âsân

Sunûf-ı mürşidân-ı nakşıbendi hürmeti yârab
Ayırma râh-ı hakdan sen bu âsi görmesin her ân

Garîk-i bahr-i isyânım meded ey rabb-ı Mevlâyî
Muînim melce'im sensin bana kıl rahmetin erzân

Ne gam deryâ-yı fazlından bana bir katresi kâfi
Hudâ'yâ rahmetin bî-had tükenmez kansa hep insân

Günâhkârım sülûk etdim tarîk-i nakşıbendîye
Muvaffak eyle tevkfikin bi-hakk-ı mefhari'l-ekvân

Bu râhın kemterinin kemteriyim bir zelîliyim
Kabûl etsin tarîka Hazret-i Şeyh eylesin ihsân

Budur aksa-yı maksudum senin izzin celâlin-çün
Dem-i âhirde îmanım bana bahş eyle ey Mennân

Cemî-i ehl-i îmânı göçür îman ile yârab
Budur ancak niyâzım kıl kabûl et Hâlika'l-ekvân

Bu Hayyât-ı Muhammed hamd ü şükr eyler sana dâ'im
Bize in'am kıldın dîn-i islâmı ey Ganî Sübhân

BİBLİYOGRAFA

Kur'ân-ı Kerim vc Türkçe Anlamı, D.I.B. Yayınları Ankara- 1985

Aktepe, Orhan; Terzi Baba Hayatı ve Miftah-ı Kenz Erzincan- 1979

"Erzincan'daki Tekke ve Zaviyeler"; Zaman Gazetesi, Erzincan

Zaman, Eylül- 1990 Yıl: 1 sayı: 2 ?

(Aksüt, Ali Kemali; Erzincan Tarihi Coğrafî, İktisadi, Etnografi, İdari, İhsaî tetkikat tecrübesi, Resimli Ay Matbaası T.L. Şirketi 1932

Aşkın, Vehbi Cem, Terzi Baba vc Erzincan Şairleri, Balıkesir- 1956 Banarlı, Nihad Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,. M.E.B. Yayınları, I.II İstanbul- 1971

Bilgegil, Kaya; Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Ankara- 1980

Develioğlu, Ferit; Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara- 1978

Kabaklı, Ahmet; Türk Edebiyatı, I-II, İstanbul- 1967 ?

Levent, Agâh Sırrı; Divan Edebiyatı, İstanbul- 1984 ?

Mahmut Sadrûddin; Şevkistan, Elyazma, Erzurum'da Münip Yıldırgan'ın özel kütüphanesindedir.

Mehmet Tahir (Olgun); Edebiyat Lügati, İstanbul- 1973

Osmanlı Müellifleri. I-III, İstanbul- 1333- 1338 ?

Süleyman b. Abdurrahman (Leblebici Baba); Tulıfetu'l-Uşşak, İstanbul- 1296

Tarlan, Ali Nihat; Edebiyat Meseleleri, İstanbul- 1981 ?

Unat, Faik Reşit; Hicri Tarihleri Milâdi Tarihe Çevirme Kılavuzu, Ankara- 1974

K**AYNAKLAR**

Aktepe Orhan, Terzi Baba Hayatı ve Miftah-ı Kenz, Erzincan, 1979

(Aksüt), Ali Kemali, Erzincan Tarihi, Coğrafi, İktisadi, Etnografi, İdari, İhsâi tetkikat tecrübesi, Resimli Ay Matbaası, 1932

Aşkın, Vehbi Cem, Terzi Baba ve Erzincan Şairleri, Balıkesir, 1956

Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1971.

Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara, 1978.

Leblebici Baba, Süleyman b. Abdurrahman, Tuhfetü'l-Uşşak, İstanbul, 1296.

Levent, Agâh Sırrı, Divan Edebiyatı, İstanbul, 1984.

Mahmut Sadrüddin, Şevkistan, Elyazma, Münip Yıldırgan'ın özel kütüphanesinde.

Olgun, Mehmet Tahir, Edebiyat Lügati, İstanbul, 1973.

Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1333.

Şükûn, Ziya, Farsça-Türkçe Lügat, Gencine-i Guftar, Ferheng-i Ziya, İstanbul, 1984.

Unat, Faik Reşit, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, Ankara, 1974.

SÖZLÜK

A

Âb : Su
Ab-ı hayât : İçene ebedî hayat bağışlayan efsanevi su, hayat suyu
Abâ : Yünden yapılmış kaba kumaş
Âbâd : Sonsuz, gelecek zamanlar
Âbâd : Mamhur, şen, bayındır
A'bâd : Köleler
Abd : Köle, kul
Âbis : Boş vakit geçiren, oyalanan
Aceb : Acaba, hayret, gariplik, şaşılacak şey
Acîb : Tuhaf, şaşılacak şey
Adavet : Düşmanlık
Âdem : Dünyada ilk yaratılan adam; ilk Peygamber
Adem : Yolduk, bolunmama
Âdil : Doğruları gösteren, adaletli davranan
Adûv :Düşman
Âfet : Büyült felaket, bela; çok güzel insân
Afet-i devrân: Dünya güzeli; âşıkların güzeller için kullandıkları bir tabir
Âfitâb : Güneş, güneş ışığı; güzel, güzel yüz
Ağlâm : Köleler, esirler
Ağyâr : Gayrılar, başkaları; tasarrufta zâhir ehli
Ahad : Bir'; Allah
Ahbâr :Haberler
Ahd : Süz verme; and, yemin; devir, zaman, gün
Abda : Kandırma, tuzak kurma
Ahfâ :En gizli
Ahir :Son, sonraki, en son
Ahkâm :Hükümler, emirler
Ahlâk-ı hamide:Ovülecek huylar
Ahlâku zemîme: Kötülenecek huylar, kötü huylar

Ahmer :Kırmızı
Ahrâr :Serbest olanlar, köle ve esir olmayanlar
Ahsen :En güzel
Ahter :Yıldız
Ahvâl :Hâller, durumlar
Ahzetmek : Almak, tutmak
Akdes : En kutsal
Akl-ı kül : Cebrail; tabiatta görülen genel ahenk
Âkıl : Akıllı
Akil : Yiyen, yiyici
Aklâm : Kalemler; yacı haletleri
Akliyyat : Akılla bilinen şeyler
Akrân : Eş ve benzer olanlar, yaşıtlar
Akreb : En yakın
Âl : Aile, evlat, sülâle
Al'â : Yüce, yüksek, en yüksek
Al : Hile düzen
Al : Kırmızı; meehazen kna
Alâmet : Işâret, iz nişân
Alem : Dünya, cihan
A'mâ : Kör; câhil
A'mâl : Ameller, işler
A'mâl-i kabîh : Kötü işler
Amm : Genel umumi
Amel : İş
Amil : Amel eden, iş yapan
An : Güzellik
Anâsır-ı erba'a: Madde âlemini meydana getiren dört
Andelîb : Bülbül
Ankebût : Örümcek
Arâ : Mıntıka, bölge; hâl
A'raf : Cennet ile cehennem arasındaki yer; adetler
Ârâm : Durma, eğlenme, dinlenme; yerleşme, istirahat etme
Aref : Pek maruf, çok bilinen, çok anlayışlı ve bilgili
Ârif : Bilen, bilgili; irfan sahibi
Ârif-i araf : Âriflerin arifi, en çok irfan sahibi olan

Ârif-i billah: Allah'ı layıkıyla bilen kimse, marifeti Allah'a vâsıl olan; veli
Ârifân : Ârifler
Ariyyet : Eğreti, ödünç
Arraf : Falçı, kahin, müneccim
Arş : Dokuzuncu gök
Arş-ı alâ : En yüksek yer
Arş-ı a'zâm : En büyük arş, Cenab-ı Hakk'ın arşı
Arz : Bir büyüğe sunma, gösterme, bildirme
Arz : Dünya, toprak, yer
Asâ : Sopa; dervişlerin taşıdıkları sopa
Âsar : Eserler, izler; alâmetler; âbideler
Safiyâ : Samimi, saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimse, kimseler, samimi dostlar, azizler
Ashâb : Peygamberimizi görmek ve sohbetine eriş mek şerefini kazanmış kimseler
Âsiyâb : Su değirmeni
Âsûde : Rahat, yavaş
Âşikân : Âşıklar, sevenler
Âşikâr : Belli, açık, meydanda
Âşinâ : Bildik, tanıdık
Âşiyân : Mesken, ev
Âta : Bağışlama, bahşiş
Atâyâ : Hediyeler, armağanlar
Atşan : Susuz, susamış
Ayân :Belli, açık, meydanda
A'yân : Bir yerin ileri gelenleri
Ayât : Ayetler, Kur'an cümleleri
Âyine-i Sübhân: Allah'ı gösteren ayna
Ayn : Göz; aslı, kendisi; bir şeyin eşi, tıpkısı, kaynak
Âzâd : Kurtulmuş, serbest olan
Âzâde : Hür, serbest
A'zâm : En büyük
Azîz : Muhterem

B

Bâb : Kapı
Bâd : Rüzgâr

Bağban : Bahçıvan, bağcı
Bahâ : Kıymet, bedel
Bahr : Deniz
Bahş : Bağış, ihsan
Bâ'is : Sebep olan; gönderen; icâb ettiren
Bâki : Daimi; Allah
Bâlâ : Yüksek, yukarı, üst, yüce
Bâri : Yaratıcı, Allah
Bâr-ı girân : Ağır yük
Bârân : Yağmur
Berk : Sert, şiddetli
Basar : Göz
Bast : Yayma, açma, uzun uzadıya anlatma
Basîret : Sezme, önden görüş
Bâtın : İç, iç yüz; gizli, görünmeyen
Batın : Karın; nesil, soy
Battal : İşe yaramaz, hantal
Bây : Zengin, bey
Bâzâr : Alışveriş yeri
Bed : Fena, yaramaz, çirkin; kötülük
Bed-hû : Kötü huylu
Bed-ter : Çok kötü, beter
Bed’ : Başlama, başlayış
Behâyim : Dört ayaklı hayvan
Behişt : Cennet
Bekâ : Devam
Belâğ : Yetiştirme, eriştirme, ulaştıran söz
Beli, belâ : Olumsuz soru için“evet” anlamına kul lanılır
Belvâ : Keder, gam, tasa
Bend : Bağ, rabıta
Bende : Kul, köle
Berdâr : Asılmış
Berr : Kara, toprak
Berzah : Ara; can sıkıcı yer; ölülerin ruhlarının kıyamete kadar bulunacakları yer
Best : Düğüm
Beşâret : Müjde
Bey : Satma, satış, satılma, satın alma
Beyyinat : Deliller, tanıklar, belgeler

Beyn : Ara, aralık; arada, araya
Beyt : Mesken, ev, hane, oda
Beytü'l-Ervâh : Ruhların evi
Bezm : Meclis
Bezm-i elest : Allah'ın ruhlar ile ahd ü misak anı, yeri, meclisi
Bî :-sız,-siz
Bi- : ile, için
Bîgane : Kayıtsız, ilgisiz, yabancı
Bi-hakkın : Hakkıyla
Bi-hamdillah: Allah'a şükürler olsun ki
Bîat : Kabul, tasdik muamelesi
Bilâ :-sız,-siz
Bilâ-şübhe : Şüphesiz
Bilâd : Memleketler, şehirler
Bimâr : Hasta
Binâ : Yapı, ev; yapma, kurma
Bîzar : Rahatsız, bıkmış, küskün
Bişat : Sergi, halı
Burka'a : Peçe
Burâk : Hz. Muhammed'in Miraç hadisesinde bindiği binek
Bûy : Koku
Bünyad : Asıl, esas, temel, bina, yapı
Bûrhân : Delil, ispat

C

Câ : Yer
Câh : İtibar, mevki, makam
Câm : Kadeh; tasavvufta muhabbet ve aşk
Cânâ : Canan, sevgili; ey can, ey sevgili
Câvidân : Daimi kalacak olan, ebedi
Cây : Yer
Cebbâr : Kuvvet ve kudret sahibi
Cebrail : Peygamberlere emir ve vahye vasıta olan melek, dört büyük melekten biri
Cefâ-keş : Cefa çeken
Cehd : Çalışma, çabalama
Cehl : Bilmezlik
Celî : Aşikar, meydanda, belli

Celîl : Büyük, ulu
Celîs : Birlikte oturan, arkadaş
Cem, Cemşîd: Efsanevi İran hükümdarlarından biri. Şara bın mûcidi olarak kabul edilir.
Cem'ül- cem: Allah'ın zatıyla bâki olan. Ehadiyyet mertebesi
Cemî : Bütün, hep, cümle
Ceng : Savaş, vuruşma
Cennat : Cennetler
Cevlân : Dolaşma, dolanma, gezinme
Cevâhir : Cevherler
Cezb : Kendine gelme, ekilme
Cezbe : Ruhun hayret ve sevince kapılarak sanki cesetten hariç bulunuyormuş gibi olması, coşması
Cibrîl : Bkz. Cebrail
Cidâl : Karşılıklı kavga, savaş
Cîfe : Leş
Ciğer-sûzân: Ciğer yakan, sevgili
Cihâd : Din uğrunda düşmanla savaşma
Cihângir : Cihanı zapt eden
Cihet : Yan, yön, taraf; yüz, yer; sebep, vesile, bahane, ilgi
Cûş : Coşma
Cüdâ : Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış
Cünbüş : Cümbüş, eğlence
Cür'a : Yudum, içim
Cûvan : Civan, genç, delikanlı
Cüz : Kısım, parça, bölük

Ç

Çak etmek : Yırtmak, parçalamak
Çar : Dört
Çâr – yâr : Dört dost, Hz. Peygamber'den sonra gelen, İslam'ın dört halifesi: Hz. Ebu-bekir, Hz.Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali
Çarh : Felek, gök; devreden, dönen
Çerâğ : Çırağ, lamba, kandil
Çeşm : Göz
Çün : Çünkü, için, mademki

D

Dâd : Adalet, doğruluk, feryad, figan
Dâd u sitad: Alım satım
Dahhak : İranlı bir komutan olup Cemşîd'in elin den İran'ı almıştır. Sonra zulme başla dığından "Gâve" isminde bir demirci onu öldürmüş ve tahtına geçmiştir.
Dahl : Girme, karışma, te'sir, niyet, fikir
Dâm dadistan: Tuzak
Dâmen : Etek
Dânâ : Bilen
Dâr : Ev, yer, yurt
Dâr-ı bekâ : Ahiret
Dâr-ı fena : Dünya
Darü'l-emân: Sığınılacak yer
Dâr : Dar ağacı
Dehan : Ağız, deliller
Dehr : Dünya
Dekayık : İncelikler, ince düşünceler, dakikalar
Delâil : Deliller
Dem : Kan
Dem : Soluk, nefes, an, vakit, zaman
Denî : Alçak
Derbân : Kapıcı, kapıya bakan
Derbiyâ : Dışarı çık, kapı dışarı
Dere : Arasına sıkıştırma
Derk : En aşağı kat, dip, anlama, bilme
Deryâbi : Akıllı, anlayışlı
Dest : El
Devvar : Devreden, çok dönen
Deyyar : Manastır sahibi, rahib
Dıraht : Ağaç
Didâr : Yüz, çehre
Dîde : Göz
Dil : Gönül
Dilârâ : Gönül alan, sevgili
Dilber : Gönül götüren, güzel
Dildâr : Birinin gönlünü almış, sevgili
Dil-pesend : Gönle hoş gelen

Dil-rûbâ : Gönül kapan
Dil-şâd : Gönlü hoş, sevinmiş
Dimâğ : Beyin, akıl, şuur
Dîv : Dev, şeytan; cin
Dîvân : Büyük meclis
Dîvâne : Deli; budala; âşık
Dûd : Duman
Duhter : Kız, kerime
Duhûl : Girme, içeri girme
Dûzah : Cehennem
Dü : İki
Dürr : İnci
Dürdâne : İnci tanesi; sevgili
Dürer : İnci taneleri
Dürr-i yetîm: Sedefinde tek olarak iri büyük inci; Hz. Mhammed için kullanılır.

E

Ebced : Arapça, eski Sâmî alfabesindeki harf sırasının sayı değerine göre tertiplen mesi
Ebdân : Bedenler,cisimler, vücutlar
Ebed : Sonu olmayan gelecek zaman
Ebleh : Akılsız, ahmak
Ebrâr : Hayır sahipleri, iyiler; özü sözü doğru olanlar
Ebrû : Kaş
Ebter : Sonu yok, zürriyetsiz, kısır
Echel : En cahil
Ecsâm : Cisimler
Ed'af (Ez'af): Daha zayıf, güçsüz
Edibâne : Edepli, terbiyeli
Ednâ : En adi, sanatkârca
Edyân : Dinler
Ef'al : İşler, ameller
Efgân : Izdırap ile haykırma; inleme, bağrışma
Efham : Çok şerefli
Efkâr : Kederli düşünceler
Eflâk : Felekler, semalar, gökler, zamanlar
Efrûs : Te'sis etti, düzenlendi

Eğerci : Eğer, şayet
Eğin : Omuz, sırt
Ehâdis : Hadisler; Hz. Muhammed'in sözleri, davra nışları ve tasvipleri
Ejderhâ : Ejderha, büyük yılan
Ekber : En büyük
Ek l : Bir şey yemek, yenilmek
Ekrem : En çok şeref sahibi; çok cömert
Ekvân : Varlıklar, alemler
Elâ : Ey
El'an : Şimdiki halde, henüz
Elest : İnsanların yaratılış başlangıcı
Elfâz : Kelimeler, sözler
Eltâf : İyilikler
Elvân : Renkler, çeşitler
Emîr : Bir kavmin başı, beyi
Emmâre : Emreden, emredici
Emred : Genç, delikanlı
Enâniyyet : Kendini beğenme
Enbiyâ : Peygamberler
Encüm : Yıldızlar
Enelhakk : Mansur'un cezbe anında söylediği ve "Ben Hakk'ım" manasına gelen söz
Enfâs : Nefesler, nebi ve veli zatların irşad edici duaları
Enfüs : Ruhlar, canlar, yaşayanlar
Engür : Üzüm
Enhâr : Nehirler
Enîs : Dost, arkadaş, yar
Envâr : Nurlar, ziyalar
Erkân : Esaslar
Ervâh : Ruhlar, canlar, hayatın cevherleri
Erzel : En alçak, en rezil
Esb : At
Esbâb : Sebepler
Esfel : En sefil
Esmâ : İsimler
Esrâr : Sırlar, bilinmeyen şeyler
Es-salâ : Namaza davet için kullanılan söz
Esvâb : Giyimler

Esvâd : Siyah
Eş'ar : Şiirler
Eşbâh : Benzeyenler, eşler
Eşcâr : Ağaçlar
Eşedd : En şiddetli, çetin ve sert
Eşk : Gözyaşı
Eşrâf : Şeref sahibi kimseler
Eşrât : Alametler, nişanlar
Eşref : En şerefli
Etkıya : Allah'tan korkup çekinenler
Etvâr : Tavaırlar, hal ve hareketler
Evhad : Yegâne, tek, biricik
Evliyâ : Veliler
Evrâd : Okunması adet haline gelen dualar; her vakit dilde dolaşan sözler
Evsat : Birşeyin ortası; ortadaki; orta
Eyyûb : Peygamber. Kur'an'da sabır timsali olarak gösterilir
Ez- :-den,-dan eki
Ezher : Pek beyaz, güzel ve parlak
Ezkâr : Zikirler

F

Fâik : Manevi olarak üstün olan, fevkinde bulunan
Fâil : Yapan, işleyen
Fâni : Ölümlü, geçici; ihtiyar
Fârik : Vazgeçilmiş, çekilmiş, rahat
Fârûk : Hak ile batılı ayırdığı için Hz. Ömer'e verilen lakap
Faslu'l-hitâb: Kur'an-ı Kerim
Fâsid : Kötü, fena, yanlış
Fehm : Anlama, anlayış
Felâtun : Eflatun, Yunan filozofu. M.Ö. (229 – 347)
Fenâ : Yok olma, yokluk
Ferâgat : Vazgeçme, el çekme
Ferah : Gönül açıklığı, sevinç, sevinme
Fevakih : Meyveler
Feyyâz : Feyiz verme, Allah

Feyz : Feyiz, bolluk; ilim, irfan
Fezâ' : İnleyip sızlanma; korkma, bağırma; dayanamama
Fi'l : İş, amel
Fir'avn : Hz. Musa zamanında yaşayan zalimliği ile meşhur hükümdar.
Firaş : Yatak, döşek
Firkat : Ayrılık
Füyûz : Bolluklar, feyizler
Füyûzât : Bolluklar, feyizler

G

Gâh (geh) : Yer ve zaman bildiren edat
Gam-nâk : Gamlı
Gam-zâd : Gamdan doğma, gamlı
Ganî : Zengin, Allah'ın isimlerinden
Gâr : Mağara
Garâib : Tuhaf, şaşılacak şeyler
Garîk : Gark olmuş, suya batmış
Gark : Suya batma, boğulma
Gavs : Suya dalma, dalgıçlık
Gavvas : Dalgıç
Gedâ : Dilenci, yoksul, fakir
Gencine : Hazine
Ger : Eğer
Gevher : Cevher, değerli taş, elmas
Gılman : Delikanlılar; köleler, esirler
Giriban : Elbise yakası
Giriftâr : Tutulmuş, tutkun
Giryân : Ağlayıcı, ağlayan
Girye : Ağlama, ağlayış
Gûftar : Söz
Gufran : Affetme, merhamet etme
Gurâb : Karga
Gurfe : Çardak, köşk, oda
Gussa : Keder, kaygı, tasa
Gûş : Kulak
Gûsun : Ağaç dalları
Güft : Söz
Güft-ü gû : Dedikodu

Gülâb : Gül suyu
Gülbâng : Eskiden tekkelerde, ayin sırasında; sa raylarda muayyen merasim sırasında hep bir ağızdan yüksek sesle okunan ilahi veya dua
Gülistan : Gül bahçesi
Gül-i zâr : Gül yanaklı
Gülşân : Gül bahçesi
Gülzâr : Gül bahçesi
Gümân : Zan, sanma, sezme

H

Hûb : Uyku
Hâcât : İstekler, dilekler, ihtiyaçlar, hacetler
Hadeng : Kayın ağacı; bu ağaçtan yapılmış ok
Hâdim : Hizmet eden
Hadîs : Peygamberimizin kutsal sözü
Hadîs-i kudsî: Manası vahyedilen, Peygamberimiz tarafın dan söylenen hadis
Hafâ : Gizli olma, gizlilik
Haffâf : Çok hafif, çok az
Hâfız : Hıfz eden, saklayan, ezberleyen
Hafî : Gizli
Hafîd : Torun
Hâk : Toprak
Hakâyık : Hakikatler
Hakkânî : Hak ve adalete uygun
Hâl : Vücutta çıkan ben
Hal-i hindû : Siyah ben
Halâs : Kurtulma
Halâvyet : Tatlılık, şirinlik
Hâlet : Hal
Hâlî : Tenha, boş
Halîm : Yumuşak huylu
Hâlka-gûş : Kulağı halkalı, küpeli; köle
Hallâk : Yaratıcı, Allah
Hammâr : Şarap yapan veya satan meyhâneci
Hamd : Allah'a olan şükran duygularını bil dirme
Hamdele : "Elhamdülillah" kelimesinin kısaltması

Hamdulillah: Allah'a hamdolsun
Hâme : Kalem
Hâmî : Himaye eden
Hâmîde : Övülmeye değer
Hâmil : Yüklü, haiz, sahip
Hamiyyet : Milli onur ve haysiyet
Hamr : Şarap
Hamrâ : En kırmızı, kızıl
Handân : Gülen
Hande : Gülüş
Hânis : Ettiği yemini bozan kişi
Hâr : Diken
Hârâ : Mermer
Harâmî : Hırsız, haydut, haram yiyen
Harîdar : Satın alıcı
Harîm : Saygısız, çekinmez
Has : Ot kırıntısı
Hasbetenlillah: Allah rızası için
Hasîs : Cimri
Haşr : Toplama
Hat : Çizgi, yol
Hâtem : Mühür, yüzük
Hatemü'l – Mürselîn: Hz. Muhammed
Hatî'at : Hatalar
Hatîb : Hutbe okuyan, güzel konuşan kimse
Hâver : Şark, doğu
Haydar : Arslan, pek yiğit manasında kullanılır.
Hz. Ali'nin lakabıdır.
Hayrû'l – vera: Hz. Muhammed (s.a.v.), halkın en iyisi
Hayy : Allah'ın isimlerinden biri; diri, canlı
Hazân : Sonbahar
Hazer : Sakınma, korunma, çekinme
Heft : Yedi
Hemdem : Arkadaş
Hemîn : Bu bile, tıpkı bu; çok
Hercâ : Her yer; birbirini tutmayan
Hercâî : Kararsız
Hergiz : Asla
Herz : Sığınacak yer, sığınak

Herzem : Sığınacak yerim, sığınağım
Hest-bahişt: Sekiz cennet
Hevâ : Heves, istek
Hezârân : Binlerce
Hicab : Perde, örtü
Hibran : Âlim bilgin
Hıdmet : Hizmet
Hıfz : Saklama, ezberleme
Hınzîr : Domuz
Hitam : Son
Hızır : İslam âlimlerinin çoğuna göre bir pey gamberdir. O'nun Hz. İbrahim'in dör düncü batından oğlu olduğu, veli, hatta melek olduğu bile iddia edilmek tedir. Kur'an'da Hz. Musa ile kısa bir ar kadaşlığı hikâye edilir.
Himmet : Çalışma gayret
Hraman : Salına salına naz ve eda ile yürüyen
Hırman : Mahrumluk; umutsuzluk
Hod : Kendi
Hû : Allah
Hûb : Güzel
Hûbân : Güzeller
Hubb : Sevgi
Hubb-ı lillah: Allah için sevme
Hubb-ı Nâsır: Yardım edeni sevme; Allah sevgisi
Hudâ : Allah
Hudâya Ey Allah'ım
Huffâş : Yarasa
Hulk : Huy, tabiat
Hulle : Cennet elbisesi
Hulle-pûş : Cennet elbisesi giyinmiş
Humâr : Sarhoşluk, sersemlik
Hûn : Kan
Hûn-âb : Kanlı su; kanlı gözyaşı
Hûr : Hor
Hûr : Huri, melek
Hûri : Melek
Hurras : Bekçiler, nöbetçiler
Hurşîd : Güneş

Hûrûc : Çıkış, çıkma; dışarı çıkma
Hûş : Akıl
Hûşyâr : Akıllı
Hüccet : Delil
Hümâ : Devlet kuşu, saadet kuşu
Hüsn : Güzellik
Hüviyyet : Mahiyet, hakikat, asıl

I

Idlâl : Dalalete düşürme, saptırma
Irgalanmak : Sallanmak, salınmak, kımıldanmak
Iskat : Düşürme, düşürülme
Iyd : Bayram
Izmâr : Gönlünde gizleme, saklama, gizlenilme

İ

İbâd : Kullar
İblîs : Şeytan
İbret-nümâ : İbret gösteren
İcma : Derleme, toplama
İffet : Temizlik
İflâh : Selamete çıkma, kurtulma
İfrât : Aşırı gitme
İftirâk : Ayrılma
İğva : Yoldan çıkarma, azdırma
İhâta : Kaplama, kuşatma, sarılma
İhfâ : Gizleme, saklama
İhlâk : Öldürme
İhlâs : Doğru; gönülden gelen dostluk
İhrâk : Yakma, yakılma
İhticâb : Saklanma, gizlenme
İhtitâm : Bitme, sona erme
İhtiyâr : Seçme, seçilme
İhvân : Sadık, samimi, candan dostlar; tarikat arkadaşları
İhyâ : Diriltme; iyilik yapma
İkmâl : Kemale erdirme, tamamlama
İkrâr : Dil ile söyleme, bildirme
İksir : Tesirli; biricik şifa
İktibâs : Ödünç alma

İktidâ : Tabi olma, uyma
İmlâ : Söyleyip yazdırma; bir dilin cümlelerini, kelimelerini doğru yazma bilgisi
İnâyet : Lütuf, ihsan, iyilik
İnfisâl : Ayrılma, yerinden ayrılma
İnkılâb : Değişme
İnkıyâd : Boyun eğme, kendini teslim etme
İns : İnsan
İrci'ı : "... Rabbine dön..." Fecr suresi, 89/28
İrsâl : Gönderme, gönderilme
İrsâd : Doğru yolu gösterme
İsra' : Koşturma, çabuklaştırma, gece yürüyüşü
İstimdad : Yardıma çağırma
İstitla' : Doğmasını istemek, hakikati öğrenmek
İstinas : Alışma, ürkekliği kalmama
İstinba' : Çıkma
İtâb : Azarlama, darılma
İttibâ : Tabi olma, uyma
İttisal : Kavuşma, birleşme
İzhâr : Meydana çıkarma, gösterme
İzzet : Kıymet; hürmet, saygı

K

Kabz : El ile tutma, kavrama; Azrail tarafından ruh teslim alma
Kadd : Boy
Kadem : Ayak, adım
Kâdir : Kudret sahibi, Allah
Kadr : İtibar, kıymet
Kâf : Masallardaki dağın ismi
Kahhâr : Ziyadesiyle kahreden, Allah
Kâhil : Hareketi ağır, gayretsiz, tembel
Kâim : Ayakta duran, birinin yerini tutan
Kâl : Söz, laf
Kallâş : Kalleş
Kâm : Lezzet, zevk
Kâm-yâb : İsteğine ulaşmış, bahtiyar
Kamer : Ay

Kamet : Boy, boy pos
Kâmilin : Kamiller
Kamu : Herkes
Kân : Maden ocağı, maden kuyusu, bir şeyin kaynağı
Kande : Nerede
Kanı : Hani
Kârbân : Kervan
Kasr : Saray, köşk
Kat' : Kesme, kesilme
Katre : Damla
Kavi : Güçlü, kuvvetli
Kebk : Keklik
Kelâm : Söz
Kelîm : Söyleyen; Hz. Musa'nın unvanı
Kemân-keş : Yay çeken, ok atan
Kemter : Daha aşağı, itibarsız
Kenz : Hazine
Kenz-i hafi : Gizli hazine
Kerremnâ : "Biz hakikaten insanoğlunu şan ve şe vrefli kıldık ..." İsra suresi, 17/70
Kenzü'l-hakâyık: Hakikatlerin hazinesi
Kerem : Asalet, cömertlik
Kesb : Çalışıp çabalama, kazanma
Kesel : Gevşeklik, tembellik
Kesret : Çokluk
Keşf : Meydana çıkarma, gizli bir şeyi bulma, tahmet etme
Keştibân : Gemici, kaptan
Kevkeb : Yıldız
Kevn : Olma, var olma, vücut, kâinat
Kevser : Cennette bir havuzun adı
Kîl ü kâl : Dedikodu
Kibrît-i ahmer: Kırmızı yakut, altın
Kibriyâ : Yol gösteren, mürşit, Allah
Kûh-ı Tûr : Tur Dağı, Kuhistân
Kuhl : Göze çekilen sürme
Kuhsâr : Dağlık, dağı olan yer
Külle : Dağlık, dağ tepesi
Kulûb :Kalpler

Kulûbat : Bütün kalpler; durum ve hal değişiklik leri
Kûşe : Köşe
Kut : Yaşamak için yenilen şey, azık
Kutb : Bir tarikatın büyüğü
Kuttâ' : Kesenler
Kuvve : Kuvvet, güç
Kûy : Köy, mahalle, sevgilinin bulunduğu yer
Kübrâ : En büyük
Külhan : Hamam ocağı
Küne : Köşe, bucak
Künh : Bir şeyin aslı, hakikati
Küsûfat : Güneş tutulmaları
Küşâd : Açma, hizmete açma

L

Lâ : Olumsuzluk edatı
Lâ, illâ : Kelime-i tevhidin yokluğu ve varlığı ifade eden "başı" ve "sonu" sözü
Lağviyyât : Boş sözler, boş işler
Lahm : Et
Lâl : Dilsiz
La'l : Kırmızı, al; kırmızı ve değerli bir süs taşı
Lâ-mekân : Mekânsız
Latîf : Allah'ın adlarından; yumuşak güzel, nazik
Lâyemût : Ölmez
Lâ-yugayyer: Değişmez, bozulmaz
Leb : Dudak
Leben : Süt
Ledünniyât: Allah bilgisi ve sırları
Lehviyyat : Oyunlar, eğlenceler
Lem'an : Parlama, parıldama
Lenteranî : "Sen beni asla göremezsin" A'raf su resi, 7/143
Lerze : Titreme, titreyiş
Levh : Levha
Levh-i mahfûz: Allah tarafından takdir edilen şeyle rin yazılı bulunduğu manevi levha

Leyâl, leyâlî: Geceler
Libâs : Elbise
Likâ : Görme, rast gelip kavuşma; yüz, çehre
Lîk : Lâkin, fakat
Lübb : Öz, iç
Lü'lü : İnci

M

Ma'âd : Dönülen, dönülüp gidilecek yer; ahiret, döneş, gaye
Ma'âdin : Madenler
Ma'ânî : Manalar
Ma'ârif : Marifetler
Ma'as : Asiler, isyanlar, günahlar
Maaşi : Yaşayışa, geçime ait şeyler
Mâder : Anne
Mâh (meh) : Ay
Mahbûb-ı Hudâ: Hz. Muhammed
Mahfûz : Saklanmış
Mahiyâ : Ay
Mahlas : Eskiden şairlerin şiirlerinde kullandıkları isim
Mahlûk : Yaratılmış
Mahmûr : Sarhoşluğun, uykunun verdiği sersemlik
Mahrem : Haram, şeriatın yasak ettiği şey; çok sa mimi
Makhûr : Kahrolunmuş
Maksûd : Kast olunan, istenilen şey
Mâlâmâl : Çok dolu
Ma'mûr : Bayındır, şenlikli
Mânend : Benzer, eş
Mâni' : Engel
Mantıku't-tayr: Kuş dili
Manzûr : Nazar olunan, bakılan, görünen
Mâr : Yılan
Marîz : Hasta
Masdar : Bir şeyin çıktığı yer, kaynak, temel
Maskara : Maskara, soytarı
Mâsivâ : Allah'tan başka her şey, dünya ile ilgili

şeyler
Marsus : Birbirine kenetlenmiş
Ma'şûk : Sevilen, sevilmiş
Matlab : İstenilen, istek
Matlûbe : İstenilen, istek
Mâverâ : Art, geri, bir şeyin ötesinde, arkasında bulunan
Mâye : Maya, asıl, esas
Mazhar, mezâhir: Bir şeyin göründüğü, çıktığı yer; nail olma
Ma'zûr : Özürlü, özrü olan
Me'al : Mana
Me'ânî : Manalar
Mebde : Evvel, başlangıç
Melâik : Melekler
Melâl : Usanma, sıkıntı
Misbâh : Lamba, ışık
Miskin : Aciz, zavallı
Mizan : Terazi; ölçü aleti
Muallim : Talim eden, öğreten
Muammâ : Anlaşılmaz, bilmece
Muhit : Çepeçevre kuşatan
Mu'în : Yardımcı
Mukaddem: Takdim edilen; önceki, kıymetli
Mukadder : Takdir olunmuş, yazılı
Mukallid : Taklitçi
Mukarin : Bitişik, yaklaşmış
Mukarreb : Yaklaşmış, yakın
Mukayyed : Kayıtlı sağlam
Muktedâ : Uyulan, önde bulunan, imam
Mûnis : Alışan, alışılmış; cana yakın
Mûr : Karınca
Murg : Kuş
Musaffa : Saflaştırılmış
Musâhib : Sohbette bulunan, arkadaş
Musavver : Tasvirli; tasarlanmış
Musavvir : Tasvir eden
Müstaid : Yetenekli, kabiliyetli
Mu'tad : Adet olunmuş, alışılmış
Mutahhar : Temizlenmiş

Mutî : İtaat eden, boyun eğen
Mutmain : Gönlü kanmış, içi rahat
Mutmainne: Tasavvufta kalbin emin olup, hakiki iman etme makamı
Mûtû kalbe en temûtu: "Ölmeden önce ölünüz" Keşfü'l-Hafa: C. 2, S. 291
Mûy : Kıl
Müberrâ : Temize çıkmış
Mübtelâ : Düşkün; tutkun, tutulmuş
Müdâm : Devamlı
Müdavim : Devam eden
Müdde'î : İddia eden
Müdebbir : Tedbir alan, tedbirli
Müeddeb : Edeplendirilmiş, edepli
Müeddib : Terbiye eden
Müfessir : Tefsir eden açıklayan
Müflis : İflas etmiş
Mükedder : Kederli, üzüntülü
Mükerrem : Muhterem, aziz
Mülakat : Görüşme, buluşma
Mülâyim : Yumuşak huylu, uygun
Mülhid : Allah'ı inkâr eden, dinsiz
Mü'minât : Müminler, Müslümanlar
Mü'minin : Müminler, Müslümanlar
Mümteli : Dolu, dolmuş
Münâcât : Allah'a dua etme, yalvarma
Münih : Asiliği bırakarak Allah'a yönelen
Münîr : Nurlandıran, aydınlatan
Münkir : İnkâr eden
Müntehâ : Nihayet bulmuş, son
Mürd : Ölmüş
Mürebbî : Terbiye eden
Mürekkeb : Terkib edilmiş, karıştırılmış
Müretteb : Tertip olunmuş
Mürîd : Bir şeyhe bağlı olan kimse
Mürselîn : Peygamberler
Mürşîd : İrşad eden, doğru yolu gösteren
Mürüvvet : İnsaniyet, mertlik, cömertlik
Müsavi : Eşit, denk
Müsemmâ : Adlandırılmış, bir ismi olan

Müstakim : Doğru
Müstevdam: Devamı istenilen, devamlı, sürekli
Müsteğas : Kendisinden yardım istenen, Allah
Müşekkel : Şekle konulmuş, şekil verilmiş
Müşerref : Şereflendirilmiş, şerefli
Müştâk : İştiyak, can atan, özleyen
Müşterek : İştirak eden, ortaklaşa, birlik
Müttakî : Sakınan, çekinen; Allah'tan korkan
Müteekkil : Hazır yiyici
Müyesser : Kolay gelen, kolaylıkla olan
Müzeyyen : Süslenmiş, süslü

N

Nâcî : Kurtulan, selamete kavuşan
Naçiz : Ehemmiyetsiz, çok küçük
Nâdân : Bilmez, cahil
Nâgehan : Vakitsiz, ansızın
Nahif : Zayıf
"Nahnü kasemna...": "... Onların geçimlerini aralarında biz taksim ettik..." Zuhruf Suresi, 43/32
Nahviyyat : Gramerle ilgili şeyler
Nail : Muradına eren, ermiş
Nakkaş : Süsleme sanatkârı; Allah
Nakliyyat : Nakillerle ilgili
Nakş : Resim, süsleme san'atı
Nâlan : İnleyen, bileyici
Nâle : İnleme
Nân : Ekmek
Nâr : Ateş, cehennem
Nâs : İnsanlar, halk herkes
Nâsır : Yardımcı, yardım eden; Allah
Nâtık : Söyleyen, kokuşan
Natüvân : Zayıf, kuvvetsiz
Nây : Ney
Nazargâh : Nazar edilen, bakılan, bakılacak yer
Nâzenîn : Nazlı, şımarık, ince
Nazır : Bakan, gözeten
Nâzır : Benzer, eş
Nebât : Bitki

Nebî : Peygamber
Necâset : Pislik
Necât : Kurtuluş
Nedâmet : Pişmanlık
Nef' : Menfaat, fayda, kar
Nefh : Üfürme
Nefs-i emmâre: İnsanı kötülüğe sürükleyen nefis
Nefs-i levvâme: Kötülükten sonra içe huzursuzluk veren nefis
Nefs-i marzıyye : Allah rızasını kazanmış nefis
Nefs-i mutmaine: İyiliği kötülüğü ayıran nefis, Allah'a yaklaştıran nefis
Nefs-i râziyye: Allah'tan razı olan nefis
Nefy : Sürme, sürgün etme, olumsuz kılma
Nehar : Gündüz
Nehy : Yasak
Nemî-dân : Bilinmezlik
Nemî-danem : Bilmiyorum
Nerîmân : Kuvvetiyle meşhur bir Şehname kahramanı
Nerm : Yumuşak
Nesîmî : 14. asrın büyük şairlerinden olup Hurufi akidesindendir. Şeriata aykırı söz ve hareketlerinden dolayı Halep'te idam edilmiştir.
Nevâl : Talih, hediye, armağan, bağış, ihsan
Nevbahâr : İlkbahar
Nevcüvân : Delikanlı, genç
Nevin : Uyku
Nevreste : Yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş
Ney : Çalgı aleti
Neyyir : Nurlu; güneş
Nezâfet : Temizlik
Nigâh : Bakış, bakma
Nigahbân : Bakan, gözcü, bekçi
Nigâh : Peçe, Giz örtüsü
Nîm : Yarım
Nirân : Ateş
Nisbet : Bağlılık ilgi, kıyaslama, ölçü
Nisyân : Unutma

Nizâ : Çekişme, kavga
Nuhas : Bakır
Nukre : Gümüş
Nûrân : Nurlar
Nush : Öğüt vermek, öğüt
Nûş etmek : İçmek
Nüfuz : İçe geçme, işleme, sözü geçme
Nümha : Gösteren
Nümâyân : Görünücü, görünen, meydanda
Nüsha : Yazılı, yazılı şeyden çıkarılan suret
Nüzûl : Aşağı inme

Ö

Özge : Öze ait; başka

P

Pasdar : Bekçi
Pak : Temiz
Pâsbân : Gece bekçisi
Pay : Ayak
Pâyan : Son, nihayet
Pay-mâl : Ayak altında kalmış, çiğnenmiş
Parisa : Sofu, dinine bağlı
Penah : Sığınma, sığınacak yer
Pend : Nasihat, öğüt
Per : Kanat
Perende : Uçan, uçucu
Peres, perest : Tapan
Pertev : Işık, parlaklık
Pervâ : Korku, çekingenlik
Pervan, pervane: Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
Pervâz : Uçma, uçuş
Perver : Besleyen, büyüten, terbiye eden
Perveriş : Besleyiş, büyütüş, terbiye ediş
Pes : Arka, sonra
Pest : Alçak, aşağı
Peyk : Hareketinde birine bağlı olan
Peymâne : Büyük kadeh, şarap kadehi
Pinhân : Gizli

Pîr : Yaşlı; bir tarikatın ilk kurucusu
Pirân : Pirler
Pişvâ : Reis, başkan
Pûş : Örtü, elbise
Pûte : İçinde maden eritilen tava, pota
Pür : Dolu
Püser : Erkek çocuk
Püşt : Arka, sırt

R

-Râ : İsmin-i hali; gibi
Râbıta : Bağ, münasebet
Râh : Yol
Rahm : Acıma, esirgeme, koruma
Rahşan : Parlak
Raht : Cemaat, kalabalık, kabile
Râm : İtaat eden, boyun eğen
Ra'nâ : Güzel, latif, hoş görünen
Ravza : Bahçe
Râz : Sır
Ref : Kaldırma, yukarı çıkartma, hükümsüz bırakma
Refîk : Arkadaş
Remz : İşaret, işaretle anlatma; gizli ve kapalı söylem
Renc : Ağrı, sızı; zahmet, sıkıntı
-Res : Erişen, yetişen
Resen : İp, halat
Reşadet : Reşitlik
Revnak : Parlaklık, güzellik, tazelik, süs
Rıdvan : Cennetin kapıcısı olan büyük melek
Ric'at : Geri dönme; gerileme
Rif'at : Yükseklik, yücelik
Rind : Kalender. Dünya işlerini hoş gören kimse
Riyâ : İki yüzlülük
Rûh : Can
Ruh : Yanak
Ruh-ı A'zam: Allah
Rûhü'l – emin: Cebrail

Rûhû'l Kudüs: Cebrail
Rûhan : Ruhlar, canlar
Ruhsâr : Yanak, yüz
Rumûz : Remizler, işaretler; manası gizli olan sözler
Rûy : Yüz
Rûz : Gün
Rüstem : Meşhur İran kahramanlarından biri
Rü'yet : Görme, bakma, görülme

S

Sabâ : Gün doğuşundan esen hafif ve latif rüzgâr
Sabık : Geçici, geçen, geçmiş
Sad : Yüz rakamı
Sadef : Sedef, inci kabuğu
Sâdıku'l-va'dü'l emîn: Sözüne güvenilir
Sadr : Göğüs; her şeyin başı, en yukarı
Sâfî : Saf, temiz, katıksız
Sağ : Sağ, iyi
Sağalmak : İyileşmek
Sahbâ : Şarap
Sâhıt : Kırgın, dargın
Sahih : Gerçek, doğru
Sahir : Büyücü
Sahn : Sahne, meydan
Saht : Katı, sert, çetin; kuvvetli, güçlü
Sail : Sual eden, soran, dilenci
Sâim : Oruçlu
Sakıt : Düşen, düşmüş; hükümsüz
Sâkî : Su veren, içki sunan
Sâl : Yıl
Sala : Cuma namazına çağırmak için camilerde okunan salât ü selam
Salât : Namaz
Salihâ : Ey Salih
Sâlik : Bir tarikata girmiş olan
Sâlikân : Sâlikler
Salis : Üçüncü
Salvele : Hz. Muhammed'e okunan salavat

Samed : Pek yüksek; Allah
Sanduka : Mermerden veya çuhadan yapılmış mezar üstü
Sâni : Yapan, işleyen; Allah
Sânî : İki, ikinci
Savm : Oruç
Sa'y : Çalışmak, gayret etmek
Sayd : Av
Saye : Gölge, koruma
Sayf : Yaz
Sehhare : Büyüleyici, büyü yapan kadın
Sehavet : Cömertlik
Sem' : İşitme, işitiş; dinleme, kulak verme; kulak
Semânî : Sekiz
Semâvat : Gökler
Semın : Zehir
Server : Başkan, büyük
Setr : Örtme, kapama, gizleme
Settâr : Örten, Allah
Seyda : Ey Seyyid
Seyf : Kılıç
Seyân : Peçe
Seyr-i sülük: Tarikatta takip olunan yol
Seyyare : Kervan, kafile
Seza : Münasip, uygun
Sıddîk : Sözünün eri
Sıddîk : Hz. Peygamber'e olan kuvvetli inancı sebebiyle Hz. Ebubekir için kullanılmış tır.
Sıdkî : Doğruluğa ait
Sıfat : Hal, şekil
- Sıfat : Gibi
Sırat : Yol
Sıyâm : Oruç
Sıyanet : Koruma, korunma
Sidre, Sidretü'l-Müntehâ: Yedinci kat gökte bir makam
Silk : Yol
Simâh : Kulak

Sî murg : Otuz kuş
Sir : Tok, doymuş kanmış
Sirac : Işık, kandil
Sirayet : Geçme, bulaşma, yayılma
Sitte : Altı
Sivâ : Başka, gayrı
Su'bân : Büyük yılan, ejderha
Subh : Sabah
Sûfi : Tasavvuf ehli
Suğra : Küçük
Sûk : Çarşı pazar
Sulh : Barış
Sun' : Yapış, yapma
Sûr : Kıyamet günü Hz. İsrafil'in üfleyeceği boru
Sûret-perest: Görünüşe önem veren
Sûretâ : Görünüşte
Sûzân : Yakıcı
Sübhân : Allah'ı eksiklikten tenzih etme
Sübhânî : Allah'a ait, Allah ile ilgili
Sücûd : Secde etme
Sûd : Fayda, kara sevda, aşk
Süflî : Alçak
Süfliyâ : Sefilce
Sühan-dan : Güzel söz söyleyen
Sülûk : Bir tarikata girme
Sünnî : Sünnet ehlinden olan kimse
Sürûr : Sevinç
Seraperde : Harem perdesi
Siyas : Seyislik etme, yönetme

Ş

Şâbb : Genç
Şâbb- emred: Genç delikanlı
Şâd : Sevinçli
Şâdân : Sevinçli; sevinçli kimseler
Şâdman : Sevinçli
Şafî : Şefaat eden
Şâh-ı Merdân: Hz. Ali
Şâhin-bâz (şahbaz): Bir cins şahin kuşu

Şakk : Yarılırına, yarılma, parçalanma
Şâm : Akşam
Şâmil : İçine alan, kaplayan
Şârih : Şerh eden, açıklayan
Şâz : Kural dışı
Şeb : Gece
Şeb-i yeldâ : Yılın en uzun gecesi
Şeb-i çirâğ : Gece parlayan yakut
Şebnem : Çiy
Şecer : Ağaç
Şekvâ : Şikâyet
Şem'a : Mumlu fitil
Şer' : Şeriat
Şerh : Açma, açıklama
Şerha : Parça
Şerr : Kötülük, fenalık
Şeş : Altı
Şeved : Olur
Şeyda : Divane, aşktan aklını kaybetmiş
Şi'â : Işıklar, ışınlar
Şifâ-yâb : Şifa bulan
Şikâr : Av
Şinah : Suda yüzme
- Şinas : Anlayan
Şîr : Aslan
Şîrâ : Satın alma, satın alınma
Şîrânî : Yiğitçesine olmak
Şîtâ : Kış
Şiyb ü Araz : İniş ve yokuş
Şubbân : Gençler, delikanlılar
Şuğl : Meşgul olacak şey; dert
Şuhûd : Şahitler, görme

T

Tâ'at : İbadet
Tâb : Güç, kuvvet; ışık, parlaklık
Tab' : Tabiat, huy
Tab-ı her : Geniş tabiatlı
Tâbân : Işıklı, parlak
Tâbi : Boyun eğen, birine uyan

Tabl : Davul
Tahalluk : Ahlaklandırma, huy edinme
Tahâret : Temizlik, temizlenme
Tahkîk : Hakikat olup olmadığını araştırma
Tahmîr : Yoğurma, mayalandırma
Tahte'l-liva : Sancak altı
Tahvîl : Değiştirme
Takdîr : Ezelde Allah'ın olmasını istediği şeyler, beğenme
Takrîr : Yerleştirme, anlatma, sağlamlaştırma
Taksîm : Bölme, parçalara ayırma; bölüm
Takvâ : Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma
Tâlân : Yağma, çapul
Tâlibâ : Ey talebe
Tamu : Cehennem
Tasavvuf : Gönlünü Allah sevgisine bağlama
Tathır : Temizleme
Tavâf : Etrafını dolaşma
Tavk : Halka tasma, gerdanlık
Tayr : Uçmak
Tealallah : Allah ne kadar yücedir
Tecellî riyle : Görünme; kader; Allah nurunun tesi- makbul kulların kalbinde ilahi sırlatın ayan olması hali
Tecerrüd : Soyunma, soyutlanma
Tecrîd : Soyma, soyulma; ayırma; her şeyden el çekip Allah'a yönelme
Tedrîsa : Ders verme
Tefekkür : Düşünme, düşünülme
Tefhîm : En iyi anlatma
Tefvîz : Sipariş etme, edilme, havale etme
Tekbîr : "Allahu Ekber" demek
Tekellüm : Söyletme, konuşma
Telbîs : Hile
Telezzüz : Lezzet alma, hoşlanma
Temevvüc : Dalgalanma
Temr : Hurma
Temyiz : Ayırma
Tena'um : Nimet içinde, bolluk içinde olma

Tenezzül : İnme, aşağılama, gönül alçaklığı, kibir sizlik
Tenvîr : Nurlandırma
Teşrîf : Şereflendirme
Teşviş : Karıştırma, karmakarışık etme
Tevâzu : Alçak gönüllülük
Teveccüh : Çevrilme, yönelme, güler yüz gös terme
Tevellüd : Doğmuş, doğum
Tevfîk : Allah'ın yardımı
Tevhîd : Bir kılma; Allah'ın birliğine inanma
Te'vîl : Sözü çevirme; söze ayrı mana ver meye kalkışma
Tevlîd : Doğurma; meydana getirme; sebep olma
Tezyîn : Süsleme, süslenme
Tibyân : Açık anlatma; bildirme
Tîğ : Kılıç
Tîr : Ok
Tuğyân : Taşma, taşkınlık, coşkunluk
Tuhfe : Hediye, armağan
Tulu : Doğma, doğuş
Tükâ : Korku, saygı
Tûr : Dağ
Turâb : Toprak

U

Ucb : Kendini beğenmişlik
Ukbâ : Ceza; ahiret
Ulu'l-ebsâr : Görüş kabiliyetinde olan kimseler
Ulûm : İlimler
Ulüvv : Yükseklik, büyüklük, yücelik
Ulvî : Yüksek, yüce
Ulyâ : Pek yüce
Ummân : Büyük deniz
Umûr : İşler, hususlar
Uruc : Yukarı çıkma, yükselme, ağma
Uryân : Çıplak
Usûl : Temel kurallar
Uşşâk : Âşıklar

Uyûn : Pınar, kaynak
Uzlet : Bir kenara çekilip kendi kendine ten hada yaşama
Uzmâ : En büyük
Uzv : Organ, aza

Ü

Üftâde : Düşkün, biçare, âşık
Ümm : Ana, anne
Ümmet : Bir peygambere inanıp bağlanan kim seler

V

Vahdet : Yalnızlık, birlik
Vakf : Bir malı veya mülkü-satılma-mak kaydıyla- bağışlama
Vâkıf : Bir işten haberli olan; vakfedilen
-Vâri : Benzer, gibi
Vârîdât : Hatıra gelen, içe doğan şeyler
Vâris : Mirasçı
Vâveylâ : Eyvah, çığlık, yaygara
Vazgelmek : Vazgeçmek
Vech : Yüz, çehre
Vehhâb : Çok bağışlayan, Allah
Velâyet : Velilik, ermişlik
Velî : Fakat, ama
Velî : Ermiş eren; Allah'ın isimlerinden
Verd : Gül
Verdân : Güller
Vesvâs : Şeytan'ın vesvesesi
-Veş : Gibi
Vezn : Tartma, tartılma, tartı
Vildân : Yeni doğmuş çocuklar, köleler, kullar
Visâl : Kavuşma
Visâl-ender-visâl: Kavuşma içinde kavuşma; tasavvufda bir makam
Vukuf : Anlatma, haberli olma
Vuslat : Yetişme, kavuşma
Vuslat- kânı: Kavuşma zevki

Y

Yâd : Hatırlama, anma, hatır, gönül
Yeğrek : Daha iyi üstün
Yeksân : Düz; bir, beraber
Yektâ : Tek, eşsiz; benzersiz
Yeldâ : Uzun
Yevm-i Tûblâ: "Gizlenen işlerin ortaya döküldüğü gün" Tarık Suresi, 86/9
Yevmü'l-hisâb : Hesap günü, kıyamet
Yezdan : Allah

Z

Zağ : Karga
Zâhid : Aşırı sofu
Zâhida : Ey zahid!
Zâhirâ : Görünen, açık, meydanda; dış görünüş
Zaîl : Sona eren, devamlı olmayan; geçen
Zâl : İhtiyar, Pars kahramanlarından biri
Zav' : Işık
Zây : Elden çıkarma
Zebân : Dil, lisan
Zer : Altın
Zerd : Sarı
Zevâl : Sona erme
Zeyd ile Amr: Türkçe'de "Ali ile Veli" benzetmesi yerine kullanılan bir kelime grubu
Zî- : Sahip
Zibâ : Süslü
Zikr : Anma
Zillet : Hakirlik, alçaklık, horluk
Zîr : Alt, aşağı
Zinnureyn : İki nur sahibi; Hz. Peygamber'in iki kızıyla evlenen Hz. Osman'ın lakabı
Ziver : Süs, bezek
Zuhûr : Görünme, meydana çıkma
Zulumât : Karanlık
Zü- : Sahip
Zübde : Bir şeyin en seçkin parçası
Zübûr : Mektuplar, kitaplar
Zühd : Her türlü zevke karşı koyarak kendini

ibadete verme
Zülâl : Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su
Zülcenâheyn: İki kanatlı, dünya ve ahrete ait geniş bilgiye sahip olan kimse
Zülf : Yüzün iki yanından sarkan saç; sevgilinin saçı
Zülfikâr : Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği ucu çatallı kılıç
Zünnar : Papazların bellerine bağladıkları, uçları sarkık ipten örme kuşak
Züvvâr : Ziyaretçiler